

BÉCSI NAPLÓ

XXXI. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
2010. NOVEMBER–DECEMBER
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,– Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

Ellenszélben?

Az Orbán-kormány politikájának nemzetközi visszhangja

(Munkatársunktól) Alig több mint fél évvel ez-
előtti hivatalba lépése óta a második Orbán-kor-
mány rekord mennyiségű intézkedést hozott, se-
regnyi új törvényt fogadott el, miközben olyan elő-
re nem látott kihívásokkal is meg kellett birkóznia,
mint az észak-magyarországi árvíz vagy az aj-
kai vörösiszap-katasztrófa.

Az előző nyolc év balliberális kormányaitól örökölt
csődtömeg eltakarítása önmagában sem csekély mun-
ka, a Fidesz becsyágyó ígéreteinek teljesítése viszont
egyenesen gigászi feladat. Orbán Viktor nem vétele-
nül ismételtette az elmúlt években, hogy csak meg-
felelő, biztos felhatalmazással vállalná el a kormány
vezetését. Amit kért, megkapta: kétharmados, minő-
sített, az alkotmánymódosításra is lehetőséget adó
többségével a Fidesz-KDNP koalíció szétforgácsolt,
gyenge ellenzék mellett olyan hatalomhoz jutott,
amely modern demokráciákban szinte példátlan,
Európában pedig egyedülálló. A kormány kommuni-
kációja szerint a „szavazófülkék forradalma” ment
végbe Magyarországon. Ezzel a fordulattal alighanem
a néhai Antall József, a rendszerváltás utáni első sza-
badon választott miniszterelnök híres mondására
utalnak: „tetszettek volna forradalmat csinálni”. Mint-
hogy a rendszerváltáskor a forradalom elmaradt, és
demokráciákban csak választások útján van mód ra-
dikális változásra, most ez bekövetkezett. Így megke-
zdődhet a félbemaradt, elszabotált rendszerváltás be-
teljesítése, egy teljesen új rendszer, a „nemzeti együtt-
működés rendszerének” felépítése.

A nemzetközi környezet részben kedvez az ambi-
ciózus terveknek, részben gátolja azokat. Magyaror-
szág szomszédságában és Európa nagy részében is
többnyire ugyanahoz a pártcsaládnhoz tartozó, jobb-
közép kormányok vannak hatalomban, a magyar kor-
mányfő egyben az Európai Néppárt alelnöke, mely-
nek vezetőivel rendkívül jó kapcsolatokat ápol.
Ugyanakkor a világ és Európa még nem lábalt ki a
gazdasági válságból, sőt ez Európai Unió éppen újabb,
fenyegető belső válsággal kénytelen szembenézni.
Magyarország ebben a helyzetben veszi át január el-
sejével fél évre az unió soros elnöki tisztét.

Az Orbán-kormány így különös figyelem közép-
pontjában áll, külpolitikai megítélése pedig a szokott-
nál is fontosabb. Ha az elmúlt fél évet ebből a szem-
pontból elemezzük, megállapíthatjuk, hogy ez a meg-
ítélés vegyes. A nemzetközi sajtó valamivel kritiku-
sabb, mint a magyar politika és a különböző intézmé-
nyek, de összességében elmondható, hogy a nagyvi-
lág némi jóindulattal fűszerezett várakozással tekint
az új magyar kormányra.

A kormány intézkedései közül először a Nemzet-
közi Valutalappal folytatott tárgyalások felfüggeszté-
se, az IMF tárgyalóküldöttségének váratlan hazautá-
zása váltott ki nagy nemzetközi visszhangot. A ma-
gyar kormány eredetileg úgy tervezte, hogy a Gyurcsány-kabinet által felvett 20 milliárd eurós hi-
telcsomag után egy újabb biztonsági, készenléti hitelt
kér az IMF-től, de a júliusi tárgyalások megszakadása
után úgy döntött, eláll ettől. Orbán az IMF „kivonulá-
sa” után kijelentette, hogy az IMF és Magyarország
közötti szerződés alapján az egyetlen konkrét elvá-
rás Magyarországgal szemben a 2010-es évre a 3,8
százalékos költségvetési hiány teljesítése. Ezt az or-
szág be fogja tartani, de hogy hogyan teszi, az az ő
felelőssége – mondta. Arra célzott, hogy nem hajlan-
dó az IMF által javasolt, a lakosságot további nadrág-
szíjmeghúzásra kényszerítő takarékszási intézkedé-
seket, megszorításokat bevezetni. Ebben áll az új gaz-
daságpolitikai filozófia és a Fidesz választási ígérete-
inek lényege: ki kell vezetni az országot az adósság-
csapdából és a baloldali kormányok „húzd meg,
ereszd meg” politikájának ördögi köréből, melyek
nyomán az ország egyre rosszabb helyzetbe jutott.
Úgy tűnik, hogy ezt a nemzetközi sajtó egy része is
megértette. A brit konzervatív The Times arról írt,
hogy a pénzügyeknek jelentősebb dolog forgott koc-
kán, mégpedig a nemzeti szuverenitás, a vezető bal-
oldali brit napilap, a The Guardian szerint pedig „a
magyar kormány az elmúlt hónapokban sok befolyá-
sos érdekekkel szállt szembe, és egyelőre nyeresre áll”.

A bankadó és a multinacionális cégekre – energia-
szolgáltatókra, távközlési cégekre és kereskedelmi
láncokra – kivetett különadó (válságadó) ügye is in-
kább csak az érintettek kedélyét borzolta fel. Az Eu-
rópai Központi Bank és a londoni Európai Újjáépíté-
si és Fejlesztési Bank (EBRD) élesen bíráló nyilatko-
zatokat jelentettek meg, de az unió hallgatott, és a
pénzüntézetek időre teljesítették a befizetéseket. Eu-

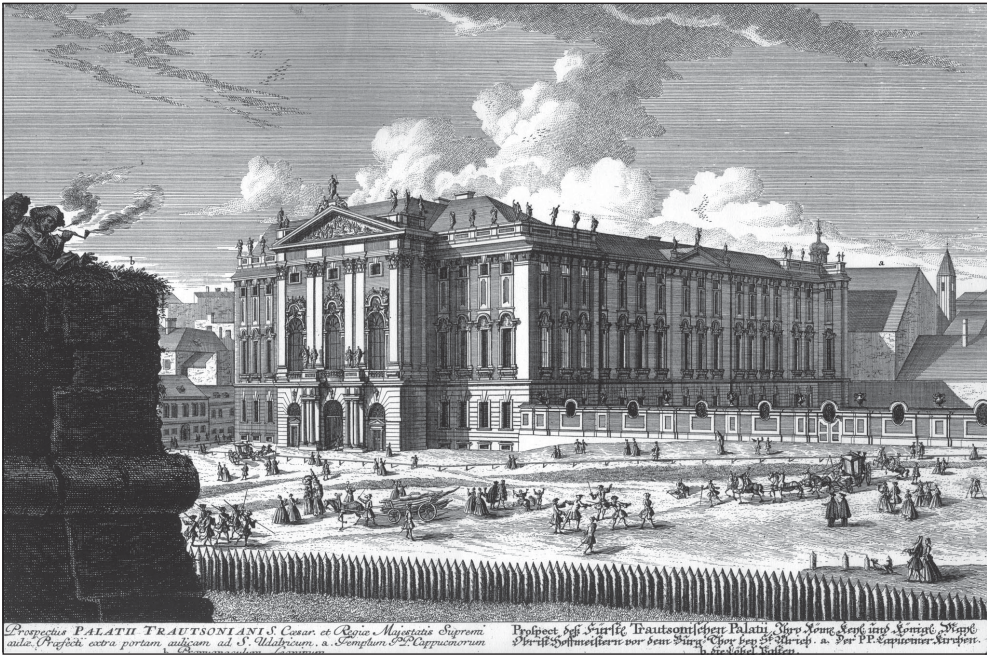
rópában egyre több ország követi a magyar példát,
sőt az Európai Bizottság is javasolta egységes bank-
adó bevezetését az unióban. Nagyobb megrökönyö-
dést váltott ki, amikor az Orbán-kormány bejelentet-
te: a bankadó és a rendkívüli válságadók valamilyen
formában az eredetileg tervezett 2012-es határidőn
túl is megmaradnak, bár a jelenlegi mértéknek felé-
re-harmadára mérséklődnek. A magán-nyugdíjpénz-
tári befizetések felfüggesztése, illetve az állami nyug-
díjalapokba irányítása már nagyobb felzúdulást kel-
tett, nemcsak az érintett pénztárak, hanem a lakos-
ság egy része körében is. Többezres tüntetés is volt
Budapesten (ellenzéki politikusok részvételével),
olyan hangok hallatszottak, hogy a kormány „ellop-
ja”, saját céljaira fordítja az emberek megtakarítá-
sai. Arról alig esett szó, hogy a magánnyugdíjpénztárak
bevezetésekor, a Horn-kormány idején a fiatalabb
korosztályoknak kötelezően be kellett lépniük ezek-
be, és több kelet-közép-európai ország is hozott a
mostanihoz hasonló intézkedést; a magyar kormány
éppenséggel az észk kormányról vette a példát.

A bíráló nemzetközi sajtó azonban elfelejtette meg-
említeni az előzményeket, nevezetesen azt, hogy a
magyar kormány másik hét új EU-tagországgal és Své-
dországgal együtt még augusztusban azt kérte az Eu-
rópai Bizottságtól, hogy a kötelező magán-nyugdíj-
pénztári befizetéseket a központi költségvetés bevé-
teli oldalán számolhassa el, ezzel is csökkentve a bü-
dzsé GDP-arányos hiányát. Az unió azonban elutasít-
totta a kérést, viszont a 2010-es 3,8 százalékos és a
2011-es 3 százalékos magyar hiánycélhoz változatla-
nul mereven ragaszkodik.

A legújabb, nemzetközi visszhangot is keltő intéz-
kedés az előző balliberális kormányok idején áltála-
nos gyakorlattá vált, arcpírító mértékű végkielégíté-
sek meghatározott összegben felüli részére kivetett 98
százalékos különadó, illetve ennek 5 évre visszame-
nőlegesen történő alkalmazása volt. A törvényt első
formájában az Alkotmánybíróság (Ab) – bizonyos ré-
szei miatt – alkotmányellenesnek ítélte, és átdolgo-
zásra visszaküldte. A kormány válasza erre az volt,
hogy a jogszabályt – részben a saját táborában is je-
lentkező bíráló hangok hatására jelentősen átdolgoz-
va – újból elfogadta, de egyben az Ab jogköreit is kor-
látozta. Ennek ezután nem lesz módja a költségvetés-
ről, a központi adónemekről, illetékekről és járulé-
kokról dönteni, kivéve ha azok az élethez és emberi
méltósághoz való jogokat sértének. Az Ab jogkörei-
nek szűkítését több, a jobboldalhoz sorolt volt alkot-
mánybíró és Sólyom László volt államfő, az Ab egy-
kori elnöke is súlyos bírálatot illette, és újabb ellen-
zéki demonstrációkra is sor került Budapesten. A
nemzetközi sajtó elmarasztalóan írt a magyar kor-
mányról, és alighanem ez az az intézkedés, amely meg
sok vita előidézője lesz, és jogszerűségét sokan meg
fogják kérdőjelezni. A kormány mindenesetre azt ígé-
ri, hogy az Ab státusát, jogköreit a kidolgozás alatt álló
új alkotmányban szabályozni fogják.

Az Ab-re vonatkozó döntés azonban, mely hírek sz-
rint heves viták tárgya volt a Fidesz-KDNP-frakciónban
is, nem is annyira a mértéktelen, olykor több tízmilli-
ós végkielégítések visszaszerzésére irányul, ami egyb-
ként a Fidesz választási ígérete volt. Nyilvánvalóan el-
sősorban a bankadóról, a válságadóról és a magán-
nyugdíjpénztári befizetések felfüggesztéséről van itt
szó, mert ezek a lényegesen fontosabb intézkedések
szintén az Ab elé kerültek, és ha a testület őket is alkot-
mányellenesnek ítéli, borulna az egész költségvetés
és az a gazdaságpolitika, amely a válság fő terheit nem
a lakosságra, hanem a terhek alól eddig mentesülő, ma-
gas profitokat zsebre vágó multikra hárítja. A nemzet-
közi sajtó cikkeiben, melyek általában súlyosan elma-
rasztalják az Ab korlátozását, erről kevés szó esik. Igaz,
hogy a kormány kommunikációjában is zavarok vol-
tak, de mint több illetékes is utalt rá, ha a kormány a
válsággal indokolja ezt az intézkedését, akkor a nemzet-
közi hitelminősítők és a nemzetközi pénzülgész rea-
gál úgy, ami a forint leértékelődéséhez vagy más nem-
kívánatos fejleményekhez vezethet.

Végül az Orbán-kormány első intézkedései közül a
nemzetközi sajtóban és a nemzetközi intézmények
körében nagyobb visszhangot kiváltó intézkedések
között megemlíthetjük a médiacsomagot, a közszol-
gálati médiumok átalakítását. Itt egyes lapok mellett
elsősorban az Európai Biztonsági és Együttműködési
Szervezet (EBESZ) bécsi székhelyű sajtószabadság-
képviselője fogalmazott meg súlyos bírálatokat, de az
Európai Bizottság médiaügyi biztosa nem látott okot
a médiaszabadság megsértése miatti fellépésre.

A Trautson-palota 1725-ben

A MAGYAR ÁLLANDÓ ÉRTEKEZLET IX. ÜLÉSÉNEK ZÁRÓNYILATKOZATA

2010. áprilisi választások politikai és társadalmi kö-
vetkezményei lehetőséget teremtenek a magyar nem-
zet határok feletti újraegyesítésére. Az új politikai rend
összekapcsolja a sokszínű magyar nemzetet, amelynek
egyenrangú tagjai a magyarországi, a Kárpát-medencé-
cei, valamint a diaszpórában élő magyarok. A nemzet-
politikában megvalósuló fordulat egy megújult szem-
léletet tükröz, amelynek értelmében az elhanyagolt
magyar–magyar kapcsolatokat az egymás iránti fele-
lősségvállalás váltja fel. A múlt lezárásának jegyében
a 2004. óta mellőzött Magyar Állandó Értekezlet 2010.
november 5-i ülésével folytatja működését. A MAÉRT
a nemzeti érdekeink képviselőit alakult legitim ma-
gyar szervezetek párbeszédének intézményesített fő-
rumaként a közös gondolkodást és a magyar nemzet-
tet érintő döntések közös meghozatalát szolgálja.

Az ülésen elhangzottakat összegezve a MAÉRT tag-
jai az alábbi elvekben és célokban állapodnak meg:

– Üdvözlük a budapesti kormány eddigi nemzetpo-
litikai tevékenységét. Egyetértünk abban, hogy a

meghozott döntések, úgymint a Nemzeti Összetarto-
zásról szóló törvény, valamint a magyar állampolgár-
ság könnyített megszerzésének lehetővé tétele a kül-
honi magyarság számára, valóban a nemzeti összetar-
tozás erősítését szolgálják. Szintén örömmel fogadták
a MAÉRT összehívását, és megállapodnak a korábban
is működő szakbizottsági rendszer újraindításában. A
továbbiakban a következő szakbizottságok kezdik meg
munkájukat:

- külügyi és jogi szakbizottság,
 - oktatási és kulturális szakbizottság,
 - gazdaságfejlesztési és önkormányzati szakbizottság,
 - szórvány szakbizottság.
- Állást foglalnak az autonómia különböző formái
mint stratégiai célkitűzés mellett, mivel ezáltal látják
leginkább biztosítotttnak azt, hogy magyarként teljes
életet lehessen élni a Kárpát-medencében, és ezt tekin-
tik a határon túlra szakadt magyarság nemzeti meg-
maradása legfőbb biztosítékának.
- Kifejezik meggyőződésüket, hogy a magyar állam-
polgárság könnyített megszerzésének lehetősége új
esélyt jelent a magyarság számára. A kulturális érte-
lemben összetartozó nemzetet ez a jogszabály közzjogi
egységgé formálja.

Folytatás a 7. oldalon

Szomszédságpolitika határok nélkül

A látszatra könnyű és felhőtlen osztrák-ma-
gyar múltját tekintve József Attila szellemé-
ben békévé oldódó emlékezésnek lehetne ne-
vezni. Azért így jelen időben, mivel múltbeli
„közös dolgaink” bár jobbára rendeződtek,
nem mondhatók lezártnak. A múlt, a történe-
lem ugyanis változatlanul dolgozik – ha más-
ként nem előléteztékben –, hat a tudatban, de
még inkább a tudatalattiban. Ennek legutóbbi
megnyilvánulása a schengeni határok megszűn-
tekor volt érzékelhető, amikor a burgenlandi
tartományi kormányzóság nem okvetlen lelke-
sedett a határbeli akadályok eltávolításában.
Mégis fontosabb, hogy nincsenek titkok s a vi-
tás dolgok párbeszédés viták keretében zajla-
nak éspedig a két ország történészei között. A
múlt tehát nem nyúlik bele a jelenbe, a jövőt
pedig nem terheli.

Mindazonáltal vannak a közös múltnak ér-
zelmeken keresztül ható pozitív vonulatai,
amikre lehet hivatkozni, sőt, építeni is. Ami-
kor a közvéleménykutatások első helyre so-
rolják a magyarokat rokonszeny tekintetében,
akkor ez az értékelés annál inkább is mérv-
adó, hiszen nem a hivatalos diplomácia megnyil-
vánuló udvariassági gesztusokat tükrözi, ha-
nem az emberek egymás közti kapcsolatainak
minősítésére vonatkozthatató. Ez gyakorlati-
lag azt jelenti, hogy minden érzelmi túltengés
nélkül fogadják, kezelik az osztrákok a ma-
gyarokat.

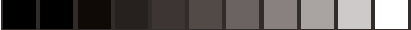
Az osztrák-magyar kapcsolatok kezelése
ugyan a külpolitika hatáskörébe esik, a két or-
szág esetében mégis helytállóbb a szomszédság-
politika kifejezést használni. Ettől függetlenül
mégsem árt legalább három szintet megkülön-
bözteni: az egyik feltétlen a hivatalos kormány-
szintű politikai, a másik az emberi-társadalmi
érintkezések szövevénye, a harmadik pedig az
írott és elektronikus tömegtájékoztató. Jelen
esetben az utóbbi nem egészen probléma men-
tes, mivel politikai-ideológiai töltetű. Ha csak
az idei magyarországi választásokra és az új kor-
mány megalakulására, ill. féléves országására
gondolunk is Magyarországot, pontosabban a
magyar kormánypolitikát korántsem illetik el-
ismeréssel. Kimondottan rossz szájjú ez, külö-
nősképpen azért, mivel a véleményformálók
nagyban magyarországi ellenséges beállítottsá-
gú informátorokra hagyatkoznak.

Minden zavarási kísérlet ellenére sikeresen
hat a magyar kormány külpolitikája, ami nem
utolsó sorban a gyakori szomszédolásnak is kö-
szönhető. A diplomáciai játékszabályok betar-
tásával a magyar kormány annál jobban cselek-
szik, minél őszintébben feltárja elképzeléseit,
távlatos terveit. Martonyi János magyar külügy-
miniszter ismételtén kijelentette, hogy a magyar
külpolitikában kulcsfontosságú az osztrák-ma-
gyar jószomszédi együttműködés. A Duna stra-
tégia nem egyvágányú, különösen nem befelé

Folytatás a 2. oldalon

Beszélgetés Schmitt Pál köztársasági elnökkel

(8. oldal)

Határok nélkül Megszámláltatunk...

Egy évvel ezelőtt Dr. Németh Krisztina közölt adatokat a külföldiekről, köztük magyar állampolgárokról Ausztriában. Amennyiben csupán egyetlen időpontra összpontosítva vételezzük fel a számadatokat, nehezen lehet következtetni arra, vajon mihez viszonyítva több vagy kevesebb a létszám, egyáltalán mit jelentenek a merő számok. Eltekintve attól, hogy összehasonlítás nélkül nem tudunk megbízható képet alkotni a pillanatnyi helyzetről, tehát egészen magától értetődik a párhuzamok keresése, bizonyos irányzatok kikövetkeztetése.

2011-ben újabb népszámlálás lenne esedékes, ellenben – ha meg is tartanák – aligha keressélnénk a felekezeti és a nyelvi adatok után, hiszen ezt rendeletileg megszüntették. Egyes bennfentesek szerint a „mikrocenzusból” ezek is kikövetkeztethetők, csak hogy nem is olyan egyszerű megkeresésük és kiértékelésük. Bizonyos valószínűség számítási fogásokkal ugyan következtethetünk növekedésre vagy fogyásra, de végeredményben megrekedünk a becslések fokán.

Mint egész Európában, jelesen az EU-tagállamokban általános kérdéssé nőtte ki magát a vándorlás, helyváltoztatás vagy migráció. Éppen a törökök kérdésessé vált növekedésével kapcsolatosan mind Németországnak, mind Ausztriának fokozott mértékben foglalkoznia kell – éppenséggel a törököktől eredően – a befogadás, letelepülés, beolvadás kérdésével. Kadri Ecved Tezvan bécsi török nagykövetnek a Die Presse c. napilapnak (2010. november 10.) adott válasza, ill. a kiváltott reakciók arra engednek következtetni, hogy olyan kihívással állunk szemben, amit eddig teljes horderejében alig ismert fel a politika, a „szakemberek” pedig inkább a széplelkek naivságával kezeltek. Legújabban mind a stájerországi, mind pedig a bécsi tartományi választások homlokterébe került ez a súlyosbodó kérdés, amit nem csupán nagyobb odafigyeléssel, de az érzelmi túltengések kikapcsolásával csakis ésszel, távlatos elképzelésekkel lehet(ne) kezelni.

Tudható, hiszen közhely, hogy a hangzatos integráció valójában az asszimilációs szándéknak volt kendőzése, csak hogy ezt aligha lehet már eredményesen alkalmazni. Bizonyos értelemben a nagy számok törvényszerűen lehetetlenné teszik a vándormozgalmak kizárólag belügykénti kezelését. Éppen a törökök kérdése már olyan szinten jelentkezik, hogy mind Németország, s a jövőben minden bizonnyal Ausztria is kénytelen lesz államközi sikon megoldási lehetőségeket keresni, t.i. milliós, de még Ausztriában is százezres tömegek meggyőződéses nemzetudattal, erős vallási háttérrel nem a beolvadásban látják boldogulásukat. A közvélemény, jelesen a politika, a német nyelv minél előbbi elsajátítását szorgalmazza. Megfelelkezik arról, hogy – történetesen a második generáció esetében – legfeljebb sötétebb haj-, ill. bőrszín sejteti az idegen származást – ellenben, nyelvtudás akár a tájnyelv elsajátítása tekintetében is minden kétséget kizárhat afelől, vajon milyen szintet ért el az „integráció”. Mindez mégis megtévesztő, ugyanis a legtöbb esetben a német nyelvűség egyáltalán nem jelenti a török nyelv, identitás feladását. A második, harmadik generáció előtt iskoláztatása révén is növekvő számban nyílik meg a felemelkedés útja, tagjai vallásuk és nemzetiségük megőrzésével egészen sajátoságos színfoltot képeznek a német vagy történetesen az osztrák társadalomban.

Egészen rövid következtetés erejéig megkockáztatható, hogy a befogadó államoknak tudomásul kell venniük az „idegen testeket”, és mintegy a szervátültetések példáján azt kell elérni, hogy az „átültetett” szervek, testrészek a szervezet életképességét biztosítsák, ami természetesen folyamatos és állandó „gyógyszeradagolással” jár.

A fentebbiek előrebocsátásával következzenek az idevágó adatok. Az Austria Statistik figyelemreméltó gondossággal jegyzi nem csupán a lakosság létszámá-

nak alakulását, hanem külön kitér a beföldiek-külföldiek közti arányokra is. A statisztika viszont növekvő eltolódásokról tanúskodik éspedig a külföldiek javára. 2010. január 1-jén Ausztria teljes lakosságának a száma 8,375.290 lélek volt, közülük 7,082.440 volt a belföldi, vagyis osztrák állampolgár, míg a külföldről ide származott 1,292.850 fő elérte az összlakosság 15,4%-át. A ténylegesen külföldi, vagyis nem osztrák honosságú lakos 895.144 főt tett ki.

1961-ben a mintegy 100.000 külföldi az összlakosságnak csupán 1,4%-át alkotta, 1974-re 311.700 fővel azonban már elérte a 4,1%-ot. A kilencvenes évek újabb bevándorlási hulláma következtében már 8%-ra ugrott az arány, 2008 elején pedig túllépte a 10%-os küszöböt. Egyes következtetések szerint – amennyiben állandósul ez a folyamat – 2030-ig a külföldiek aránya egész Ausztriában elérí a 35%-ot, Bécsben pedig az 57%-ot. Ugyanezen időszakra a 15 éven aluli külföldiek aránya 46%-ra, Bécsben 67%-ra emelkedik. Az idei év elején 2008-hoz, ill. 2009-hez viszonyítva egyöntetű a növekedés: 2008-ban 835.182, míg 2009-ben 870.704. Egyedül a volt Jugoszlávia területéről összesen 292.026 bevándorlót (Szerbia Montenegróval és Koszovóval 134.159, Bosznia-Hercegovina 84.291, Horvátország 56.302, Macedónia 17.274) mutattak ki. Hozzájuk képest a külföldi törökök száma csupán 112.150.

Mindkét esetben ügyelni kell a honosításokra is: 2001-2009 között 71.515 török, 114.512 volt jugoszláv nyerte el az osztrák állampolgárságot. Amennyiben a fentiek alapján egyenlőségi jelet teszünk a két-két számadat közé, úgy 306.538-ra tehető a volt jugoszlávok száma, a törököké pedig 183.665-re. Az előbbiek államuk szétesésével Ausztriában is nemzetiségi csoportokra bomlanak, míg a törökök (nem számítva közéjük a kurdokat) egységnek tekinthetők nyelvi, kulturális és vallási tekintetben.

Az Ausztriával „szomszédos” államokból származók közül 138.225 személlyel (mintegy erősítve a német ajkú többségi népet) a németek állnak az élen; 37.377 fővel követik őket a lengyelek, 35.962 fővel a románok. A „szomszédosági” összevetésben 23.540 személlyel negyedik helyet foglalják el a magyarok. A többiek közül a szlovákok (19.262) és az olaszok (15.056) haladják a tízezret, a csehek, szlovének és a svájciak létszáma tízezeren alul van. A magyarok létszámának alakulása is emelkedő jellegű: 2008-ban 19.318, 2009-ben 21.527; közülük Bécsben 2008-ban 6.167, 2009 : 6.953, 2010-ben 7.555.

A fentibeli adatokkal szemben egészen más irányzatot mutat a honosítások számának alakulása: még 1999-ben 25.032-en vették fel az osztrák állampolgárságot, s ez a szám 42.174-gyel 2004-ben tetőzött, azóta erősen visszaesett, úgy hogy 2009-ben már csak összesen 7.990 személy lett osztrák honossá. A letelepült, tehát osztrák állampolgárrá lett magyarok számának alakulása eltér a fővonulattól, amennyiben a legmagasabb 409-es szám 1999-ből való, azóta fokozatosan csökkent, 2007-ben már csak 75-en, 2009-ben pedig 72-en vették át az osztrák állampolgárságukat igazoló oklevelet.

A 2001. évi népszámlálást követő nyolc évben 1.124-gyel gyarapodott az osztrák honosságú magyarok száma. Ez az örvendetes eredmény természetesen „bruttóként” kezelhető, hiszen a teljes létszámból le kell vonni az időközben bekövetkezett halálozásokat, amik számbelileg nem állapíthatók meg (mindenesetre nem vetekszik velük a születések száma). Feltételezve, hogy a növekedés meghaladja a halálozások számát, 2010-ben 27.000 főle tehető a környezetükben magyarul (is) beszélők száma; igaz, megkockáztatható a felkerekítés 30.000-re, különösen, ha ide számítjuk a romániai, ill. szerbiai, szlovákiai magyar nemzetiségűek honosítását ugyanezen években.

-de-

Deák Előd Marcus febr.

*Minden kedves olvasónknak
boldog Karácsonyt
és sikeres új évet
kívánunk!*

Új egyetem a határon Posztgrad. Osztrák–magyar projekt

A tervek szerint egyetemet hoznak létre Ausztriában, az üresen álló köpcsenyi (kittsee-i) kastély épületében. Végleges döntés a következő hetekben szület-het arról, hogy a Pozsonytól néhány kilométerre, osztrák területen található köpcsenyi Baththyány-kastély épületében új egyetem működhesen – írta az osztrák közszolgálati rádió és televízió (ORF) nemzetiségekkel foglalkozó honlapja a település polgármesterére, Klaus Senftnerre hivatkozva. A tervekben „határon átnyúló” egyetem szerepel. Az ORF-nek a bécsi Sigmund Freud Magánegyetem rektora megerősítette, hogy az egyetem tagja a projektet kidolgozó konzorciumnak. Magyar oldalról pedig a budapesti Semmelweis Egyetem és a Corvinus egyetem vesz részt a tárgyalásokon. Köpcsenyben egészségügyi és biztonságtechnikai posztgraduális képzések indulnának. Az intézmény működtetéséhez az Európai Unió által nyújtott támogatási lehetőségeket is igénybe vennének.

AZ ALSÓÓRI ÖREG ISKOLÁBAN,

az UMIZ rendezésében 2010. október 21-én előadást tartott Dr. Radics Jenőné, Éva néni, Tarcsafürdőn élő ny. gimnáziumi tanár. Megemlékezett 1956. október 23-áról, valamint a 120 évvel ezelőtt Vasvárosváron született Dr. Komjáthi Schwartz Elemér cisztercita szerzetes egyetemi tanárról. Közreműködött a Felső Órség 21 buzgó szavalója, akiket – mint mindig – Éva néni készített fel az estre. Kiemelkedő volt Binder Gyöngyi, aki Bartis Ferenc: És mégis élünk! c. versét szavalta, valamint Höfler-Bacsó Katalin megrázó versmondása, a ki-nek előadásában Nagy Gáspár: Öröknýr: elmúltam 9 éves c. versét hallottuk. Részlet hangzott el Zrínyi Miklós legismertebb művéből: „A török áfium ellen való orvosság”-ból. Szóló és szavalókórus váltotta egymást. Zrínyi megrázó szavait Ráday-Pesthy Pál adta elő igen szuggesztíven. Az est óriási sikeréhez a gyerekek – Bodó Jutas, Bodó Tuzson, Bodó Zalán, Kiss Erzsébet Theodóra, Kiss Gyula György és Kovács Patricia – szaválata is hozzájárult. Az épületben levő székek kevésnek bizonyultak, oly sokan jöttek el a színvonalas előadásra.

Emlékezetes nap Innsbruckban

Október 15-én házatavóval egybekötve emlékeztek meg az innsbrucki magyarok az 1956-os magyar forradalomról. Diszvendég és ünnepi szónok Répás Zsuzsa helyettes államtitkár volt, akit útjára elkísért Szoták Szilvia, a Magyar Nagykövetség képviselőtében pedig Dr. Németh Krisztina főkonzul.

Az innsbrucki Magyar Diákotthon és Kulturális Központ egybecseng 1956-tal, hiszen a levert forradalom menekült diákjainak köszönhette létét, amikor 1957-ben a First Aid for Hungary segélyből megvásárolták a szecessziós stílusban épült villát. Az épület a hatvanas évek elején a megszűnésre ítélt Magyar Reálgimnáziumot is befogadta. Több mint ötven évvel később teljes felújítás után szinte új arcot öltött az épület, amiből ugyancsak jutott a törődő szervezőknek és szorgosan cselekvőknek is, különösen, ha arra gondolunk, hogy a visszavonások éveiben nem csupán áldatlan belső torzalkodások ülték torukat, hanem már-már az eladás veszélye fenyegetett, mert egye-sek túlságosan nagy falatnak vélték ennek az Ausztriában egyetlen magyar kézben lévő épületnek a fenntartását.

Szerencsére akadtak vállalkozó szellemek, akik meddő viták helyett kézbe vették az Otthon sorsát, s addig nem nyugodtak, amíg be nem fejeződtek a belső és külső felújítás munkálatai. Erre az alkalomra gyűltek egybe közelről és távolról, köztük Tirol tartomány és Innsbruck város

A Napló postája Gyorssegély

A bajba jutott magyarországi család (l. Bécsi Napló, 2010/5. sz.) megsegítésére többen jelentkeztek és pénzbeli támogatással juttatták kifejezésre együttérzésüket. A szerkesztőségnek átadott, ill. átutalt pénz összege 10.000 forint és 700 euró. A segélyt eljuttattuk a családnak; a szülők köszönetüket fejezik ki a támogatóknak. (Szerk.)

Lapzárta minden páratlan hónap 15-én

Ismét magyar misék Oberwart/Felsőőrött

Mint arról korábban már tudósítottunk, a felsőőri magyar hívek és a városi plébános közötti meg hasonlítás következtében utóbbi meg akarta szüntetni a sátoros ünnepeken a magyar nyelvű miséket, megvonta a magyar kántor fizetését, a Kontaktzentrum-ból pedig kizárta a magyarokat.

Az új püspök, Aegidius Zsifkovics – a kismartoni püspökség hatvanéves fennállása óta először Pál László személyében magyar vikáriust nevezett ki. Ennek köszönhetően előzetes tárgyalást követően november 19-én írásbeli megállapodás született a püspökség és a plébános között, amelynek értelmében

1. Minden vasár- és ünnepnap lehet szentmise, ott ahol addig volt (az Osterkerche-ben), de negyedórával később, mint eddig.

2. Karácsony, húsvét és pünkösd ünnepén a jövőben is lesznek magyar misék.

3. A magyar misén kántori szolgálatot teljesítő személyt fizeti az egyházmegye.

A Kontaktzentrum-ot lehet használni. Ott lehet a “Nagykarácsony éccakáját” megünnepelni.

Húsvétól-Mindenszentekig minden vasárnap, mindenszentektől húsvétig pedig havonta egyszer lehetséges a „Pfarrcafe”.

„Nagykarácsony éccakáján” karácsonyi pásztor- és betlehemes játékok

A rendezvényen hagyományos színdarabokat, dalokat és verseket adnak elő a résztvevők. A hivatalos rész mindig a „Nagykarácsony éccakáján” című dallal végződik. A szép adventi délutánt mindig egy közös együttlét és büfé zárja.

Az Órségben 1968 óta létező pásztor és betlehemes játékokat az idén december 11-én, szombaton, 14.30 órakor változatlanul az Oberwart/felsőőri katolikus plébániához tartozó Kontaktzentrum-ban rendezik meg.

Erkel-est Grácban

November 21-én Erkel Ferenc születésének bicentenáriuma alkalmából Dr. Radics Éva előadást tartott a gráci magyarok körében. Közreműködött Peidl Kata és Szécsi József (ének), Melem Rita (zongora).

A rendezvény sikeréről meggyőződhetett Kraetschmer-Kornis Katalin, a Központi Szövetség főtítkára is, aki ez ünnepi alkalomból látogatta meg a magyar közösséget.

jeles képviselői, de megjelent az egyetem rektora és az innsbrucki püspökség fővikáriusa is. Jelenlétük és felszólalásuk biztosan hozzájárult ahhoz, hogy a „Magyar Ház” bekerült a köztudatba.

A múltat és a jelent nem csupán jelképesen, de valóságosan is összeköti az Otthon új ismertetőjegye: **Szabados Eszter** Menekülés c. bronzszobrának elhelyezése és felavatása a kertben.

A felemelő rendezvényt kikerekítette **Dr. Habermann Ibolya** képeinek bemutatója. 1956 menekültjeként került ő is a Magyar Reálgimnáziumba, ahol földrajzot és biológiát tanított. Az iskola felszámolása után ledoktorált az Innsbrucki Egyetemen, majd érett fejjel a festészetnek szentelte idejét. Nagybeteg jelenlétével fájdalmasan emlékeztetett az idő múlására. Alig három héttel később, november 5-én elhunyt; 86 évet élt.

Amikor öröm és bánat együttesével szembeötlve mérleget vonunk, csakis azokat illeti hála és elismerés, akik a múltban és a jelenben is tettekkel bizonyították és bizonyítják: igenis lehet értelmesen és eredményesen cselekedni. Ide tartozik az is, hogy a Magyar Ház a szellemnek, kultúrának is otthona legyen. Az innsbrucki Magyar Diákotthon és Kulturális Központ az élni akarás példája. Megérdemelné, hogy Magyar Örökség-díjban részesüljön.

-de-

NAGY IMRE

A FORRADALOMRÓL, A NEMZETI KÉRDÉSRŐL ÉS A FÜGGETLENSÉGRŐL

Közismert, hogy 1956. november 22-én Nagy Imrét és társait, családtagjaikkal együtt a budapesti jugoszláv követségről a Szovjetunió fegyveresei elrabolták és a romániai Snagovba internálták. Ott, Nagy Imre szinte azonnal elkezdett a magyar forradalom és szabadságharc koncepcionális politikai és elméleti kérdéseivel foglalkozni. A fogságuk elején még olvashatta az újságokat, és hallgathatta a rádiót, ezért az azokban megjelenő hírekre, értékelésekre is reagálhatott. Így írta meg a *Gondolatok, emlékezőések* című - több mint 580 oldalas - kéziratát. Ezt Rainer M. János Nagy Imréről írt és nagysikerű politikai életrajzában a mártír miniszterelnök politikai végrendeletének nevezi.

Ezt az értékes kéziratot a Gondolat Kiadó és a Nagy Imre Alapítvány 2006-ban - Nagy Imre születésének 110. évfordulóján - megjelentette. *Nagy Imre: Snagovi jegyzetek Gondolatok, emlékezőések 1956-1957 c.* kötet felelős szerkesztője Vida István. Nagy Imre e munkájából, most azokat a fontos részleteket emelem ki, amelyekben az 1956-os forradalom és szabadságharc nemzeti jellegéről és az azzal összefüggő nemzeti, illetve a kisebbségi kérdésről írt. Teszem ezt egyrészt azért, mert a külföldön élő magyaroknak a *Snagovi jegyzetek* még jelenleg is nehezen hozzáférhető, másrészt, mert – mint a mostani megemlékezésekből is kiderült - néhányan még mindig vitatják az 1956-os forradalom és szabadságharc miniszterelnökének nemzeti elkötelezettségét.

A „nemzeti felszabadító forradalomról”

Nagy Imre: Snagovi jegyzetek c. művét Rainer M. János: Nagy Imre 1953-1958. Politikai életrajz II. c. 1999-ben megjelent nagysikerű biográfiájában már összegezte. A forradalom és a szabadságharc jellegével kapcsolatban azt emelte ki, hogy „október lényegét Nagy Imre a nemzeti függetlenség kivívásában látta. Ennek megfelelően leggyakrabban a ’nemzeti felszabadító forradalom’ kifejezést használta.” Mit értett ezen?

Nagy Imre meggyőződése volt, hogy „A népek és országok a szocializmust is csak úgy hajlandók elfogadni, ha az biztosítja, vagy meghezozza a nemzeti függetlenségüket, szuverenitásukat, egyenjogúságukat. A magyar tragédiának az a lényege, hogy a szocializmus és a nemzeti függetlenség eszméje szembekerültek egymással. A magyar felkelés alapvető értelme az volt, hogy megkeresse és megtalálja ennek az ellentétnek a megszüntetését, és megteremtse a kellő egységet és összhangot.”

A nemzeti függetlenségünkért vívott küzdelemnek – írta – „a magyar történelemben első ízben a munkásosztály állt az élére,” amely az „egész nemzet egységére támaszkodhatott,” és minden politikai irányzatára, „a kommunistáktól a demokratákon keresztül a jobboldali irányzatokig.” Jogosan állította, hogy a forradalom „a függetlenségért harcra felkelt magyar

nép és a Szovjetunió fegyveres erői közötti harc jellegét viselte magán.”

Nagy Imre a forradalom „nemzeti felszabadító” jellegét a nemzeti kérdés szélesebb történeti összefüggésrendszerébe ágyazva vizsgálta.

A trianoni és párizsi békeszerződésekről

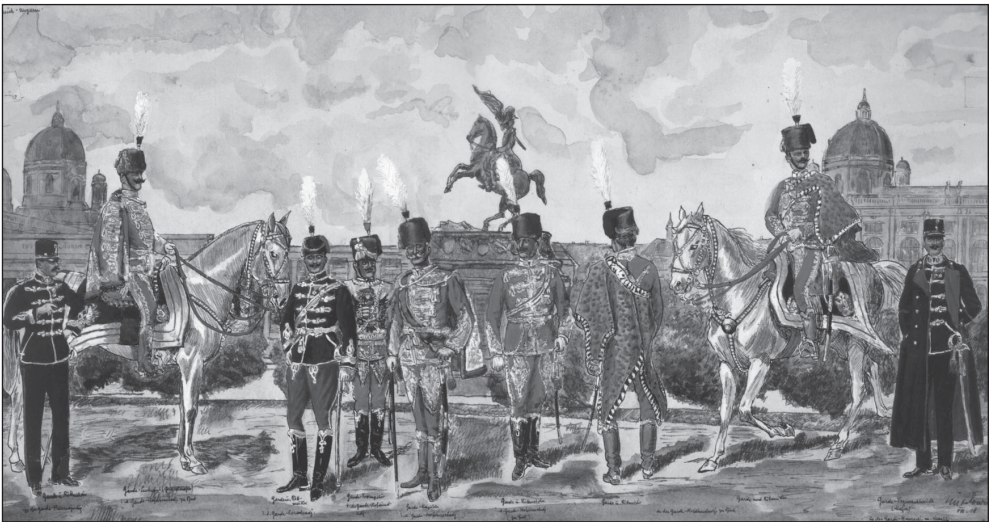
Nagy Imre szerint mindkét békeszerződés a magyarsággal szemben igazságtalan volt. Ezzel szemben Romániában, Csehszlovákiában és Jugoszláviában a „nemzeti törekvések – az egyetemes nemzeti (és soknemzetiségű állam) állam, egy nemzetnek egy államban való egyesítése, - megvalósult.” E békeszerződések következtében „Magyarországon egészen más a helyzet A nemzeti törekvés Magyarországon is, mint mindenütt ugyanaz: az egy nemzetnek egy államban való tömörítése. Ezt a magyar kommunisták nem képviselhetik anélkül, hogy ellentétbe nem kerüljenek a szomszéd népek nemzeti törekvésével és az azokat kifejező és védő kommunista pártokkal. S mivel Magyarországon a nemzeti törekvések erősek, s nem gyengülnek, hanem – mint az októberi események mutatják – erősödnek, következésképpen a kommunistáknak” is kötelességük támogatni a patrióta jellegű nemzeti törekvéseket.

Nagy Imre nemzeti függetlenségről írt – egyik legfontosabb – történeti összegzése így szól: „A magyar kommunistáknak fel kell ismerniük, hogy a megelőző korszakok /1848-49/ és 1918-19/ nemzeti felszabadító forradalmi demokratikus harcaiban meg nem valósított demokratikus feladatok közül 1945-ben következetesen és forradalmi módon csak a feudális maradványok megszüntetését, a földreformot hajtottuk végre. Ugyanezt nem tettük meg a másik nagy forradalmi demokratikus örökség, - a nemzeti függetlenség, a szuverenitás és egyenlőség kérdésében. Ez kísért most a néptömegek forradalmi mozgalmában, ebben vannak annak kitéphetetlen gyökerei.” Szerinte a nemzeti függetlenség elérését nem fegyveres megoldással, hanem „tárgyalások és megegyezés alapján” lehet megoldani.

A Varsói Szerződésről

Közismert, hogy a kelet-európai szocialista országok katonai együttműködését biztosító Varsói Szerződést 1955-ben hozták létre. A snagovi jegyzetekben a forradalom miniszterelnökének erről is lesújtó véleménye volt. „A proletár internacionalizmus ürtüge alatt, a száz év előtti Szent Szövetséghez, (hasonlóan) amelynek az orosz cárizmus, ’Európa zsandárja’ volt a fő ereje és irányítója, most a szocialista országokból egy sajátos Szocialista Szent Szövetséget hoztak létre, amelynek fő ereje és irányítója Moszkva.”

Nagy Imre joggal állította: a „lengyel és a magyar események rávilágítottak, hogy a Varsói Szerződés a szovjet nagyhatalmi sovinszta

A magyar testőrgárdisták díszgyenruhában a bécsi hősök terén 1914-ben

törekvések eszköze, amelynek segítségével a benne részt vevő – helyesebben moszkvai utasításra abba bele kényszerített – szocialista országokat ennek a politikának alárendelik. A Varsói Szerződés nem más, mint a szovjet katonai diktatúra ráerőszakolása a részt vevő országokra.” Nagy Imre szerint a Varsói szerződésnek nem a NATO-val szembeni védekezés a fő feladata, hanem, hogy az „egyes országokban elhelyezett szovjet csapatok segítségével olyan politikai, gazdasági és katonai helyzetet biztosítson, amely a legjobban megfelel a szovjet hatalmi, katonai törekvéseknek.” A Varsói Szerződést – írta - meg kell szüntetni és a szocialista országok egymás közötti kapcsolatait a Bandungban elfogadott alapelvekre kell alapozni. E bátor véleményét olvasva megértjük, hogy 1956. november elején miért is egyezett bele Nagy Imre az ország Varsói Szerződésből való kilépésébe.

A nemzeti kérdésről

Ezzel a fontos kérdéssel Nagy Imre sokat foglalkozott a kéziratában. Joggal állította, hogy Rákosi Mátyás és csoportja e területen követték el a legnagyobb hibákat. „Rákosi és klikkje a szovjet vezetők támogatásának megnyeréséért, a magyar nemzeti érzést, a magyar hagyományokat és történelmi múltat mélyen sértő, a magyar népet megalázó, önérzetében megbántó, a Szovjetuniót majmoló” politikát folytatott,” amely a magyar népet „mind elkeseredettebbé és szovjetellenessé tette. Íme a Rákosi-klikk politikájának két arca: sovinizmus és kozmopolitizmus. Mind a kettőt megátszoták csak a magyar nemzeti érdekek igazi képviselése helyett.”

1957 elején Kádár János és a szomszédos országok kommunista vezetői már nacionalizmussal, sovinizmussal és revansizmussal is vádolták Nagy Imrét. Ő az ellene felhozott vádakkal szemben kifejtette: „Én a nemzeti kérdésben a marxizmus alapján állok. Nem vagyok burzsoá nacionalista, de élesen elutasítom a kozmopolitizmust és a nemzeti kérdés létezését tagadó minden olyan nihilista felfogást, amely a ténylegesen fennálló nemzeti probléma tagadásával akar a kérdésen túljutni. Nemzeti kérdés így is van, s számunkra, a magyar nemzeti politika számára, mint ezt az események októberben világosan megmutatták, dön-

tő kérdéssé vált. Októberben a nemzeti kérdés, a függetlenség, a szuverenitás, az egyenjogúság formájában jelentkezett. A kérdés másik oldala, amely még nem merült fel, az a szomszédos országokban élő magyar nemzeti kisebbség kérdése. Ez a kérdés az októberi események során nem merült fel...” Tehát Nagy Imre ebben a kérdésben is baloldali és patrióta álláspontot képviselt.

A magyar-román államszerződésről

Nagy Imre erről a kérdésről – egyebek mellett - a következőket írta a Snagovi jegyzetekben: „A magyar–román nép és a két ország közötti kapcsolatok és viszony kérdését sokkal szélesebb alapokon nyugvó kérdésnek tartom, mint a magyar kisebbség, vagy akár Erdély kérdését. Magyarország és Románia jövő kapcsolatait és viszonyát a szocializmus alapján valamilyen – még kidolgozandó – államszövetségi alapon lehet majd megoldani. Ez nem a közeljövő problémája, de már most a tevékenységünket ilyen irányba kell folytatnunk.”

Nagy Imre komolyan gondolta a román-magyar államszövetséget, a két nép, és az erdélyi magyarság sorsának ilyen módon való javítását.

Összegezeként állíthatjuk: Nagy Imre a Snagovi jegyzetekben – fogsága ellenére – bátran elemezte az 1956-os forradalmat és szabadságharcot. Elméleti felkészültséggel mutatott rá annak nemzeti felszabadító jellegére, a nemzeti függetlenség érdekében kifejtett erőfeszítéseire és a nemzeti kérdés jelentőségére. Látuk, ezen értékekkel maga is azonosult. Vállalásukkal és megvédésükkel lényegében megtette az első lépéseket a mártírság felé.

Szakirodalom: Rainer M. János: Nagy Imre Politikai életrajz II. kötet 1953-1958 Bp. 1999. 56-os Intézet.

Nagy Imre: Snagovi jegyzetek Gondolatok, emlékezőések 1956-1957 c. kötet felelős szerkesztője Vida István. Szerkesztette Szántó László, Vida István. A bevezető tanulmányt írta és a jegyzeteket készítette Vida István. A kötethez mellékelt CD-ROM-ot készítette Pál Lajos.

(Ennek a cikknek egy bővített változata 2010. október 23-án hangzott el a Vajdasági Magyarok Szövetsége és a Szabadkai Nagy Imre Társaság által szervezett megemlékezésen.)

SÍPOS JÓZSEF

Szomszéd-ságpolitika határok nélkül

Folytatás az 1. oldalról

forduló jellegű, hanem nyitás kifelé, közép-európai távlatok felvetítése, és ebben Magyarország aligha tudna megbirkózni egyedül, nem utolsósorban a szlovákokkal fennálló feszültségek ellentéték miatt, de természetesen másutt is fennáll a „nemzeti érdekek” túlhangsúlyozásából fakadó féltékenység. Ebben az összefüggésben nem árt tudni, mennyiben áll fenn hasonlóság, ill. különbség az osztrák és magyar érdekek között. Horvátország EU-csatlakozásában megközelítően egységesek az álláspontok, Szlovákiára vonatkozóan az osztrák fél nem ossza a magyarok kritikáját. Különösen a kisebbségi kérdés megítélésében a szlovákok felé kimondottan óvatos, bizonyos értelemben megértő az osztrák külpolitika. Ez a kérdés különös tapintatot, jó érzékű kezelést igényel; tudható, hogy a magyar kisebbségek megoldatlan ügyei iránt nagyfokú az érzéketlenség, mi több, értetlenség. Amikor a magyarok akár a szlovák nyelvtörvénnyel, akár a kettős állampolgársággal kapcsolatosan túlságosan „élesen” fogalmaznak, sokan zavarónak találják ezt a fajta megközelítést, és máris előhozakodnak a javíthatatlan magyar nacionalizmussal. Ebben a tekintetben szinte kísérteti telepként lehetne figyelni, mér-

ni, hogyan ítélik meg az osztrákok, nevezetesen a magyarokra méretezetten a kisebbségi kérdést.

* A magyar kisebbségpolitikának természetesen ausztriai viszonylatban vannak mulasztásai is. Eddig – a jószomszédi kapcsolatokra való tekintettel (??) – a magyar népcsoport alig került a magyar külpolitika érdekkörébe. Diszkrét magyar-magyar alapon történt ugyan egy és más, ellenben néhány udvariassági megnyilvánuláson túlmenően nem kerültek szóba az ausztriai magyarok, különösen megoldatlan kérdései. Ennek egyik jellegzetes pontja, hogy az osztrák-magyar kulturális kapcsolatoknak rendező megállapodásban nem szerepelnek a magyarok. Fontos lenne hivatalos látogatásokkor a tárgyalásokba bevonni az ausztriai magyarok képviselőit az őket érintő kérdésekben. Amikor pedig megfogalmazódnak elvárások, kérések, nélkülözhetetlen a mindenkori magyar kormány politikai és erkölcsi kiállása a magyar népcsoport érdekei mellett.

Az ausztriai magyarok egészen sajátosság összetétele és helyzete egyébiránt nem épülhet a megszokott értelemben vett kisebbségpolitikára. Nagyon is megtapasztalható, hogy míg az egyik oldalon fontos az önálló, életképes közös-

ségek felkarolása, Ausztriában magyarnak lenni nem lehet, nem maradhat öncélúság. Éppen ezért a szórakozás, kikapcsolódás ugyan szerves része a közösségi életnek, kimondottan közösségképző tényező a folklór, tehát a néptánc, népdal ápolása, de ezeknek nincs áthatóan formáló befolyása azon tudatképzésre, amely az egyetemes magyarság részeként együttérzésre és együttgondolkodásra készíteti a közösség tagjait. Nem mellőzhető a szerepvállalás akkor, amikor bajba jutnak magyar közösségek Magyarországon belül és kívül.

A jövőre nézve nemes feladat az ausztriai magyar népcsoport közvetítő szerepe nyelvek és kultúrák között. Kettős kötődésük képessé teszi őket abban a vonatkozásban is, hogy mindennapi szinten érzékeltetni tudják a magyar „nacionalizmus” valóságos aspektusait, érthetővé teszik a kívülről nyers eredetiségükben jelentkező problémákat.

* A szomszéd-ságpolitika nem utolsósorban a határmenti régióknak hasonló értelemben vett átmeneti, közvetítő szerepére is vonatkozik mindkét irányban. Magyar részről ne legyen ennek fanyalgás jellege; a szomszédolás bizonyos értelemben

ben kalákát (*Nachbarschaftshilfe*) jelent. Nem csupán mentalitás szempontjából ennek nélkülöznie kell mindkét oldalon a „gyarmatosítás” elemeit. Fel kell fedezni újra szétszaggatott, de a mélyben még ható közös gyökereket. Bármennyire óvatosságra int a múlt, azért annyi tanulságként felszínre hozható, hogy a dinasztikus uralkodási túltengések mögött állandóan ott lapangott az ismerethiány. Ha csak a nunciusi jelentésekre gondolunk is a felkelések korából, tudható, hogy egymás kölcsönös megismerése és megértésre törekvése helyett nem egy vonatkozásban rosszindulatú információk alakították az osztrák oldalnak a magyarokkal szembeni beállítottságát, a magyarok pedig családásaikkal terhelten akkor is gonoszkodást vélték a szándékok mögött, amikor Bécs birodalmi arányokban folytatta politikáját, amiben persze nem ritkán alárendelt szerep jutott a magyaroknak.

Ahhoz, hogy fenntartások nélkül működjön a kaláka vagy *Nachbarschaftshilfe*, ismernünk és értenünk kell egymást. Ezen a téren közép-európai arányokban, távlatokban kell felismerni, mindazonáltal mindennapi szinten kezelni az egymás iránti érdeklődést. Végére egymásrautaltságunk közös érdekekből fakad.

PANNONICUS

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

FINANCIAL TIMES (USA)

Az egyik „legdinamikusabb reformer”

A Világbank legfrissebb jelentéséből kiderül az is, hogy az Európai Unió keleti országai közül Románia és Észtország gazdasága zsugorodik, de Magyarország egyike a világ legdinamikusabb reformereinek.

A reformereknek legalább három területen kell jelentős előrelépést tenniük. Ebben az értelemben kiemelte a Világbank a magyar reformok közül az adórendszer egyszerűsítését, mely a társadalombiztosítási járulék csökkentését is magába foglalja; a földhivatali bejegyzések díjának csökkentését; az építési engedélyek elbírálására vonatkozó határidő bevezetését és a csődtörvény módosítását.

Az EU gazdasága a Világbank legfrissebb előrejelzése szerint az idén 1,7-1,8%-kal bővülhet. Az unióhoz a legutóbb csatlakozott 10 néhai szocialista ország gazdasága lendületesen fejlődik. Az év első negyedévi 0,6% után a második negyedévben már 2,2%-ot ért el a régió gazdasági növekedése. Míg a 3. negyedévben Észtországban a legnagyobb a gazdasági növekedés, a tízek közül csak Románia maradt regresszióban.

A bruttó hazai termék (GDP) növekedése függ a fogyasztástól, a készletek nagyságától és az export mértékétől. A régió országaiban a háztartások fogyasztása alacsony maradt. Az alacsony szintű tőkebeáramlás miatt a beruházások száma valamennyi országban csökkent. Az ipar fejlődése magával vonzza a kereskedelmet és a szállítás fejlődését. A volt szocialista országokban ezek növekedése most messze lemarad a gazdasági növekedés is válság előtti mértéktől.

A Világbank előrejelzése szerint Lengyelországban és Szlovákiában a bruttó hazai termék növekedése 3,5% is lehet, de Bulgária, Csehország és Magyarország valószínűleg csak 2%-ot ér el. Negatív értékekre, azaz zsugorodásra, Lettországbán és Romániában kell számítani.

The New York Times (USA)

Lesz magyar származású politikus az amerikai elnökválasztáson?

Vajon ki lesz a republikánus párt jelöltje 2012-ben az elnökválasztáson? Eddig még senki sem jelöltette magát, de politikus berkekben, a lehetséges jelöltek egyikeként tartják Sarah Palin, Tim Pawlenty és Mitt Romney mellett a magyar származású George Patakit is.

A választási kampány esetleg felesleges kiadásait kívánják elkerülni a jelöltek azzal, hogy helyi aktivisták segítségével már most megpróbálják felmérni esélyeiket. A felidős választások eredményei miatt még bizonytalan az új politikai helyzet.

Pataki még nem döntötte el, hogy jelöltesse-e magát. Figyelemmel akarja kísérni a lehetséges indulókat, azok ötleteit és terveit. Döntésekor figyelembe veszi, hogy ki indul még. Ha mégsem indulna a választásokon, akkor másik jelöltet fog támogatni.

THE HUFFINGTON POST (USA)

Soros György bírálta Barack Obamát

A Demokrata Párt pénzügyi támogatóinak Washingtonban megtartott tanácskozásán Soros bírálta az amerikai elnök politikáját. Kijelentette, keményebb küzdelmet vár Obamától.

A Demokrata Szövetség (Democratic Alliance) háromnapos ülésén a milliárdos kijelentette, hogy a választási vereség után határt kell szabni, és ha nem történik változás, az adományozók másra költik majd támogatásukat. Soros úgy nyilatkozott, hogy vesztesre álló csaták vívásához hozzászokott, de harc nélkül nem szeret veszíteni.

Soros azt a benyomást keltette, hogy nem lenne ellenére, ha az előválasztásokon lenne kihívója a jelenlegi elnöknek. Felszólalásának lényege, hogy az adományokat olyan feladatok végrehajtására kell fordítani, melyet az elnök nem tud, vagy nem akar megvalósítani.

LE FIGARO · fr (FR)

A magyar EU-elnökséget támogatja Franciaország
2011 első felében kezdődik Magyarország soros uniós elnöksége. Franciaországi látogatása során a magyar elnökségi időszak teendőiről folytatott megbeszélést Francois Fillon francia kormányfővel és Nicolas Sarkozy államfővel Orbán Viktor miniszterelnök.

A jövő évi uniós költségvetés körül kialakult probléma következtében Magyarország nehéz időszakban veszi át az uniós elnökséget. Az EU bővítése is szóba került a találkozón. Magyarország elnöksége ideje alatt szeretné lezárni a Horvátországgal folytatott csatlako-

zási tárgyalásokat. A leendő EU elnök támogatja Bulgária és Románia csatlakozását a schengeni övezethez.

Orbán megerősítette, hogy Magyarország elsődleges célja az államadósság csökkentése. A piacokon kedvező fogadtatásban részesítették a magyar gazdaságpolitika egyes elemeit, mint például az alacsony hiányt vagy az államadósság csökkentését; más részét, köztük a bankadót, a válságadót és a nyugdíjrendszert két pillérre egyesítését pedig gyűlölik.

A találkozó során a francia államfő kijelentette, hogy támogatja a 2011 első felében esedékes magyar elnökséget. Nicolas Sarkozy megerősítette, hogy az EU gazdasági kormányzásában szükség van a tagállamok költségvetési hiányának és államadósságainak kordában tartásához konkrét módosításokra. Ezek egyike a Lisszaboni szerződés módosítása a válságkezelő mechanizmus állandósítása érdekében.

Sarkozy elnök szóvá tette, hogy a Magyarországon befektető nagyvállalatok aggodnak az országban kialakult üzleti hangulat alakulása miatt, különös tekintettel az önkormányzatokra. A magyar kormányfő és a francia elnök megegyeztek, hogy az érintett ügyekben, a kedvező megoldások elérése érdekében a szakemberek egyeztetéseket folytatnak.

A magyar kormányfő és a francia elnök is tisztában van azzal, hogy a magyar elnökség ideje alatt törénelmi jelentőségű kérdéseket kell megoldani.

Süddeutsche Zeitung (DE)

A német cégek nem akarnak terjeszkedni Magyarországon

A Német Ipari és Kereskedelmi Kamara a Magyarországon jelenlévő vállalatok álláspontját tolmácsolja. Ezeket aggasztják a jelenlegi kormány által hozott költségvetési rendelkezések.

A válságadókat addig a mértékig tartják elfogadhatónak, míg azokat a krízis indokolta teszi. De a vállalatokra kivetett külön terhek mellé strukturális reformok kellenének.

A Magyarországon megtelepedett cégek bizalmát aláássák a visszamenőleges hatállyal bevezetett törvények. A bizalomvesztés árt a befektetési kedvnek. A kamara szerint a közelmúltban több német cég tett le a Magyarországon tervezett fejlesztésekről. Kijelenti ugyanakkor, hogy az Audi, a Daimler és az Opel terveit nem befolyásolják az új törvények.

D NEWS (KOR)

Plasztikai műtét ajándékba

A dél-koreai egyetemeken többszörös a túljelentkezés, ezért különösen nehezék a felvételi vizsgák. Ezzel természetesen a szülők is tisztában vannak. Szokatlan megoldással veszik rá leánykaikat a tanulásra. Ha sikerül a felvételi vizsga a csemete arcplasztikát kap ajándékba.

Annyira népszerű ez a szokatlan ajándék, hogy azok, akik későn eszmélnek, már csak a hosszú várolisták végére iratkozhatnak fel. A plasztikai műtétek köréből legnépszerűbb az orr- és szemplasztika. A lányok ezzel akarják „nyugtatásítani” magukat annak érdekében, hogy később karrierjük kezdetén nagyobb lehetőségük nyíljon az elhelyezkedésre.

Természetesen a plasztikai sebészeti klinikák kihasználják ezt az új hőbort és különböző kedvezményekkel csábítják a szülőket. Az egyik klinikán a gyermekken végzett plasztikai beavatkozás mellé a mamának ingyenes botox-kezelést ajándékoznak.

ÚJ CD A HU-RA-TÓL

HELTAI GÁSPÁR: FABULÁK

megrendelhető a szerkesztőségnél

A Központi Szövetség Könyvtára
keddenként 17–19 óra között
várja kedves látogatóit!
Bécsi Magyar Otthon,
Bécs I., Schwedenplatz 2/9

Jalta és a befolyási övezetek

A Bécsi Napló októberi számában megjelent egy interjú Horváth István távozó magyar nagykövettel. Nem kívánom érinteni az interjú-alany tevékenységének hasznos voltát bécsi s a megelőző, bonni munkahelyén, a jaltai egyezményrel kapcsolatos kijelentését azonban korrigálni kell.

A határnyitással kapcsolatban Horváth István megállapítja, hogy: akkor „...a Nagyhatalmak által aláírt Jaltai megállapodás is élt, amely a világot a szovjet diktatúra érdekszférájába sorolt befolyási övezetre és a nyugati demokratikus világra osztotta”. Ilyen megállapodás nem volt!

Jaltában (1945. február 4-11.) a leendő győztesek által elfogadott nyilatkozat szerint: „Együttesen kinyilvánítják kölcsönös egyetértésüket aziránt, ... hogy segítség a náci Németország uralma alól felszabadított európai népeket, valamint a volt tengely volt európai csatlósainak népeit abban, hogy sürgős megoldásra váró politikai és gazdasági kérdéseiket demokratikus eszközökkel oldják meg.”

Elhatározták: annak előmozdítására, hogy a népek szabadon választhassák meg országuk kormányformáját, „a három kormány, valahányszor a körülmények azt megkövetelik, együttesen támogatni fogja a felszabadított európai államok, népeit abban,

a) hogy megteremtsék országuk belső békéjének feltételeit;

b) hogy szükségintézkedéseket foganatosítsanak az inséget szenvedő lakosság megsegítésére;

c) hogy a lakosság összes demokratikus elemeit széleskörűen képviselő ideiglenes kormányhatóságokat létesítsenek [ezért volt a Moszkvában felállított ideiglenes magyar kormánynak három horthysta tábornok és egy gróf a tagja], amelyek kötelesek legyenek a lehető legrövidebb időn belül szabad választások útján olyan kormányokat alakítani, amelyek megfeleljenek a nép akaratának;

d) hogy elősegítsék olyan választások megtartását mindenütt, ahol ez szükségesnek mutatkozik.”

Hogy Jaltában nem határoztak befolyási övezetekről, azt bizonyítja többeknek, köztük Rákosi Mátyásnak egy 1945-ös tavaszi kijelentése, hogy 10-15 évig nem aktuális a szocializmus irányába való elmozdulás. Még 1946. december 19-én azt fejtegette Horváth Márton a nemzetgyűlés kommunista frakciójában, hogy a kisgazdának óriási tömegbefolyásuk van, s ezt csak „nehéz, szívós és hosszadalmas munkával” tudjuk megváltoztatni. És azt is megállapította, hogy „a külpolitikai helyzet is akadályozza, hogy egy csapásra változtassunk a helyzeten. A Szovjetuniónak az a politikája, hogy békét és rendet akar az általa megszállt országokban. Ezen a politikán sem a mi szempontunkból, sem a világdemokrácia, sem a nemzetközi munkásmozgalom szempontjából nem érdekünk változtatni. ... Nem érdeke a Szovjetuniónak, hogy azért mert mi itt elmaradtunk, változtasson a politikáján, és ütköztart adjon ezzel a Nyugat kezébe.”

De még súlyosabb érv, hogy a potsdami értekezleten (1945. július 17. – augusztus 2.) Truman kijelentését, mely szerint „Magyarország, Románia, Bulgária egyetlen hatalom ér-

dekszférájába sem tartozhat” (Saláta Kálmán), Sztalin szó nélkül hagyta. Igaz, hogy előzőleg az amerikai elnök bejelentette, hogy elkészült az atombombájuk.

S itt jutottunk el az érdekszféra-kérdés lényegéhez. Amíg a Szovjetunió nem volt erőfölényben, addig tiszteletben tartotta a megegyezéseket. Amikor úgy érezhette, hogy neki nagyobb az ereje, felrúgott mindent.

Ami az erőviszonyok megváltozását jelenti, 1947-ben már ismertté vált. Amikor Marshall külügyminiszter 1947 márciusában a moszkvai külügyminiszteri konferenciára ment, többen biztatták, hogy „bájon el az oroszokkal”. Erre ő – miként Robert H. Ferrell „George C. Marshall as Secretary of State 1947–1949” című művéből tudjuk – így válaszolt: „Ahhoz, hogy ’elbájjak velük’ – s én mint katona igazán tudom hogyan kell elbánni valakivel – , akkoriban 1 1/3 hadosztály állt rendelkezésemre az egész Egyesült Államokban. Ez aztán feladat a javából, amikor olyas valakivel van dolgod, akinek több mint 260 hadosztálya van, neked meg 1 1/3. Alaszkában semmink se volt. Ahhoz sem lett volna erőnk, hogy megvédjük a fairbanksi felszállóhelyeket.”

Később Raymond J. Sontag diplomácia-történész a Proceedings of the American Philosophical Society 1954. októberi számában megállapítja: „A szovjet rosszhiszeműség és a szovjet ambíciók ellenére s külügyminiszter-helyettesünk [J. Grew] és moszkvai nagykövetünk [A. Harriman] figyelmeztetései ellenére elhagytuk erópozícióinkat, s a nyugati világot [beleértve persze Közép-Európát is] halálos veszedelembe sodortuk.”

Ekkor és így került hazánk szovjet érdekszférába. Vagyis nem Jaltában ’adtak el’, hanem később ’hagytak el’ naiv meggondolatlanságból. Meg kell jegyeznem, hogy a Jaltával kapcsolatos tévhit világszerte eléggé elterjedt, s tájékozott személyiségek is hivatkoznak rá. De mint láttuk, más volt a helyzet. A tévhit alapja talán Churchill szerencsétlen moszkvai cédlulása (Magyarország 50-50%), melynek azonban – mint láttuk – hivatalos dokumentumokban nem volt nyoma.

Az interjúban Horváth István kifejti, hogy 1987-ben a reformerek kerültek a magyar politika élvonalába”, s név szerint megemlíti Németh Miklóst, Pozsgay Imrét, Szűrös Mátyást és Horn Gyulát. „Élvonalban” az MSZMP megszűnéséig az elnökség négy tagja volt (ahogy mi akkor mondtuk ’a négyek bandája), név szerint: Grósz Károly, Németh Miklós, Nyers Rezso és Pozsgay Imre. Márpedig a szovjet szisztémában a politikai bizottság (elnökség) dönt el minden lényeges kérdést. Ezt bizonyítják az 1989-es központi bizottsági ülések jegyzőkönyvei. Horn pedig nem volt az elnökség tagja. De azt, hogy nem volt reformer, főleg nem élvonalbeli, azt fényesen bizonyítja egy válasza, ami már a demokratikus parlamentben hangzott el. Amikor egy képviselőtársa szemére hánytá, hogy 1956-ban pufajkás volt, vagyis fegyverrel védte a szovjet katonai beavatkozást, a válasza ez volt: „Na és!” Azért az igazi élvonalbeli reformerek nem ilyenek voltak!

TÖRÖK BALINT

Magyar találmány az év legjobbjai között

A TIME folyóirat minden év végén felsorolja a múlt év legértékesebb találmányait. Időnként örömmel olvashatunk a technika és tudomány kiválóságai között magyarokról is. Ilyen volt a két műegyetemi tanár által kifejlesztett és a Shanghai-i világkiállításon bemutatott „Gömbóc”, vagy a fényáteresztő beton. Az idei felsorolásban a magyar színeket az ANTRO SOLO néven ismertetett elektromos-hibrid auto képviseli.

Magyar mérnökökkel, feltalálókkal gyakran találkozhatunk a műszaki életben. Gyugyi László például, aki az Amerikai Magyar Alapítvány 2010. évi George Washington díjának egyik kitüntetettje, 73 találmányára kapott szabadalmat. Azonban csak az számíthat az új ötletre figyelő nemzetközi érdeklődésre, ami nemcsak jó műszaki megoldás, hanem különleges és rendkívüli újdonság is. Ilyen az Antro.

Ma már szinte adottnak vehetjük, hogy az energia takarékos és természetbarát automobil fogja felváltani a „benzin zabáló” behemótokat. Szinte minden nagy gépkocsigyártó rá is állt arra, hogy ilyen autót hozzon ki a piacra. A General Motors, Ford, Toyota, Fiat, Honda, Peugeot, Mercedes és a többi gyár egymással versenyezve tervezett hibrid autókat, amelyek hajtó erejét részben elektromos, részben egy azt kiegészítő motor szolgáltatja. Ez rendszert a szokásos belsőégésű benzinmotor. A ma

gyar feltaláló (akit sem a Time cikk, sem a világhálón elérhető leírás nem nevez meg) azonban az elektromos motor mellett a másodlagos hajtóerőt az autóban ülők pedálozó erejével biztosítja.

Az Antro gyár 2002-ben kezdte meg a solar-panel tetejű, három üléses autó tervezését, amelynek fejlesztésére és piackutatásra idáig 1,5 millió Eurót költöttek. Az összeget a sikert remélő befektetők adták össze. A napenergiát tároló elem ereje napi 20 kilométer hatótávolságra elegendő, azután a vezető és az utasok pedálozva mehetnek tovább a könnyű, magnézium ötvözet és karbon szál testű autóban. Ha a három ülés nem bizonyul elegendőnek, két SOLO kocsit összekapcsolhatnak és a DUO már egyszerre hat személy számára ad lehetőséget arra, hogy pedál-erejüket latba vethessék. A család így elegendő helyhez juthat, de a leírásokból nem derül ki, hogy ez nagyobb sebességet tud-e biztosítani az utasok számára. Az is kérdéses, hogy meleg, nap sütötté alkalommal kellemes lesz-e a pedálozó utasok útja a kis napelemmel tetőzött autóban, vagy mi történik akkor, amikor nem süt a nap.

A vállalkozók mindenesetre nagy reményekkel várják a sikert, és máris elkezdtek foglalkozni üzemanyag takarékos motor és pedál kombinációval hajtott robogó tervezésével is, amely MOVED néven kerülne forgalomba.

PAPP LÁSZLÓ

Tapasztalat és jövőkép

A bécsi Bornemissza Péter Társaság fennállásának ötven esztendeje több mint ünnep: nem csupán számadásra késztet, hanem számvetésre is, már ha az első fogalmat inkább a krónikás feladatának, a másodikat (az értelmező szótár tanácsa szerint) a történelmi események morális megítélésének tekintjük. Ez az évforduló valóban arra készíthet bennünket, hogy számot vessünk a múlttal és a jellel, jelöljük meg a múlt időben, a változó történelmi viszonyok közepette azt a helyet, amelyet a Társaság betölt, amelyet be kell töltenie. Nekem, a Társaság megtisztelő felkérése nyomán, most az lehet a feladatom, hogy magyarországi nézőpontból szóljak ennek a bécsi magyar értelmiségi közösségnek tevékenységéről és jelentőségéről. Beszélnem kell a múltról és a jövőről, beszélnem kell a közös tapasztalatokról és az ugyancsak közösnek gondolt feladatokról.

A társaság, miként az ebbe a körben közismert a magyar történelem válságos óráiban jött létre. 1960-ban aligha lehetett reménykedni abban, hogy valaha (vagy legalábbis a mai időskorúak életében) Magyarország a nemzeti függetlenség és a polgári szabadság birtokában alakíthatja ki a maga életét és jövőjét. A Bornemisza Péter Társaság egyrészt ott-hont, műhelyt és fórumot nyitott az értelmiségi emigráció, különösen az ausztriai magyar értelmiség számára, másrészt olyan irodalmi és tudományos programokat gondozott, amelyek akkor szinte hihetetlen, a történelmi tapasztalatok ellenére mégis némi reménységgel várt nemzeti jövőképet voltak hivatva megalapozni.

A Társaság ennek a reménységnek a boltozata alatt vállalt műhelyszervező szerepet a nemzeti gondok körül forgó eszmecserékben, és adott fórumot a Kárpát-medencei magyar értelmiség, kivált az erdélyi magyar írástudók számára. Emlékezetes esemény volt, midőn 1990 őszén „Találkozások Európával” címmel Bécsben tartott tanácskozást

erdélyi magyar írástudók számára, a konferencia után rendezett német nyelvű gálaesten Erhard Busek alkancellár is megjelent, ezt követve szerveződött meg Gálfalvi Zsolt elnöklétével a *Romániai Magyar Pen Központ*, majd több osztrák városban is bemutatkoztak az erdélyi magyar irodalom alkotó egyéniségei. Hosszú sort lehetne összeállítani azokból az irodalmi találkozókból, amelyek a magyarországi és az erdélyi magyar kultúra ausztriai megismertetését szolgálták – a Bornemissza Társaság mindezzel nem csak a kulturális diplomácia alakításában vállalt szerepet, hanem a szabadság világába érkezett Kárpát-medencei magyarság útkeresésének támogatásában is.

Ezért érzek némi elégedetlenséget amiatt, hogy a mögöttünk álló – most már két-évtizedes – történelmi fordulatot követően Magyarország: a politikai és a kulturális intézményrendszer, nem élt igazán azokkal a lehetőségekkel, amelyeket a nyugati világban tevékenykedő magyar diaszpóra szellemi élete kínált. A nyugati országokban élő magyarok igen sok területen tudtak volna szellemi és erkölcsi támogatást adni a Magyarországon, egyáltalán a Kárpát-medencében útját kereső nemzet számára. Jól ismerték a nyugati társadalmakat, a demokratikus intézmények működését, azt a közszellemet, amely nem egyszerűen ennek az intézményrendszernek a történelmi hozadéka, hanem megalapozója és fenntartója is.

Régi igazság, a magyar politikai irodalomban máig érvényesen Bibó István fogalmazta meg, hogy a demokrácia működtetéséhez mindenekelőtt demokratákra van szükség. Ilyen demokraták, legalábbis a szükséges mértékben Magyarországon nem voltak, legfeljebb szórványosan az ellenzéki értelmiség köreiben. Mindez nem erkölcsi ítélet a magyar értelmiség felett, csupán diagnózis, hiszen a sokévtizedes szarnokság világában élő nemzetben nem is alakulhattak ki a de-

mokratikus társadalom és közélet működteséhez olyannyira szükséges magatartásformák, szokásrendek, mentalitások. Ebben lehetett volna keresni és elfogadni a nyugati magyar értelmiség, az ottani szervezetek tanácsait és szellemi támogatását. Ezt sajnos elmulasztotta az azóta is felemásra sikeredett és nem egyszer a bénaság tüneteit mutató magyar demokrácia.

A demokrácia természetes és szükségszerű környezete és tápláló talaja mindig a művelt nemzet (vagy legalább az öntudatos és a hatalomtól független) értelmiség. A nyugati világ fejlődése, különösen a második világháború után, ezt igazolja. Az új magyar demokrácia viszont mintha túlságosan ki volna szolgáltatva a politika, a politikai pártok érdekeinek – jóval inkább, mint ahogy erre az úgynevezett „rendszerváltást” követő esztendőkből számítottunk. A magyar értelmiség ma nagyrészt elhagyta a közélet tereit: nem kíván felelősséget vállalni ezeken, talán tájékozódni sem akar. Kiváló alkotások persze szülehetnek a szellemi magányosság körülményei között is, az értelmiségnek, az értelmiségi embernek azonban erkölcsi és közéleti felelősséget kell vállalnia nemzete sorsáért. A régebbi és a huszadik századi magyar irodalom – Ady Endrére, Babits Mihályra, Illyés Gyulára, Németh Lászlóra, Cs. Szabó Lászlóra, Szabó Zoltánra és másokra gondolok – erre biztat bennünket. Ez a tanítás is jelen van a Bornemisza Péter Társaság szellemiségében és hagyományaiban, kiadványaiban és működésében.

Most tehát, amikor köszöntöm az ausztriai magyar közösség eme félévszázados intézményét, abban a tudatban teszem, hogy a Társaság munkájára, szellemi erőfeszítéseire, közösségi küldetésére szükség van az előttünk formálódó jövőben is. Ahogy szükség van minden magyar értelmiségi műhely és közösség tevékenységére és ezeknek a tevékenységnek az egyeztetésére, összefogására is. A

Magyar testőr egyenruhájában az alapítás évében (1760)

nemzet jövőjét együtt kell formálnunk: Bécsben, Budapesten, Kolozsváron, Pozsonyban és Szabadkán – bárhol a világon, ahol a jelen magyarul beszél és ahol a jövőnek is magyarul kell megszólalnia. Az imént elhangzott beszámolóban arra figyeltem fel, hogy a Társaságnak a jövőben is feladatokat kell vállalnia abban, hogy a nyugati világban élő magyarság megmaradjon magyarnak, megmaradjon az anyanyelvi kultúra körében. Azt hiszem, mindez közös, nagy feladat lehet: a nyugati magyarságnak magyarnak kell maradnia, a kisebbségi magyarságnak magyarnak kell maradnia – Magyarországnak Magyarországnak kell maradnia.

POMOGÁTS BÉLA
A Bornemisza Péter Társaság fennállásának 50. évfordulójára 2010. október 3-án rendezett ünnepi megemlékezésen felolvasott előadás szerkesztett változata.

„SUB ROSA ALBA” Születésnap-i köszöntő

A kora újkori magyar történelem ismerői biztosan tudják, hogy a „Sub Rosa” a sárospataki Rákóczi-vár hírhedt kerek erkélyszobája, melynek festett boltozatának zárókövét rózsá díszíti. A hagyomány szerint itt találkoztak a Wesselényi-összeesküvés vezetői sub rosa – latinnul: a „rózsá alatt”. Kétszáz évvel később egy újabb, ezúttal sokkal békésebb kimenetelű szervezkedés indult meg a soproni Sub Rosa Alba vendéglőben. A legenda szerint a magyar és az osztrák történelem „három muskétása” Rudolf Kropf professzor, Bariska István, a Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fiókleveztárának akkori levéltárosa, később igazgatója, valamint Dr. Wolfgang Gürtler, a Burgenlandi Tartományi Múzeum (Landesmuseum Burgenland) munkatársa itt kötöttek életre szóló szövetséget és barátságot egy különleges tudományos rendezvénysorozattal kapcsolatban. A *Schlaininger Gespräche* (Szalónaki Tanácskozások) ebben az évben ünnepelte harmincadik születésnapját és méltán megérdemli, hogy egy pohár jófajta burgenlandi bor mellett elevenítsük fel az elmúlt harminc év legemlékezetesebb pillanatait.

Ebben volt segítségemre Rudolf Kropf professzor, aki a bécsi Café Griensteidlben mesélt élményeiről és emlékeiről, valamint Bariska István aki elektronikus formában válaszolt kérdéseimre. Mindjárt a legelején le kell szögezni, hogy a „sub rosa alba”-féle keletkezéstörténet alapos módosításra szorul. A Schlaininger Gespräche tudományos rendezvénysorozat kiindulópontja ugyanis a hegyes-völgyes dél-burgenlandi Szalónak városa, az ódon, egykor a Kőszegi urak, Andreas Baumgartner és a Batthyányak tulajdonába tartozó szalónaki vár, valamint a szalónaki születésű Rudolf Kropfnak, a linzi egyetem gazdaságtörténeti intézetének (ma már nyugalmazott) rendes professzorának lelkesedése. Külön cikket lehetne írni arról, mennyi szeretettel beszél szülőhelyéről és mennyi érdekes története van a városról és a várról! A konferenciasorozat szempontjából azonban a leglényegesebb az 1980-as év, mikor is Burgenland tartomány hosszú egyezkedés után végre megvásárolta a romos állapotban lévő várat dr. dr. Udo Illig egykori minisztertől. Batthyány I. Ádám dunántúli főkapitány egyik kedvenc rezidenciája ezek után újra a történelmi jelentőségéhez méltó szerephez jutott. Kropf professzor volt az, aki meggyőzte a kis-

martoni Burgenlandi Tartományi Múzeum (Landesmuseum Burgenland) munkatársait, valamint dr. Madert, Burgenland Tartomány kulturális ügyekért felelős tanácsosát, hogy intézményesítsenek konferenciasorozatot „Schlaininger Gespräche” (Szalónaki Tanácskozások) címmel, melynek állandó helyszíne a szalónaki vár lenne. Eredeti elképzelése szerint, mely mindmáig nem veszítette el érvényét, a tudományos eszmecserék középpontjában a mai Burgenland tartomány, de voltaképpen az egykor a Magyar Királyság részét képező régió történetének többszintű és sokszínű tudományos elemzése állt. Kropf professzor szerint ezen a területen „miniatűr Közép-Európa” található, hiszen mindmáig etnikailag színes és sokrétű a lakosság összetétele: osztrákok, magyarok, szlovénok, horvátok, szlovákok és zsidók vallják hazájuknak Ausztria legkeletibb tartományát. Bariska István ehhez hozzátette, hogy a professzor úr voltaképpen ezzel a rendezvénysorozattal szándékozott hozzájárulni Burgenland recepciójához az „ösi” osztrák tartományok sorába.

Születésnap-i köszöntőnkben nem illik a múlt árnyékos történéseit felemlgetni, ezért essék csak rövid említés arról, hogy a Burgenlandi Tartományi Levéltár (Burgenländisches Landesarchiv - BL) munkatársai csak 1988-tól vehettek részt a konferenciákon, mivel a Burgenlandi Tartományi Múzeum és a Levéltár igazgatói nem igazán szívelték egymást. 1990-től azonban helyreállt a béke, és a BL azóta rendszeres rendezője és támogatója az eseménysorozatnak. A tények mezején maradvá nem szabad említés nélkül hagyni mindazokat, akiknek köszönhetően a szép vénasszonyok nyarában tanácskozni jönnek össze a történészek. 1982 és 1994 között dr. Rudolf Kropf és Wolfgang Mayer (Kismarton, Tartományi Múzeum) feleltek a kivitelezésért. 1995 és 2001 között dr. Kropf volt a szervező, kivitelező társa dr. Gerald Schlag, a Tartományi Múzeum új igazgatója lett. Ezt követően 2002-től egészen 2010-ig dr. Wolfgang Gürtler vette át Schlag professzor feladatát. Fontos szót ejteni a konferenciakötetéről, melyek a Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland (WAB) sorozatban jelennek meg, ami a Burgenländisches Landesmuseum kiadványszo-

rozata. A szerkesztők között mindig ott volt Rudolf Kropf, de a szerkesztőtársak váltakoznak – általában a konferencia témáját is követve.

Szó esett a Szalónaki Tanácskozások nemzetközi jellegéről. Ebben az összefüggésben lehetetlen, hogy ne essék szó dr. Bariska István főlevéltárossról, a kőszegi levéltár nyugalmazott igazgatójáról. 1983-ban került be a „csapatba”, és 1996-tól ő szervezi a konferencia magyar részét. Dr. Kropf nagy érdeme – amint ezt Bariska István hangsúlyozza, hogy „meg tudta mozgatni” a közép-európai intézeteket Krakkótól Bécsig, Gráctól Pozsonyig, Budapesttől Zágrábig és Mariborig, méghozzá egyetemeket, akadémiái intézeteket, múzeumokat, könyvtárakat és levéltárakat. Ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy az egyes résztvevő országok eltérő történetudata következtében előfordultak-e izzó viták a történészek között?

Dr. Kropf válasza diplomatikus volt, elmondása szerint a konferencia szervezői próbálták úgy irányítani az előadásokat követő vitákat, hogy azok „ne fajuljanak el”. Hozzátette azonban, hogy a szalónaki konferenciák lényege az elnevezésben is feltüntetett „tanácskozásban” rejlik. Ezért ülnek a résztvevők egy „négyzetes” kerekasztal mögött, hogy ezzel is elősegítsék a tudományos eszmecserét. Bariska István árnyaltabban fogalmaz, mikor azt írja, akkor sem izzott fel a levegő, amikor lehetett volna. Konkrét példaként az 1992-es és 1996-os tanácskozást hozta fel, melyeken az 1848/49-es szabadságharc, illetve a Pannon térség kérdése volt a fő téma. „Míg az 1848/1849-es tematikában még egymás mellett történt elbeszélés ment, a Pannon térség kérdése már kemény értekezési vitákat szült: pl. Szőke Miklós Béla, Kubinyi András professzor szakmai és a szlovák kollégák aktuál-politikailag átitatott véleménye között. De az osztrák kollégák csak hallgattak. Nem csoda, hiszen nekik is sikerült ezt a történelmi Nyugat-Magyarországot retrospektíve teljesen átdefinálni burgenlandi térséggé (ez azonban nemcsak a szalónaki konferencia problémája)” – idézem Bariska István kritikuss összegzését.

Mikor arról faggattam Kropf professzor urat, miben látja Szalónak legfőbb érdemét, nem kis büszkeséggel számolt be arról, hogy

a tanácskozásnak köszönhetően szülőhelye 1991-ben városi rangra emelkedett. Az Andreas Baumkirchnerről szóló 1989-es konferencia egyik fő vitapontja ugyanis az volt, hogy csak a szabad királyi városokat vagy a mezővárosokat is joggal illette-e a középkor folyamán a „város” elnevezés. Kropf professzor véleménye szerint Szalónak egykori mezővárost is városnak lehet tekinteni, ami ennek a tényállásnak a hivatalos megerősítéséhez vezetett. Bariska István a közép-európai műhelyek találkozásában látja a tanácskozások fő érdemét. „Szalónak mint egy osztrák tartomány állandó, visszatérő intézménye biztos pont lett, „igazodási pont”, amelynek emberi és szakmai követelményeire nemcsak a résztvevők, hanem a műhelyek is tartották magukat. Az előadások utáni vita műfaja ritka az ilyen rendezvényeken. Itt ez is intézményszerű. Ez vezetett a bizalomhoz. Szalónak afféle családias kamara-konferencia, ahol egy térségre azonban érdemi témák adtak-adnak lehetőséget az eredmények bemutatására és ütköztetésére. Rajtunk múlik, hogy mit csinálunk a kis-nacionalizmusokkal.”

A cikk végére érve magam is hadd csatlakozzam egy rövid köszöntővel. Öt éve vettem részt először a Batthyány-családról szóló szalónaki tanácskozáson, és ami ebből a pár napból máig megmaradt, az az öröm érzése. Bár egy-két kollégán kívül senkit nem ismertem a résztvevők közül, már az első este után úgy éreztem, régi barátok közé érkeztem. Itt tapasztaltam először, hogy a fiatalság nem évszám kérdése. A lelkesedés, a pozitív gondolkodás, a rugalmasság, a másik véleménye iránti őszinte elköteleződés kortalan. Azóta meg is találtuk a találó kifejezést erre a jelenségre: „sub rosa alba”-érvés. A szalónaki tanácskozásoknak szíve és lelke van, és ezt az egyedülálló élményt elsősorban a szervezők lelkes hozzáállása sugározza a jelenlévőkre. Amit az ódon várfalak közül magával visz az ember a szürke hétköznapiakba, azt talán a „varázslat” kifejezéssel lehet a legtalálébban körülírni. Mikor ezeket a sorokat papírra vetem, mosolygok. És reménykedem abban, hogy az öröm és a barátság olyan életérzés, ami az elmúlt három évtizedben annyira a részévé vált a szalónaki tanácskozásoknak, hogy a további muskétás-generációk is magukkal viszik a jövőbe.

FUNDAREK ANNA

Véleménykutatás az ausztriai magyarok körében

Az osztrák kormány olyan „modern kisebbségi törvény megalkotását határozta el, amely megfelel a 21. század adottságainak és követelményeinek. A törvényalkotás a fennálló jog törvényes és adminisztratív demokratizálására, valamint racionalizálására törekszik. A célok megvalósítása érdekében három munkacsoport alakult, melyekben a népcsoporttanácsok tagjai is közreműködnek. Az előkészületek sikeréhez az Ausztriai Magyar Kutatóintézet (AMK) közvetlen információkkal kíván hozzájárulni. Erre a célra kérdőív kidolgozását, szétküldését, ill. szétosztását, majd a beérkezett válaszok kiértékelését Jávorszky Károly közreműködésével Cserján Károly, Kókai Károly és Péter Zoltán vállalta. Így került sor 2010. június kezdetétől október végéig az ausztriai magyar egyesületek tagjainak és vezetőinek megkérdezésére. Az intézet munkatársai felkérték a magyar egyesületek vezetőit és tagjait, hogy töltsék ki és juttassák vissza kiértékelésre a kérdőívet. Ezek átadása elektronikus úton, személyes kiosztás keretében, valamint az egyesületek és bizonyos rendezvények alkalmával történt. Kb. 500 kérdőív kiosztása után 100 kiértékelhető kérdőívet küldtek vissza, ami az írásbeli megkérdezések szintjén komoly sikert jelent. Az eredmények a magyar egyesületek olyan tagjainak véleményeit, nézeteit képviselik, akik hajlandók voltak a kérdőív írásbeli kitöltésére és visszaküldésére. Ez manapság ritkán fordul elő.

A kérdőív a három munkacsoport területének megfelelően a magyar nyelv használatával és oktatásával, a határmenti régióknak a magyar népcsoportot érintő gazdasági együttműködésével valamint a jogi keretek rendezésével kap-

csolatos kérdésekre, véleményekre keresi a válaszokat.

A kiértékelte adatok egyöntetűen alátámasztják az osztrák kormányának az 1976. évi népcsoporttörvény módosítását célzó szándékának fontosságát. A (válaszoló) magyar egyesületek vezetői, ill. tagjai a következőképpen látják például a népcsoport nyelvének mindennapi életben való használatát: „okvetlen szükséges” 32%, „fontos” 38%, „kívánatos” 25%; a népcsoport nyelvének hatásköre; „korlátozott” 45%, „nagyon korlátozott” 36%; a magyar nyelv mint népcsoport nyelv fenntartása érdekében kívánatosnak tartják az oktatási rendszer fejlesztését, éspedig „kétnyelvű (német-magyar) oktatás” 55%, „magyar nyelv és irodalom mint tantárgy” 18%, „párhuzamosan magyar és német nyelven folyó tanítás” 11%. A regionális, határokon átnyúló gazdasági együttműködés a népcsoportok számára „nélkülözhetetlen” 41%, ill. „hasznos” 56%; a határokon átnyúló gazdasági vállalkozások fejlesztésének támogatása történjen az „állami büdzséből” 49%, ill. „állami és tartományi büdzséből” 25% . Az 1976. évi népcsoporttörvénnyel „részben elégedett” 64%, „nem elégedett” 12%. A népcsoporttanácsok tagjai jelenlegi feladatkörük alapján a népcsoportok érdekeinek képviseletére „részben alkalmasak” 66%, vagy éppenséggel „alkalmatlanok” 13%. A népcsoportok „önkormányzati jogainak kiterjesztését” kívánja 39%, a fennálló állapotokkal „kevésbé elégedett” 42%. Magyar egyesületek fennállása „nélkülözhetetlenül szükséges” 46%, vagy „fontos”49%; a válaszolók döntő többsége, azaz 86%-a a népcsoport-képviselők közvetlen választását javasolja, a jelenleg érvényes kinevezés helyett. -3K-

Magyarok Ausztriában

Figyelemreméltó dokumentum kötet látott napvilágot az elmúlt hónapokban *Chronica Hungarorum Austriacorum* címmel. Alcíme szerint az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének ünnepi kiadványáról van szó, amely összegezni kívánja a szervezet 1980-2010 között folytatott tevékenységét. Joggal kérdezhetnénk, ha lényegében egy kortörténeti összeállításról van szó, miért van mégis szükség egy archaizáló főcímre? Nos a válasz egyszerű. A kötet első, több mint húszoldalas, Deák Ernő által jegyzett, német nyelven közreadott írása, ugyanis visszatekint az elmúlt századok történetére is a Honfoglalás korától kezdve, a X-XV. századon át egészen a legújabb korig. De nemcsak ezútt stílszerű a latin főcím, hanem azért is, mert az elmúlt századok osztrák-magyar kapcsolatainak, és hosszú együttélésének nyelvi kavalkádjában gyakran a latin volt a közvetítő nyelv.

A Duna-menti régióban élő népek tudatában az osztrák-magyar szomszédság természetes adottságként van jelen. Ennek azonban az elmúlt ezer évben különböző formái és megnyilvánulásai voltak. A kötet írásai és dokumentumai erre bőséges választ adnak. Általánosan megfogalmazva, – magyarok Ausztria területén folyamatosan jelen voltak. Eleinte mint hódítók, majd mint szövetségeseik, az I. Világháború után pedig mint kisebbség. Erről beszélt Habsburg Otto is, amikor először találkozott az 1956 után Ausztriába menekült magyarokkal: *Wir Ungarn waren in Wien nie Fremde* – mondta az echt osztrák trónörökös.

Deák Ernő fent említett tanulmányában a 20. századi ausztriai népszámlások eredményeinek tükrében számot ad az Ausztriában élő magyarok létszámáról. Foglalkozik a magyarok által létrehozott egyesületekkel, amelyek végül 1980-ban a Központi Szövetség megalakulásához vezettek.

A kötet következő, név nélkül közölt írása lényegében összeállítás a Központi Szövetség 1980. február 9-iki alakuló ülése utáni 30 évben kifejtett tevékenységéről, tematikus és időrendi sorrendbe szedve. Ezen belül természetesen ismertetésre kerül a publikációs tevékenység és a Központi Szövetség sajtóorgánuma a Bécsi Napló is. A közölt adatok és tények ismeretében érzékelhető, hogy a Központi Szövetség már a kommunista rendszerek összeomlása előtt is fontos szerepet játszott a Magyarországon és a szomszédos utódállamokban élő magyar másikként gondolkodó értelmiségiek nyugati kapcsolatainak közvetítése terén. A rendszerváltozás után pedig, a teljesen megváltozott körülmények között, szintén megtalálta a helyét a magyarság európai integrációját elősegítő tevékenység

révén. Akár a „Kufstein” Tanácskozásokra, akár a nyugat-európai magyar szervezetek (NYEOMSZ) szövetségi szervezeti gondolkodás.

A 345 oldalas kötet terjedelmének jó kétharmadát az egyes tagszervezetek tevékenységéről szóló írások töltik ki. Elsőnek hét bécsi szervezet ismerteti a tevékenységét. Ebből kettő egyházközség, a katolikus és az evangélikus. Rajtuk kívül a Szent István Egylet és a Magyar Egyházszociológiai Intézet említhető. Ez utóbbiról szóló beszámolót András Imre mellett Jahn-Brandenstein Mária jegyzi, aki az egész kötetnek is az összeállítója Böröndi Lajossal együtt.

Külön kiemelhető az „Európa” – Club, amelyről Smuk András közöl beszámolót. Ez az egyesület 1963-64-ben formálódott és az 1956-ban menekült fiatal magyar értelmiségiek hozták létre. Azóta is folyamatosan működik és egyik formálójja a bécsi magyar életnek. Szerepel még a kötetben a Kaláka-Club és a Szemmelweis Orvosegyesület.

Történelmileg visszatekintve is jelentős volt a magyar jelenlét Grazban. Az itteni szervezet tevékenységéről Páll Sándor és Ugri Mihály közöl érdekes beszámolót.

A felső-ausztriai magyarok szervezeteit Máthé Attila ismerteti. Külön beszámoló szól a linzi katolikus egyházközség tevékenységéről.

A salzburgi magyarok második világháború utáni történetét Erdős Kristóf ismerteti. Karsay Péter és Schwarz Mária pedig a Szalzburgi Magyar Egyesület tevékenységét vázolja fel.

Innsbruck városa az 1956 után menekült magyar diákok városa révén kapott különleges helyet az ausztriai magyarok történetében. Itt jött létre az a magyar nyelvű gimnázium, ahol a menekült magyar fiatalok befejezhették, illetve folytathatták az érettségivel végződő tanulmányaikat. Az itteni szervezetek tevékenységét Meleghy Tamás, Hanák Beatrix, Szabados Péter ismerteti. Ezenkívül a magyar római katolikus egyházközség tevékenységéről is beszámolnak.

A kötetet számos fekete-fehér fotó illusztrálja és a függékben összesen 13 írásos dokumentumot közöl. Köztük a Központi Szövetség Statútumát, a szövetség engedélyezéséről szóló osztrák belügyminisztériumi értesítést és további jelentős dokumentumokat. Ezért érdemes a kötetet kézbe venni, mert a rengeteg ismert adat mellett, számos eddig csak szűk körben ismert tény és összefüggés is napvilágra kerül.

Chronica Hungarorum Austriacorum, 30 Jahre Ungarischer Zentralverband – A Központi Szövetség 30 éve (Szerk. Maria Jahn-Brandenstein & Böröndi Lajos), Sodalitas, Wien/Bécs, 2010, 345 old.

VARGA SÁNDOR

120 éve született Komjáthi Schwartz Elemér

(Vasvörösvár, 1890. aug. 25. – Würzburg, 1962. jan. 21.)

Ha filmszerűen visszaporgetem emlékeimet, az első kép, ami megjelenik a professzor úrról: fekete tábla előtt áll papi civilben, ragyogóan fehér keménygallérral, ropogós mandzsettával, krétával a kezében, éppen a német igeragozás történetét magyarázva. Természetesen németül. (Úgy tudom, ma már a német nyelvtudományt magyar nyelven adják elő a magyarországi egyetemeken.) Oszlopokba szedve írta – kifogástalanul olvasható gót betűkkel – a tárgyalt igék alakjait, őfelnémet, középfnémet és újfelnémet nyelven. Ma is csodálom: egyetlen szem krétapor se ragadt ujjaira, s a fekete ruha is kifogástalanul tiszta maradt. A táblára felírtakat pálcával mutatva foglalta össze. Arca rezzenéstelen volt, nem tükrözött érzelmeket, indulatokat, érzékeltetvén, hogy itt csak a pontos munka, az ismeretek elmélyítése a fontos. Szeme szigorúságot sugárzott, sűrű fekete szemöldökét összevonta. Mindnyáján tudtuk, itt nincs helye a mellébeszélésnek, amit magyaráz, az évek hosszú munkájának esszenciája.

Három évig voltam tanítványa, de mosolyogni, nevetni nem láttam. Mégsem tűnt barátság-talannak.

Harmadéves voltam, amikor magas lázzal influenzába estem, s lekéstem a kollokviumot. Ma is csodálom merészségemet, becsongettem Orlay utcai lakásába, ahol a házvezetőnő öreg apáca gyanakodva nézett rám, a falusi varrónők ünnepi eleganciájába öltöztetett egyetemista lányra. Lehet, hogy ki is dobott volna, de íme: a kulcs megfordult a zárban, belépett a professzor úr. Úgy tűnt, mintha meg se lepődött volna, mintha napirenden lett volna nála a megkészt vizsgázók fogadása. Lementünk az utcára, s töviről-hegyire kikerdezte tőlem az akkor éppen időszerű anyagot. (Mindig alaposan megvizsgálta tudásunk mélységét – bírálatot sohasem mondott.) Majd visszamentünk a lakásba, s beírta a jelest. (Mindig jelest kaptam tőle – pedig saját megítélésem szerint nem egészen érdemeltem meg a jószágát.)

Azt, hogy az Őrségből származott, akkor tudtam meg, mikor a sors erre a vidékre vezérelt. Az egykori Nyugat-Magyarországon, Vasvörösvárott (ma Rotenturm an der Pinka) született 1890. augusztus 25-én, nyolcgerekes tanítócsalád negyedik gyermekeként. Lajosnak keresztelték. 1914-ben belépett a ciszterci rendbe, ahol az Elemér nevet kapta. 1947-től kezdve írói neve Komjáthi Schwartz Elemér lett.

Gimnáziumi tanulmányait Szentgotthárdon és Egerben végezte, 1914-ben doktorált a pesti bölcsészkaron. Pályája első éveiben káplán volt Előszálláson, majd tábóri lelkész az I. világháborúban. 1916-ban gimnáziumi tanár lett Székesfehérvárott, de hamarosan a pesti ciszterci rend Szent Imre gimnáziumába került, ahol húsz éven át tanított. 1921-ben a bölcsészkar magántanára, 1936-tól kezdve 1948-ig ny. rendes tanára lett. A kommunista uralom 1948-ban nyugdíjba küldte. 1950-től Belgiumban a löweni egyetem német művelődéstörténet tanára lett.

Pesti tanársága alatt fellendült a német nyelvészeti- és néprajzkutatás. Gigantikus munkát végzett. Több mint háromszáz tanulmányt írt. Szerkesztette a Német Nyelvészeti Dolgozata-

kat, a Német néprajzi tanulmányokat, tankönyveket írt Tass (Thienemann) Tivadarral. A magyarországi német nyelvjárások, családi- és földrajzi nevek eredetét is kutatta. Nyugat-Magyarország helységnevei és a településtörténet című előadásaiában rámutatott arra, hogy az elcsatolt területeken számos olyan község van, amelyeknek a múltban csak magyar neve volt. Az adatokat a szentgotthárdi apátság archívumában helyezte el. Dr. Galambos Ferenc közlése szerint ezeknek 1950-ben, a rendek feloszlatásakor nyoma veszett.

Számtalan műve foglalkozott a vallásos ünnepek népi szokásaival, különösen a karácsony méltó megünneplésével. A katolikus egyetemi és főiskolai szervezet, a Szent Imre herceg tiszteletére létrehozott Emericana keretében – melynek Bitter Illéssel együtt alapítója volt – alakult a Magyar Betlehemes Mozgalom. Nézetük szerint a csillag-villogó karácsonyfa, a lázas ajándékozás izgalma elterelte a figyelmet a Megváltó születéséről. Jelszavuk volt: minden karácsonyfa alatt legyen ott a jászol. Kezdeményezésére Budapest több pontján hatalmas betlehemeket állítottak föl. Népviseletbe öltöztetett életnagyságú Szűz Mária, Szent József, angyalok és pásztorok térdelték körül mély alázzal a jászolban fekvő kisjézust. Őkör, számár, báránykák egészítették ki az idilli és mégis drámai képet. – 1942-ben megjelent Jajczay János és Schwartz Elemér közös szerkesztésében a Karácsony a művészetben c. könyv. Az éjjeli misét is a jászol szellemében celebrálta. A Szent Imre templomban valószínűtlen meg a jeruzsálemi templomi szokást, melyben az éjjeli misén – akárcsak Passau és Niederaltelich templomaiban – a pap Jézuskát bepólyálva helyezi jászlába.

Nyugatra kerülvén se feledkezett meg a betlehem tiszteletéről. Két könyve is megjelent: Auf! Lasst uns nach Betlehem eilen! (Köln, 1959); Europa singt stille Nacht (énekgyűjtemény, Innsbruck, 1963).

1956-ban a magyar diákok megjelenése hozott örömet életébe. – 1962-ben halt meg Würzburgban, saját kívánságára a bajorországi Seligenporten ciszterci apátságának templomában ravatalozták föl 1962 januárjának utolsó napjaiban, ahol még állt a sok alakból készült kivilágított betlehem. A régi tanítványok közül többen jelképet láttak ebben.

Vidékünkéről származott, haláláig magyar-nak vallotta magát. Legszebb napjai a szülőföldjén tett látogatásai voltak. Felsőőrött volt igazgató tanító Hermann testvére, aki a katolikus templom kántora is volt, s annak két lánya, akik szeretettel és tisztelettel őrizték nagybátyjuk emlékét. Többször találkoztam velük a felsőőri karácsonyi ünnepélyeken, melyeknek célja tulajdonképpen megegyezett a nagybátyjuk által oly nyomatókosan hirdetett jászol tiszteletével. Szívesen beszéltek róla. A seligenporteni temetésről Schwartz Magda így emlékezett meg a magyar betlehemes játékok Emlékkönyvében (Felsőőr, 1998): „Sírjára egy betlehemet helyeztek el, amelyen a pásztorok és Mária is magyar ruhában vannak”.

Kell ennél szebb síremlék?

DR. RADICS JENŐNÉ

Szent István Ösztöndíj Alap

Bécsben a Szent István Egylet 1918-ban alakult elszegényedett, rászoruló magyarok támogatásának céljából.

75 évvel később, 1993-ban, a nagyban megváltozott történelmi helyzet miatt új profillal gazdagította tevékenységét: létrehozta a Szent István Ösztöndíj Alapot, amelynek célja a mai magyar határokon túl, a volt Magyarország területén élő, magyar nyelven tanuló diákok támogatása lett. Ami 1993-ban 20 erdélyi diák felkarolásával kezdődött, mára komoly program-má fejlődött ki: 5 ország 11 iskolájában több mint 200 diák részesül évente a Szent István Egylet ösztöndíjában. (Szlovákia: Pozsony, Komárom, Kassa; Ukrajna: Munkács, Ungvár, Beregszász; Románia: Nagyvárád, Kolozsvár, Nagyenyed, Gyulafehérvár; Szerbia: Szabadka)

Az Ösztöndíj Alap az évente megrendezésre kerülő Szent István Bál bevételéből, valamint a közel száz támogató által nyújtott pénzügyi segítségből tevődik össze. Az ösztöndíj összege egy évre diákonként 218 euró, amelyet a támogató, döntése szerint évente egy összegben vagy havi banki átutalással (18,17 euró) küld az Egylet

számlájára. Szintén a támogató döntése az, hogy a számára kijelölt ösztöndíjas diákkal közvetlen kapcsolatba lép-e vagy sem.

Az Egylet ösztöndíj-kiutalási alapelvei nem változtak az alapítás óta: jól tanuló, anyagilag rászoruló – elsősorban kollégiumi ellátást igénylő – magyar nyelven tanuló középiskolásokat támogat. Az elmúlt évek során kiválasztott iskolákban (iskolai) Kuratórium állítja össze az ösztöndíjra jelentkezők pályázatait, melyeket minden év november végéig megküldenek az Egylet részére; ezt a listát az Egyletben három személy rostálja át, majd megküldi a nyertesek névsorát, valamint az ösztöndíjak összegét az iskola részére. A nyertes diáknak – amennyiben a tanulmányi és magatartásbeli eredményei nem változnak jelentősen – a Szent István Egylet az érettségiig biztosítja az ösztöndíj-támogatást.

A Szent István Egylet örömmel fogad minden új támogatót – hiszen a szükségnek nincs határa.

OKOLICSÁNYI SZILVIA, ösztöndíjfelelős
+43-664 859 0927 ill.
szilvia.okolicsanyi@osce.org

SZERBIAI (MAGYAR) MOZAIK

(2010. 11. 07.) Az őszi hónapok talán legfontosabb politikai mozzanata, hogy október 25-én az Európai Unió külügyminiszterei az Európai Bizottság elé küldték Szerbia csatlakozási kérelmét, s ezzel újabb kapun noszogatták beljebb Belgrádot. S bár Szerbia még mindég nem adta ki a háborús bűnökkel vádolt Ratko Mladitytot és Goran Hadzsityot, ez ellen még a boszniai háborúban békefenntartói szolgálatot állomásoztató Hollandia sem ellenkezett. A miniszterek dicsérték Szerbia Koszovó-politikáját, ténylegesen azt, hogy Borisz Tadity államfő hajlandó tárgyalni az elszakadt tartomány vezetésével. A következőkben Szerbia ötezer kérdést tartalmazó kérdőív kitöltésére köteles, s a remények szerint jövő decemberben uniós tagjelöltté válhat. Bozsidar Gyelity kormányalelnök „hatalmas előrelépésnek” minősítette a külügyminiszterek jóváhagyását, ám meglehet Belgrád korán örül, ugyanis a csatlakozási lépések szentesítésénél már teljes EU egyetértésre lesz szükség, de Mladityék kiadatása nélkül erre semmi esély. Ezt felismerve a kormány 10 millió euróra növelte a szrebrenicai népirás felelősének elfogása után járó díját.

Ezzel szinte egy időben, november negyedikén Tadity államfő a polgárháborúban szitává lőtt Vukovárbá látogatott, hogy fejet hajtson a horvát város áldozatainak emlékműve előtt, és bocsánatot kérjen a meggyilkoltak hozzátartozóitól.

Prishtina-Belgrád-Szarajevó-Genova

Hogy a szerb-koszovói párbeszéd történetem ad külföldi örmre okot, bizonyítja, hogy a legfiatalabb európai állam kormányának bukása (akár ha belpolitikai történet lenne) Belgrádban is viszályt szított. Szavazzanak-e decemberben a koszovói szerbek, avagy tartózkodasukkal „bizonyítsák” Koszovó nemlétét? A kormányzó Demokrata Párt nem akart állást foglalni (s megosztani szavazótáborát), a radikálisok bojkottra szólítottak fel, a liberálisok pedig szavazásra buzdították a déli szerbeket, akarukatukat érvényesítésére Prishtinában. Ugyancsak megosztó kérdés Bosznia ügye, ahol egy időben tartottak elnökségi, (az entitásokban) elnöki és közös parlamenti választásokat a Szerb Köztársaság és a Bosznia-Hercegovina Föderáció területén egyaránt. A Bécsnek megfelelő lakosságszámu országnak 3 köztársasági elnöke, 13 kormány, 180 minisztere van, ezáltal 700 képviselő-testületi tagot képvisel. Azonban az eredmények elsősorban nem a sokszínűséget hirdetik, hanem a mélységes megosztottságot. Mind a szerb, mint

a horvát oldalon a szakadár erők győzedelmeskedtek. Szinte bizonyos: Bosznia ezen államformában az utolsó parlamenti voksolást élte meg.

A milosevityi rezsim bukásának tizedik évfordulója sem tudta közös ünneplésre bírni Szerbia állampolgárait. Politikai elemzők „megtört lendületről”, „kiüresedésről”, „csalódásokról” beszéltek. Vesna Pesity politológus szerint a szerbiai hatalom csak önmagával foglalkozott az elmúlt tíz évben, a társadalom pedig közben elszegényedett és kiábrándult. Kapitalizmus helyett vadkapitalizmus tört az országra, a magánosítások, kevés kivétellel sikertelenül végződtek. A polgárok lelki és anyagi tartalékai kimerültek. Az Unió messze, a gazdasági ellehetetlenülés pedig testközelben. A rendszerváltás megkérdőjeleződött, senki sem lehet elégedett az elmúlt tíz évvel.

Európai sajtóvisszhangot keltett a fővárosi meglepfelvonulás és a szerb focidrukkerek genovai látogatása. Tavaly elmaradt a homoszexuálisok sétája a belvárosban, hiszen a rendőrség nem tudta biztosítani a testi épségüket. Idén, már az október 10-re meghirdetett „szívárványos felvonulás” előtt hetekkel Szerbia nagyvárosaiban „Smrt pederima” (‘Halál a homoszexuálisokra’) falfrákák jelentek meg. A Meleg Büszkeség Napját mégsem fújták le, ugyanis íj jobb bizonyíték lett volna amellett, hogy az ország éretlen az uniós csatlakozásra. A tolerancia menetét, alig ezer embert (főként a békés együttélés mellett kiálló politikusokat és közszereplőket) végül 5 ezer rendőr védte a több száz tüntető ellen. A hatóságok egy híján 250 embert tartóztatnak le (több szélsőséges csoportosulás vezetőit is), köztük 54-en még nem töltötték be 18. életévüket.

Mint kevéssel később kiderült, csakúgy mint a genovai-ügy esetében, a Büszkeség Napi felvonulás megühsútása is politikai indítatású volt. Az október 13-i olasz-szerb Európai-bajnoki selejtező mérkőzésre ugyanis köztörvényes bűnözőknek juttattak belépti jegyeket. A Belgrádi kormány amúgy is ingatag álláspontját szerették volna aláásní Genovában. A „szurkolók” saját csapatuk tagjait is megfenyegették a meccs előtt, majd jószérével felgyújtották a stadiont. A szerb válogatottal a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség a botrány ellenére kesztűs kézzel bánt – pedig felmerült annak is a lehetősége, hogy a plavikat (‘kékeket’) kizárják a selejtező sorozatból. Három mérkőzést zárt kapuk mögött játszik majd a szerb nemzeti tizenegy, az olaszoknak pedig a FIFA jóváírta a találkozóát. A meglepfelvonulás és a genovai patália után a Szkupstina szigorította a büntetőeljárási törvényt.

A MAGYAR ÁLLANDÓ ÉRTEKEZLET IX. ÜLÉSÉNEK

ZÁRÓNYILATKOZATA

Folytatás az 1. oldalról

– Megállapodnak abban, hogy könnyített honosítás bevezetésével összhangban a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényt is módosítani szükséges, valamint hogy az oktatási-nevelési támogatást újra az óvodásokra is kiterjesztik.

– Hangot adnak abbeli meggyőződésüknek, hogy a 2011-es soros magyar EU-elnökség történelmi lehetősége az egész magyar nemzet érdekeinek képviseletére, értekeink felmutatására, tekintélyünk helyreállítására. Ezért kívánatos a hagyományos kulturális sokszínűség elvének előtérbe helyezése, illetve az összekapcsolódást segítő regionalizmus támogatása. Hangsúlyozzák továbbá, hogy kiemelten támogatják Horvátországot, Szerbiát és Ukrajnát európai integrációját.

– Megnyugvással állapítják meg, hogy az új szlovák kormány mentes a szélsőséges nacionalizmustól, ám sajnálatukat fejezik ki, hogy az új kormánykoalíció eddig nem tette meg a bizalom helyreállításához szükséges lépéseket. A tagok elítélik a szlovák államnyelv-törvényt diszkriminatív, felelemkeltő szemléisége miatt. Megállapítják, hogy a törvény, a tervezett módosítások ellenére, továbbra is tartalmazza a kisebbségi magyar nyelvhasználatot korlátozó rendelkezéseket, szankciókat. Reményüket fejezik ki, hogy a szlovák kormány figyelembe fogja venni a Joggal a Demokráciáért Európai Bizottság (Velencei Bizottság) ajánlásait a jogszabály módosításakor. A résztvevők kijelentik, hogy a jövőben is elutasítanak minden olyan intézkedést, amely hátrányos megkülönböztetést alkalmaz a magyarság tagjaival szemben.

– Reményüket fejezik ki, hogy Romániában hamarosan elfogadásra kerül az új oktatási törvény, amely számos ponton javítja a magyar oktatás helyzetét. Meggyőződésük, hogy a teljes körű anyanyelvű oktatás biztosítása, a többségi nyelv sajátos program szerinti tanítása, illetve az iskolarendszer decentralizációja és az iskolákkal kapcsolatos döntések átadása a helyi közösségeknek kiemelten segíti a magyarság boldogulását a többségi társadalmakban. Továbbra is szorgalmazza az állami magyar egyetem visszaállítását. Ugyanakkor a tagok sürgetik a kisebbségek jogállásáról szóló törvény véglegesítését olyan formában, hogy az megeremtsen a nemzeti közösségek kulturális autonómiájának közjogi keretét. Fontosnak tartják to-

vábbá a romániai régiók átalakítására vonatkozó kezdeményezést, és elvárják, hogy ez elősegítse a magyarok által jelentős számban lakott régiók – kiemelten a Székelyföld – sajátos közigazgatási jogállásának kialakítását.

– Üdvözlők a közvetlen demokratikus választás útján megalakult új vajdasági Magyar Nemzeti Tanácsot. A kulturális autonómia ezen szervének létrejötte előremutató és biztató jel az egész Kárpát-medencei magyarság számára. A konferencia résztvevői remélik, hogy az MNT a gyakorlatban is érvényesítheti a törvényben előírt jogosítványait, és megkapja az ehhez szükséges költségvetési támogatásokat. Reményüket fejezik ki továbbá, hogy a vajdasági magyarokra nézve hátrányos – észak-bácskai és észak-banátai – közigazgatási kórházterületek mielőbb módosításra kerülnek.

– Fontosnak tartják, hogy a legutóbbi ukrániai helyhatósági választások eredményeként létrejövő képviselőtestületekben – városi, járási és megyei szinten – jelen van a magyar érdekképviselet. Egyben aggodalmukat fejezik ki a kárpátaljai magyar oktatási helyzete miatt. A magyar tannyelvű iskolák érettségizői számára továbbra sincs biztosítva az anyanyelvű szaktantárgyi emeltszintű érettségi vizsga lehetősége, aggasztó a magyar tannyelvű egyházi liceumok helyzete is.

– Támogatják a muravidéki magyar közösség érdekeit szolgáló általános szlovéniai nemzetiségi törvény elfogadását.

– Üdvözlők a magyar kormány elkötelezettségét a szóránýkérdést, illetve a diaszpórában élők megszólítását illetően. Felhívják a figyelmet arra, hogy szükséges egy, a nyugati magyar országok szövetségekkel közös celekvései terv kidolgozása a nyugati magyarság megmaradása érdekében. A Nemzeti Regiszter létrehozása, valamint egy, a megfelelő anyagi forrásokkal rendelkező szóránýstratégia a nemzet minden tagjának érdeke.

– Felhívják a figyelmet az 1956-os forradalom és szabadságharc méltó, nemzeti identitásunkat erősítő 55. évfordulójának megünneplésére, a világ magyarságának bevonásával.

– Felhívják a figyelmet a 2011-12-ben esedékes népszámlálások fontosságára, és hangsúlyozták a magyar önazonosság megválllásának jelentőségét.

Budapest, 2010. november 5.

Nemzeti Színház és tragikomédia

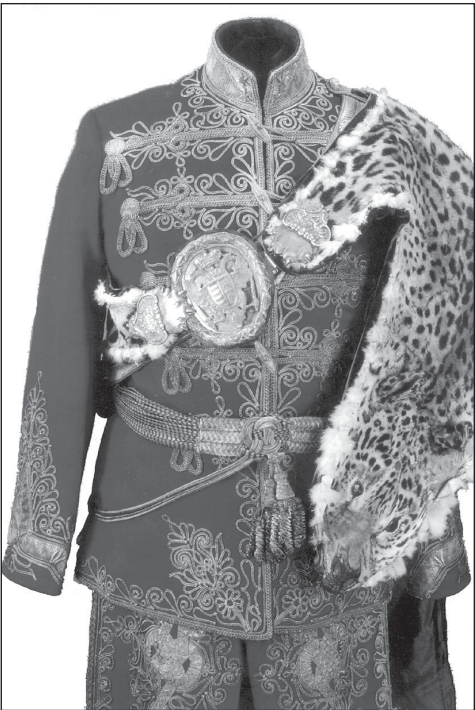
A szabadkai Népszínház építkezéséről (amely már hosszú évek óta tart s ez évben kellett volna befejeződnie) eltűnt 400 ezer téglá. Az építkezés kivitelezői (többek közt a város volt polgármestere, Kasza József) erről semmit sem tudtak, (végül a településen kívül, a határban találták meg őket). A téglát valakik jó pénzért elárusították.

Ha lehet fokozni, a Vajdasági Nemzeti Színház (VNSZ) megalapítása ez eddig tárgyalatknál is nagyobb hullámverést idézett elő. A Magyar Nemzeti Tanács (MNT) döntése értelmében a szabadkai Népszínház társulata önállósult, kiválva a szerb társulatból. Ők képezik majd a Népszínház kollektívájának magvát. Kovács Frigyes színész, a magyar társulat korábbi igazgatója kiemelte: „annak ellenére, hogy egyesek nem tartják szükségesnek a Vajdasági Magyar Nemzeti Színház létrejöttét, szerintem arra igenis szükség van és az intézmény a délvideki magyarok nemzeti büszkesége, a nemzeti felemelkedés egyik tartóoszlopa kell hogy legyen”. Majd a VNSZ életképességével kapcsolatban kérdéseket felvető személyeket nemzetárulónak minősítette. László Sándor, az Újvidéki Színház igazgatója „egyfajta központosításként” éli meg a Nemzeti megalapítást, amely gyengítene a meglévő színházak helyzetét. László átgondolatlanok tartja az ötletet. Hasonlóan vélekedett Urbán András, a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház igazgatója is.

Zenta a „nemzeti megbékélés” jegyében, ez évben két személyt avattak a város díszpolgárává. A mindenki által becsült Szeli István akadémikus, egyetemi tanár 90. születésnapján vehette át a kiérdemelt kitüntetést. Mellette Matije Betykovity kapta az elismerést, akinek azonban vajmi kevés köze van Zentához (pár évig élt csak ott), s ezen felül a ’90-es években betöltött politikai-művészi szerepe is vitatott.

Nem vitatott azonban az öbecsei születésű Nagy-Abonyi Melinda Német Könyvdíja. A Svájcban élő (Booker- és Concourt-díjas) író a *Tauben fliegen auf* (A galambok felrepülnek) könyvével érdemelte ki az elismerést. A Magyar Szó megkeresésére elárulta, hogy még mindig az érzélgős népezenét kedveli a leginkább: Bartók és Kodály műveinek szeretetét vélhetőleg a Vajdaságból vitte magával.

Szeptember elején Magyarankiszán dzsesszfesztivált tartottak, melyen máskor mellett Wolter Wierbost, Rodolphe Bourotte, Eliza Trockmé és Kovács Bendegúz is fellépett. Néhány kilométerrel odébb a vajdasági repülés 100. évfordulójáról emlékeztek meg. A Szabadkai Városi Múzeumban emlékkiállítással adóztak Ivan Saritynak, a repülés szabadkai Leonardójának. Az Újvidéki Színházban pedig (a Magyar Dráma Napján) immár 10. alkalommal tartották meg a Vajdasági Drámaíróversenyt. Idén Szerbhorváth György író győzedelmeskedett a megmérettetésen. Egyetlen nap leforgása alatt ő

Gárdista alezredes udvari szolgálati egyenruhája

tudta a legjobb drámát megalkotni. Ebben az évben, a délvideki magyar színjátszás napja alkalmából szervezett ünnepségen az Újvidéki Színház színésznője, Elor Emina érdemelte ki a Pataki-gyűri díjat. A legbecsesebb elismerést Madách: Az ember tragédiájában alakított Lucifer szerepéért kapta. Ugyancsak a tartomány fővárosában, az újvidéki szerb Matica Könyvtárában nyílt novemberben Kosztolányi Dezső-kiállítás, a szabadkai születésű író és költő születésének 125. évfordulója alkalmából. A vajdasági irodalom atyjáról, a Szenteleky Kornélról elnevezett irodalmi díjat idén Gobby Fehér Gyula érdemelte ki. Az ugyancsak Szivácson átadott Bazsalikom műfordítói-díj pedig, immár másodszor a macedón származású Paszkál Gilevszkit illette meg. Belgrádban október végén megnyílt az 55. nemzetközi könyvfesztivál, melyet Végel László, Kossuth-díjas vajdasági író nyitott meg. „Nemcsak politikai és gazdasági lépés, kulturális döntés is, hogy Szerbia az Európai Unió felé haladjon” – fogalmazott Végel nyitóbeszédében. A könyvfesztiválon három kontinens 20 országából több mint 800 kiállító mutatta be portékáit mintegy 30 ezer négyzetméteren. A könyvvásár idejére a könyvbemutatók és író-olvasó találkozók mellett gazdag kísérőprogramokat, kiállításokat, gyerekprogramot szerveztek. A hatnapos rendezvény díszvendége ezúttal Svédország volt.

Ide kívánczik még, hogy a Vajdaság székvárosában megalapult a Duna Médiahálózat, amely a nemzeti Duna-stratégia része, s a nemzetek sokszínűségét hivatott bemutatni.

Kocsis ÁRPÁD, Kishegyes-Újvidék

Beregszászi újságíró kapta az Európa-érmet

(MTI; Présház.Eu) Kovács Elemér, a Bereginfo újságírója vehette át az idén a Szabadalvú Médiaműhely díját, az Európa-érmet. A SZEEM konferenciáján, a fővárosi Pest hotelben Boross Péter volt kormányfő és Földi László hírszerző ezredes tartott előadást a titkosszolgálatok politikai szerepéről.

Beregszász - Bécs - Budapest. Jelképes nemzetegybesítés történt a Szabadalvú Médiaműhely, november 20-ai konferenciáján. A beregszászi újságíróknak, Kovács Elemérnek a Bécsi Napló főszerkesztője, Deák Ernő Európa-érmes újságíró nyújtotta át a SZEEM elismerését, az évente egy sajtómunkásnak odaítélt Európa-érmet. Az átadási ceremónia helyszínéként a hagyománynak megfelelően a fővárosi Pest hotel átriuma szolgált.

A tizenkettedik alkalommal átadott Európa-érmet negyedszer vehette át határon túli sajtóember - mutatott rá a rendezvényt levezető Sipos Zoltán, a SZEEM elnökségi tagja. A most kitüntetett újságíró tudatosan használja azokat a magyar szavakat, kifejezéseket, amelyeket a budapesti kollégák már elfelejtettek - emelte ki a Bereginfo munkatársának egyik erényét Németh Miklós Attila, a SZEEM elnöke. Az anyaország szerepe az is, hogy a különböző országok magyarjai Budapesten találkozzanak - hangsúlyozta a Bécsből jött Deák Ernő, amikor átnyújtotta az Európa-érmet a beregszászi kollégának. A magyar újságírók sokszínű, ám annyiban egységes, hogy államhatárok nem szabdalják szét - mutatott rá az éremmel járó oklevelet átadó Molnár Pál, a SZEEM etikai bizottságának elnöke. Délvideki karikaturista, ausztriai főszerkesztő és felvidéki riporter után most kárpátaljai publicista vehette át a polgári újságíródíjat. A kitüntetett Kovács Elemér kifejezte: az Európa-éremnek azért is örül, mert ráirányítja a figyelmet az általa szeretett Kárpátaljára.

A Szabadalvú Médiaműhely Titkosszolgálatok a rendszerváltozásban elnevezésű rendezvényén Boross Péter - aki 1990 után államtitkárként, majd tárca nélküli miniszterként felügyelte a területet - úgy vélekedett:

akkoriban az ellenzék vezető ereje, az SZDSZ a titkosszolgálatok “széttroncsolását, felszámolását” sürgette, amit szerinte részben a korábbi hatósági zaklatások születésgeltorlási szándék motíválhatott.

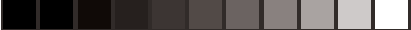
Korabeli céljáról azt mondta: megakarta akadályozni a feloszlatai törekvéseket, ehhez pedig - az ellenzék lecsendesítése érdekében is - személycserék voltak szükségesek. Ugyanakkor a legfontosabb döntést, a III/III-as főcsoportfőnökség megszüntetését már a Németh-kormány meghozta - fogalmazott.

Az ügynöklistán nyilvánosságáról szólva kifejtette: a személyiségi jogok védelme miatt csak az állambiztonsággal együttműködő közszereplők nevét lehetne ismertetni, a közszereplők köre azonban továbbra is tisztázatlan.

A történetk fényében az, hogy az ügynöklistán nyilvánossága érdekében az utóbbi években bizottságok alakultak, és juttatták el jelentéseiket a kormánynak minden eredmény nélkül, csak “önpropagandaként” értékelhető - mondta a volt miniszterelnök, hozzátéve: véleménye szerint ezen a téren nem várható változás.

Földi László egykori hírszerző ezredes a rendszerváltás időszakáról szólva azt mondta: Magyarországon “a munka folytathatósága érdekében aránylag sérülésmentesen” zajlott az átmenet a titkosszolgálatoknál, míg Csehországban - arra hivatkozva, hogy a kommunista állambiztonság tisztjei méltatlanok, hogy a demokratikus berendezkedés felett örököljenek - lényegében felszámolták őket. Az akkor a hírszerzésnél dolgozó Földi László arról is beszélt: a szolgálatok két-három évvel a rendszerváltás előtt már tudták, hogy politikai változás készül, de spekulációnak nevezte, hogy részt vettek volna az előkészítésében.

Előadásban Földi László az ügynöklistán nyilvánossága ellen érvelt. Kitért arra: a titkosszolgálatok világában nincsenek lezárt ügyek. Azok a külföldi állampolgárok, akiket Magyarország beszervezett, hazaárulók, így sokkal többet kockáztatnak, mint hogy sérül a jó hírnevük.

A magyar alkotmány őrzője, a magyar demokrácia védelmezője

– Beszélgetés Schmitt Pállal, a Magyar Köztársaság elnökével –

Budai Vár, Sándor-palota, Szent György tér 1. A teret turisták vidám zsbongása tölti be, fényképezőgépek kattognak, éppen az őrségváltás ceremóniája zajlik. Mennyi emléket őriz ez az 1806-ban elkészült klasszicista épület! Itt született Sándor Móric, az „ördöglovas”, 1881-től itt lakott a mindenkori magyar miniszterelnök, elsőként Andrássy Gyula; Horthy Miklós idejében kormányzói székhelyként is szolgált és itt lett lelkiismereti okokból öngyilkos Teleki Pál 1941-ben. A palota Budapest ostromakor szinte teljesen megsemmisült. 2002-ben állították helyre, azóta a Köztársasági Elnöki Hivatal otthona.

Elnök Úr, megkérdezhetem, hogy mivel töltötte az elmúlt napokat?

Tegnap Danilo Türk urat, a Szlovéniai Köztársaság elnökét fogadtam hivatalos látogatáson. Négy-szemközti és plenáris tárgyalásokat folytattunk, amíg feleségem és a szlovén államfő felesége hölgyprogramon vett részt, este pedig diszvacsorát adtam vendégeink tiszteletére. Ma délelőtt kitüntetések adtam át azoknak, akik október 23-án nem tudtak megjelenni a Parlamentben. Aztán fogadtam Albánia külügyminiszterét, átnéztem a sajtót és a mai posztát. Tornyosulnak a meghívók az asztalomon. Tisztában vagyok vele, hogy a köztársasági elnök jelenléte emeli az esemény rangját. Legjobb tudásom szerint igyekszem minél több invitálásra igent mondani, de meg kell találjam a harmóniát igen és nem között.

Most interjút adok Önnek, aztán egyeztetések várnak. Terveim szerint a napot úszással zárom majd. Köztársasági elnökként melyek a fő alapelvei? Mindent elkövetek annak érdekében, hogy a lehető legjobban végezzem a feladatomat. Nem engedek abból, hogy a köztársaság első embereként őrzője legyek a magyar alkotmánynak és védelmezője a magyar demokráciának.

Köztársasági elnökként a gondolkodásom közép-pontjába a magyar embert állítom. Elnökként az emberek embere szeretnék lenni. Közel kívánok kerülni a magyar emberekhez, úgy akarom őket megszólítani, hogy érezzék, fontosak számomra a gondjaik, a problémáik. A magyar emberek szép beszédjéért, a fiatalok és idők egészségéért, az oktatásukért és az egész nemzet összetartozásáért dolgozom. Élsportoló volt, kétszeres párbajtőr olimpiai bajnok, Világkupát nyert 1971-ben, hét világbajnoki érem tulajdonosa. Mit hozott sportolói múltjából a köztársasági elnöki pozíciójába?

A sport egy fiatal számára az életöröm forrása, de megtanulhatja a kapcsolatteremtést, a csapatban való gondolkodást, a szabályok között való eligazodást, egymást, a bírót és az ellenfél tiszteletét. A sport arra is megtanít, hogy méltósággal viseljük el a vereséget, és kellő alázattal éljük meg a győzelmet. Mindenféle sporttevékenység során megtapasztalhatjuk azt, hogy sikert csak nagyon komoly és kemény munkával érhetünk el. Nincsenek véletlenek, nem születik kiváló eredmény, nincs tudás szorgalom, kitartás és sokszor gyötrelmes gyakorlás nélkül.

Nagyon sokat köszönhetek a sportnak: toleranciát, önfegyelmet, akaratért, önbizalmat, koncentrációt és a gyors döntésképességét.

Hány nyelven beszél? Németül, angolul, spanyolul, franciául. Oroszul kevésbé, görögül is megtanultam a konyhanyelvet. A Közgazdaságtudományi Egyetemen végeztem és a pályámon minden előrelépésem, azon túl, hogy mindig alázattal végeztem a munkámat, a nyelvtudásomnak is köszönhettem. Ahhoz, hogy elérjünk valamit az életben a mai globalizált világunkban nyelveket kell tudni. Ebben sajnos Magyarország nem áll jól, száz emberből csak két tucat beszél valamilyen idegen nyelvet. Mindenkit arra biztatok, hogy tanuljon nyelvet, nyelveket.

Felfogása szerint mi a feladata a köztársasági elnöknek?

Az Alkotmány meghatározza az államfő mozgásterét, de ezen belül szabad vagyok. Az alkotmányosság megőrzése nagy feladat, a nemzet egy személyben történő megjelenítése pedig igazi elnöki kihívás. A demokrácia feletti örökös „könnyebb”, ebben jól eligazít az Alkotmány. Az országot, a nemzet egységét egy személyben megtestesíteni nem könnyű dolog. Felelősségemet pontosan érzem: minden számvannak, mondatomnak súlya van.

Megválasztása után és azóta is kapott olyan kritikai észrevételeket, mely szerint túlságosan is a Fideszhez kötődik!

Az Alkotmány alapján az elnök nem része a végrehajtó hatalomnak. Minden hatalmi ágtól, minden politikai párttól függetlenül örökös az alkotmányosság és a demokrácia fölött. Elnöki felfogásom szerint azonban mindhárom hatalmi ággal együttműködöm. A Legfelsőbb Bírósággal és az Alkotmánybíróssággal is tartom a kapcsolatot, akár személyesen

is követem a parlament munkáját. Félévente tevékenységről tájékoztatom a kormányt, és én is tájékoztatást kérek. A jelenlegi parlamenti erőviszonyok, egyértelmű felhatalmazás idején inkább az egyensúly megteremtése vézél.

Ma már nem vagyok tagja a Fidesznek, de azokat az értékeket, melyeket akkor felvállaltam, ma is vállalom: keresztény, konzervatív, polgári értékrendben és nemzetben gondolkodó ember voltam és vagyok.

Régóta várt új alkotmány készül. Vannak javaslatai? Mi az, amit mindenképpen bele kell venni az új alkotmányba?

Az Alkotmány a törvények törvénye, mely generációk jogrendjét, biztonságát és demokráciáját szolgálja. A bizottság munkáját, a munka menetét figyelemmel kísérem. Hivatalunk hat témakörben tett javaslatot a készülő új alkotmányhoz. Ezek a következők: a kereszténységre való utalás, mint a magyar államiság fennmaradásának a letéteményese; a Szent Korona, mint a nemzeti egység megtestesítője és az állam jogfolytonosságának a jelképe; az anyanyelv védelme, mint a legfőbb kulturális kapocs minden magyar számára, a világ bármely pontján. A magyar nyelv nemzetünk összetartó kovásza, magyar nemzeti identitásunk kifejezése. Aztán a család szentsége és a gyermekek védelme a nemzet jövője tekintetében; az élethosszig tartó tanulás joga, mely hazánk folyamatos fejlődésének a záloga, végül a sport és az egészség, mely nemzetünk jövőjét befolyásolja és képet ad állampolgáraink élet színvonaláról. Szívesen hivatkozom nem jogi forrásként, hanem államfői üzenetként Szent István Intelmeire, melynek néhány passzusa örökérvényű értékeket fogalmazott meg.

Jövőre Magyarország lesz az EU soros elnöke. Milyen elképzelései, tervei vannak ezzel kapcsolatban?

Az EU-elnökség a legtöbb feladatot a kormányra és annak vezetőire rója. Ennek ellenére az én diplomáciai naptáram is sűrűbb lesz jövőre, mint egy átlagos időszakban. Határozott elképzeléseink vannak, hiszen beírhatjuk nevünket Európa történelemkönyvébe. Tovább kell görgetnünk a fontos európai ügyeket, csak néhányat említve: a klímaváltozás, az energiahordozók, a demográfiai és szociálpolitikai kérdéseket, a munkanélküliség gondját, Horvátország csatlakozási kérelmét. Az elnökséghez kapcsolódóan számos – elsősorban kulturális – programot szervezünk, ilyen például a Liszt-év, amelynek keretében koncertet ajánlottunk fel a Szentatyának a Vatikánban, és hangversenyt adunk az olasz elnöki palotában, illetve Európa számos más városában is. Ezeket az eseményeket és további más programon is tervezem a személyes részvétellet.

Nem minden szomszédos ország fogadta „osztatlan” lelkesedéssel a kettős állampolgárság lehetőségét. Európában is eltérő gyakorlatok léteznek. Folytatnak tárgyalásokat ez ügyben?

Szomszédaink közül csupán egyetlen ország emelt kifogást e bevet, Európa számos államában alkalmazott gyakorlat ellen. Hivatalba lépésemkor elmondtam azt a céltűzést, hogy beiktatásomat követően fel kívánom keresni valamennyi szomszédos országnak államfőjét. Négy országban már jártam. Elsőként Ausztriában. Ukrajna, Szerbia és Szlovákia még előttem áll. Ahol szükség volt rá, kifejtettem álláspontunkat és megpróbáltam meggyőzni partnereimet. Ez későbbi tárgyalásaim során is így lesz.

Mit vár Magyarország a nyugati magyarságtól? Természetesen nem várok többet a nyugati magyarságtól, mint bármely kisebbségi sorban élő magyar közösségtől. Figyeljenek nyelvük, kultúrájuk, hagyományaik megőrzésére. Ők a mi nagykövetünk, keltsék jó híret Magyarországnak. Látogassanak minél többet haza, örülünk, ha jönnek. Elvárások nélkül is megható volt látni a nyugati magyarság adakozását az ajkai katasztrófa árusultjainak, vagy nemrég az Egyesült Államokban a magyar származású tudóstársadalom összefogását a hazai tudósok támogatása érdekében.

Itt szeretném kiemelni annak a híd-szerepnek a fontosságát is, amelyet az egyes társadalmakba integrálódott magyar származású polgárok játszhatnak befogadó országuk és az anyaország közötti kapcsolatok fejlesztése érdekében.

Mit üzen a Magyar Köztársasági Elnök Karácsonyra az ausztriát illetve a külföldön élő magyaroknak?

Kívánok Istentől áldott boldog ünnepet minden magyar családnak, és kívánom azt is, hogy minél többen éljenek a kettős állampolgárság lehetőségével, ami az érzelmi kötődésen túl immár jogi értelemben is megerősíti az anyaországhoz való tartozást.

FERENCZY KLÁRA

A Magyar Örökség díjas Bécsi Napló szerkesztője köszöni Schmitt Pálnak, a Magyar Köztársaság elnökének a fentebbi személyes interjút.

Karácsony a feltámadás fényében

Az Újtestamentum nem tesz említést arról, hogy a korai keresztények megünnepelették volna Jézus Krisztus születését. Az evangéliumokban inkább arról olvasunk, hogy Jézus halálára, nem pedig születésére való emlékezést parancsolta meg tanítványainak. Továbbá a levelek egyikében sincs szó olyan Krisztusban újjászületett emberekről, akik Istent szent fia születése révén dicsőítették volna.

A fiatal gyülekezetek hittudatában elsősorban a csodálatos feltámadás nyert visszhangot. Emellett persze aligha gondolhatunk arra, hogy az első keresztények nem ismerték a betlehemi csecsemő történetét. Inkább az lehetett a helyzet, hogy gondolataik első-sorban a feltámadással voltak kapcsolatosak és ebből a győzelmi tényből bizonyították a maguk hite, valamint hitvallástételük számára azt, hogy Jézus valóban az volt, akinek vallotta magát, ti. *Messias*. A halált és bűnt győzte le, aminek mindennapi következménye lehet a feltámadott Úr győzelmében való részvétel, a Benne való hit és bizalom által.

Érthetőnek látszik az első keresztények e magatartása, hiszen sokkal közelebb voltak hozzájuk a feltámadással kapcsolatos események, mint Jézus életének kezdeti történései. Nem is beszélve arról, hogy csak a megváltói mű végéről lehet érteni akár Jézus korábbi életét, akár pedig az őszövétségi próféciák Krisztusra mutatóit. Azonban, miután hitük hordozója lett az a felismerés, hogy a *názáreti Jézus valóban Isten Krisztusa, fi-gyelmük a názáreti e világba való érkezésére terelődött*.

Jellemző példa lehet Lukács evangélista élete, aki miután pogány családból származott, minden bizonnyal a feltámadott Úr révén lett kereszténnyé, nem pedig közvetlen elhívás által, mint például a tanítványok, vagy Pál apostol. Mivel nem lehetett Jézus földi munkálkodásának tanúja, ezért – amint írja - „*gondosan utánajárt*”, Jézus élete történetének olyanoknál, akik „*kezdetől fogva szemtanúi és szolgálói voltak az igének*”. Majdnem azt mondhatnánk, hogy Lukács életén keresztül a kor kereszténységét mérhetjük. *Hiszi* az újra élő Krisztust, *de már kérdez* a Názáreti élete felől is.

Ha az ősegyház akár korábbi, akár viszonylag későbbi (Krisztus halála utáni 25-30 évvel, tehát 55-61) szakaszára tesszük a karácsonyi történet ismertté választ, több, mint bizonyos, hogy nagy örömmel fogadták a hívők, de *különbözőbb meglepődés nélkül*. Mert hiszen a már ismert szerető Isten

arcát fedezték fel abban a csendes és alázatos világra jövésben, ahogyan Jézus született. Többen közülük ismerhették az ember Jézust, aki nem szégyellte az egyszerű munkát apja műhelyében, vállalta alázatosban az életirányító prédikáció visszahatását emberek részéről, tanítványai meg nem értését, végül a halált az ember: ellensége kezéből. Milyen nagyszerűen és pontosan illett a karácsony, az apró gyermek Jézus képe abba a történetbe, amelyet már a nagypéntek és húsvét Jézusáról ismertek.

Az őskeresztények lényegében visszafelé néztek a karácsony eseményére, nem úgy, mint mi, akik az ádventtel kezdődő ünnepkörön át jutunk el a böjti, húsvéti és pünkösdi időszakhoz. De csak néhány emberöltő kellett ahhoz, hogy karácsony tényét nagy örömmel ünnepeljék, mint hitük központi tartalmát: *Isten értünk lett emberre!* Mert megértették, hogy bár időrendben az Újszövetség története a bölcsőnél kezdődik, de számunkra a megértés mégis mindig a *Jézus halálával és feltámadásával van adva*. Isten bűnbocsátó kegyelmét látó ember veszi igazán észre karácsony mondanivalóját: *Isten érted lett emberre!* Ezt a gondolatot fejezi ki látnoki vízióban Ézsaiás próféta textusunk első két versében: „*És származik egy vesszőszál Isai törzsekből, s gyökereiből egy virágszál nevededik. Akin az Úrnak lelke megnyugszik: bölcsességnek és értelemnek lelke, tanácsnak és hatalomnak lelke, az Úr ismeretének és félelmének lelke*”.

PÁTKAI J. RÓBERT

Bősze Balázs

Hópihe – hópihe

Elindul egy hópihe, száll az orrod hegyire, onnan is tovább, tovább, hajnali fényen át, száll az ablak tükreire, homályt rak az üvegre, bosszantja a szomszéd lovát hogy farkával csap le rád, száll a kémény füstje felé, s már jön is visszafelé, húzattal az ágyacska szélire, Kisanna füle tövire.

Dobos László nyolcvanéves

(Felvidék.ma, 2010. 10. 28.) Nyolc évtizednyi élet, benne a szlovákiai magyar népcsoport története, minden megélt, de le nem zárt kínjával-bajával együtt. Az örök reménykedéssel, hogy sorsunk jobbra fordul. Mert Dobos László emberi, művészi létének fókuszpontja volt a közösség. Benne nőtt, benne élt, osztozott a sorsában, jogban, jogfosztottságban. Kényszerű tetszhalálában és reménytelni feltámadásában. Ki tudja, hányszor! Annak a nemzedéknek a tagja, amely még tudta: vagy együtt maradunk meg, vagy külön-külön múlunk, tűnünk el az időben, s ezért kötelességének érezte, hogy a saját részét mindig hozzátegye a közös egészhez. Magyar közösségünk szinte minden újrakezdésének részese volt. Az ötvenes években indult, közösséget szervezett, politizált, írt, lapot indított, értünk perelt, küszködött. Egészen a miniszterségig vitte, aminek az árát is megfizette: húsz évet feketelistán töltött. Hogy ez a némaság milyen művészi alkotásaitól fosztott meg minket – és őt magát is -, arra választ már aligha kapunk. Számba csak azt veheti az irodalomtudomány, ami megszületett. Nekünk, egyszerű embereknek azonban lehet más a látásunk. Napjaink individualista kora nézheti értetlenül Dobos László életútját, miközben az idő, az adott jelen kihívásairól maga is szívesen beszél, mi, laikusok azonban az Embert és Magyar-t is láthatjuk, köszönhetjük benne. Azt a szívós kitartást, mellyel mindig odatette saját ajándékait közös asztalunkra, mellyel mindig beállt a sorba, s nem adta fel a reményt, írással, szervezéssel, tettel, politikai cselekvéssel is megmaradásunkat szolgálta.

Dobos László Királyhalmecen született 1930. október 28-án Dobos László és Berta Etel gyermekeként. A királyhalmeci elemi és polgári is-

kola elvégzése után, 1945-1949 között a sáros-pataki tanítóképző diákja volt. 1951-1955 között a pozsonyi Pedagógiai Főiskola hallgatója volt magyar-történelem-polgári nevelés szakon. 1950-1951 között Királyhalmecen tanított. 1955-1960 között a pozsonyi Pedagógiai Főiskola tanársegédje volt. 1956-1958-ban a Szlovákiai Írószövetség magyar szekciójának titkáráként meghatározó szerepet vállalt az Irodalmi Szemle létrehozásában. 1958-1968 között az Irodalmi Szemle főszerkesztőjeként dolgozott. 1967-1968 között a Tatran Kiadó Magyar Üzemének a vezetője volt. 1968-1971 között a Csemadok elnöke volt. 1969. január 1-jétől 1970. április 28-áig, leváltásáig a Szlovák Szocialista Köztársaság tárca nélküli minisztere volt. 1970-1972 között a Madách Könyvkiadó igazgatója; 1972-1989 között a műszaki, képzőművészeti és gyártási részlegének vezetője; 1990. január 1-jétől ismét igazgatója, 1994-től a Madách-Posonium Kft. ügyvezető igazgatója. 1989-től a Csemadok tiszteletbeli elnöke. 1989-1991 között a Magyarok Világszövetségének társelnöke, 1992-1996 között pedig a Kárpát-medence képviselőjében alelnöke, 1996-2000 között régióelnök. 1990-1994 között az Együttélés politikai mozgalom jelöltjeként nemzetgyűlési képviselő. 1954-ben házasságot kötött Halász Évával. Két gyermekük született; Éva (1955) és László (1958).

Művei: Messze voltak a csillagok (regény, 1963), Földönfutók (regény, 1967), Egy szál ingben (regény, 1976), Hőlepedő (regény, 1979), Gondok könyve (esszék, 1982), Sodrásban (regény, 1984), Engedel-mével (elbeszélések, 1987), A kis viking (gyermekregény, 1991), Az idő mélységéből (elbeszélések, 1994), Igazságaink (2000), Teremtő küzdelem (2000).

Erkel Ferenc születésének bicentenáriuma

A magyar nemzeti romantika jeles képviselője, Erkel Ferenc zeneszerző, karmester és zongoraművész kétszáz éve, 1810. november 7-én született Gyulán, tíz gyermekes család második szülöttéként. Első zenei ismereteit apjától és nagypapjától szerezte. Tíz éves korában már a templomban orgonált. Nagyváradon, majd a pozsonyi bencéseknel végezte gimnáziumi tanulmányait. Zenei képzése Pozsonyban jó kézbe került, Klein Henrik lett a mestere. Az elméleti és zongoratanulmányok mellett életre szóló élményt jelentett számára a verbunkos, Bihari János hegedű-, és Liszt Ferenc virtuóz zongorajátéka. Gyakran járt operába s megismerkedett az operairodalom klasszikusaival. Pályáját zongoraművészként és -tanárként kezdte Kolozsvárott, komponált és adódó alkalommal vezényelt is. Baráti köréhez tartozott Brassai Sámuel, aki a magyar nép dalainak megismerésére és a hangszeres zenében való felhasználására ösztönözte, s akinek hatására megírta Magyar ábránd c. zongoraművét. Pesten 1834-ben, a Nemzeti Kaszinóban rendezett bemutatkozó hangversenye után telepedett le. Virtuóz zongoristaként ünnepelte a közönség. Két éven át a Pesti Városi Német Színház és a Budai Magyar Színjátszó Kör karagya volt, majd 1837-ben a Pesti Magyar Színház (a későbbi Nemzeti Színház) első karmestere lett, s az is maradt harminc éven át. Olyan társulatba került, melynek célja a magyar nyelv, a magyar színművészet és a magyar zene ápolása volt. Zenekart és énekkart szervezett. Szólittái között találjuk Déryné Széppataki Rózá, valamint Lendvay Márton tenoristát is. – 1839-ben feleségül vette Adler Adélt, házasságukból kilenc gyermek született, köztük négy jeles képességű muzikus: Gyula (1842–1909), Elek (1843–1893), László (1845–1896) és Sándor (1846–1900). Hogy a nagy családot el tudja tartani, tanítást is vállalt. Szűk lakásában nem volt egy csendes zug, ahová a gyereksíva elöl félrehúzódnhatott volna komponálni, vagy az esti előadásra felkészülni. – Első operáját, a Batori Máriát 1840-ben írta Egressy Béni szövegkönyvére. Ezzel a magyar zenetörténetben megszületett az első magyar nemzeti opera. – A Vörösmarty Mihály Szózatának megzenésítésére írt pályázat alkalmával a bírálóbizottság tagja volt, ezért nem indult a megmérettetésen. (A versenyt Egressy Béni nyerte, azonban a dallamot Erkel hangszerelte.) Ő is komponált zenét a Szózat-hoz, amit a pályázaton kívül később be is mutatott. A Kólcsey Himnuszának megzenésítésére hirdetett pályázatot azonban 13 jelígés pályamunka közül 1844-ben megnyerte. A magyar nemzet himnuszává a közakarat, közmegegyezés tette. Így írtak róla a Honderű című lapban: *„A nyertes pályamű szerzőjének Erkel Ferencz kiáltaték ki. Szívesen osztozunk a közönség’ élénk éljenkiáltásiban, mellyekkel a nyertes szerzőt kihívá... Most csak az van hátra, hogy Erkelünk’ gyönyörű himnuszát többször adassék alkalom hallani, megismerni, megtanulni, annak jelesége kezekedik, hogy az nem sokára a legnagyobb népszerűséget vívandja ki magának, s valódi ma-*

gyar néphymnussá válandik...” – Nem szerencsés rangsorolni a nemzeti himnusokat, ám elmondhatjuk, hogy a magyar himnusz irodalmi, zenei, formai és tartalmi szempontból is kiemelkedően jeles mű. Nem szól uralkodóról, nem kötődik semmiféle politikai rendszerhez és nem irányul más nép ellen, hanem békességóhajítást fejez ki, amit a zene magasztos jellege csak felerősít. Mégis több ízben útjában volt a hatalomnak. 1948-ban Révai József miniszter felkérte Kodályt új himnusz írására. Kodály igen bölcsen elvállalta a feladatot, megakadályozván ezzel, hogy sarkatán kezébe adják, majd másfél év múlva visszaadta, mondván, Erkel művénel nem írhat senki jobbat. Ma is ez a magyarság himnusza, a zászló és címer mellett a magyar nép nemzeti jelképe. Mint imádság, benne van a katolikus és a református énekeskönyvben, valamint a lutheránus korálkönyvben is.

1844-ben bemutatták a Hunyadi Lászlót, mellyel európai rangra emelte a magyar nemzeti operát. *„A dalművet eleitől végéig magyar szellem lengi át, és zenészeit tekintetben igen sok jelességgel bír”* – írja a korabeli kritika. A „Meghalt a cselszövő” dallamára népdal-variánsok keletkeztek. Az opera több részletét a katonazenekarok az egész monarchia területén elterjesztették.

Erkel 1848–49-ben nem vett ugyan részt a harcokban, de zenéje az idegen elnyomás ellen gyújtó szimbólum volt. Csak a népszínmű-zenei maradhatnak műsoron, „rebellis” operáit Windischgrätz, majd Haynau betiltotta. A forradalom és szabadságharc után mint karmester és szervező egyéniség rendkívül sokat tett a magyar főváros zenei életének felvirágoztatása érdekében. 1853-ban – bécsi mintára – megalapította a Nemzeti Színház és az Operaház zenészeiből a Filharmóniai Társaság Zenekarát, melynek első elnök-karagya lett. – Leghíresebb operáját, a Bánk bánt 1861-ben mutatták be a Nemzeti Színházban. Bánk második felvonásbeli nagyjárója: *„Hazám, hazám, te mindenem! / Tudom, hogy mindenem neked köszönhetem...*” közismertté vált. – A Hunyadi és a Bánk bán zenéje lázított, tüzelt, pezsdített, erősített és vigasztalt, erőt adott a nemzetnek a függetlenségért való küzdelemben.

Liszt Ferenc mellett Erkel jelentős részt vállalt a Zeneakadémia megalapításában (1875), amelynek ezután tíz éven át igazgatója és zongoratanára volt. Komoly zeneelméleti képzést és a hangszeres tanzakok egész arzenálját tervezte, melyből olyan zenekari hangszeres sem hiányoztak, mint a „pásztorsíp” (oboa), a „sipola” (klarinét) és a „bűgösip” (fagott). Saját szerepét a zeneoktatásban a nemzeti zene követendő elveinek továbbadásában látta. Ez nemcsak a zongoraóráin, hanem a „magyar zenészet” nevű tantárgyban is megvalósult. A zongora főtanszakon 22, majd 30 (!) növendéke volt, akiknek legjobbjai Lisztnél tanultak tovább. (Pl. Thomán István, aki később Bartók és Dohnányi tanára lett.) Tanítványai visszaemlékezése szerint *„szentátlis és kellemes, jószívű ember és az elképzelhető legjobb, legalaposabb zongoratanár”* volt. Erkel és Liszt nélkül

ma nem beszélhetnénk világraszóló magyar zenéről és zenepedagógiáról.

Az 1884-ben megnyíló Magyar Királyi Operaház, a „dal és zene díszes csarnoka” főzeneigazgatója lett. Erdemei tagadhatatlanok – bár az egyre erősödő kozmopolitizmus hivatalos fanyalgói őt sem kímélték. Kitartó munkájával megteremtette a magyar operajátszás alapjait. Keze alatt a színház színvonal fokozatosan emelkedett. Mint karmester, bemutatta Cherubini, Méhul, Halévy, Auber, Meyerbeer, Bellini operáit, valamint Verdi, Rossini, Donizetti műveit is. Akárcsak Liszt, ő is nagyra értékelte a kor nagy zenészeinek, a német anyanyelvű, de magyar szívű Mosonyi Mihály munkásságát, aki zenepedagógiai alapelveivel Kodály előfutárának nevezhető. Barátságuk nem mondható felhőtlennek, ennek ellenére Mosonyi műveit a Filharmóniai Társaság, valamint az Operaház több ízben is műsorára tűzte.

Erkel nem az érvényesülés embere volt, hanem a maradandó értékeknek élt. Zenei képzelőereje, dalmatformáló ösztöne kiegészítette állandóan tanuló művészegyéniességét. Verdítől és Wagnertől az érzelem-dús egyéniségek és drámai jelenetek megformálását tanulta, s mintájául szolgáltak a különféle olasz és francia dalművek is. Megteremtette a magyar nemzeti operát, melyeknek nemcsak témája nemzeti (Hunyadi László; Bánk bán; Dózsa György; Brankovics György; Névtelen hősök; István király), hanem az is, hogy a korszak magyar zenéjének, a verbunkosnak nyelvén szólalnak meg. A XIX. században verbunkos a magyar nemzeti érzés megvallását jelentette. „Haszonló forrongás sem a magyar néplelekben, sem a zenében nem volt azelőtt soha.” (Kodály) – E zene kifejezési lehetőségeit finomította, csiszolta, szélesítette, gazdagította és tökéletesítette Erkel. Operáit – elsősorban a Hunyadi Lászlót és a Bánk bánt – napjainkban is játsszák a budapesti Operaházban. Áriái különösen nagy sikereket arattak és aratnak mostanság is olyan neves előadóművészek által, mint Simándy József, Plácido Domingo, Ifosfalvy Róbert stb. – Az operákon kívül dalokat, kórusműveket, zongoradarabokat és zenekari műveket, valamint népszínművekhez kísérőzenét is írt. Sok kompozíciója elveszett, s a meglevők nagy része maig is kiadatlan. Műveinek jegyzékét Legány Dezső állította össze.

Erkel nevét és szerzeményeit a magyar kultúra köréből kilépve nem ismerik, pedig 1845-ben Thalberg, 1846-ban Berlioz, 1847-ben Liszt és Bülow is hallotta műveit s elismerésről nyilatkozott róluk. Kodály Gustav Mahlerben látta az elmulasztott lehetőséget Erkel nemzetközi bemutatását illetően, aki nek tervében állt ugyan a művekkel foglalkozni, de semmi sem lett belőle. Arany János sorai Erkelre is – s nemzedékének több kiemelkedő alakjára is – érvényesek: „Nem szégyellem, nem is bánom, / Hogy, ha írnom kelle már, / Magyaros lett irományom / S hazám földén túl se jár; / Hogy nem „két világ” csodája – / Lettem csak népemből egy: / Övé (ha van) lantom bája, / Övé rajtam minden jegy.” (Kozmopolita költészet 1877.)

Testőr nyeregben 1838 körül

Kevesen tudják Erkelről, hogy kiváló sakkozó volt, az 1864-ben alakult Pesti Sakk-kör egyik alapítója, alelnöke, majd elnöke volt. Több játszámja jelent meg a Berliner Schachzeitungban. (Gyulán 1921 óta rendszeresen megrendezik az Erkel Ferenc Nemzetközi Sakk Emlékversenyt.) 1853-ban a Nemzeti Színházban bemutatták Sakkjáték c. pantomimját, mely Sztravinszkijig mutat előre.

1893. június 15-én hunyt el Budapesten. Gyulán szobrot állítottak emlékére, s szülőházában (Apor tér 7.) múzeumot rendeztek be. Teljes alakos ülő szobra Stróbl Alajos alkotása, Liszt Ferencével egyetemben a budapesti Operaház bejáratát díszíti. Rusz Károly és Pollák Zsigmond készített róla rézmetszetet, Barabás Miklós kőrajtot. Emlékét Budapesten színház (a Magyar Állami Operaház Erkel Színháza), az 1952-ben alapított Erkel Ferenc-díj, továbbá számos közterület és kulturális intézmény őrzi. Életéről Keleti Márton készített filmet Erkel címmel. A Bánk bánról is készült film 2002-ben, de nem vetítik sehol, pedig impozáns a szereposztása. Életműve és az általa alapított Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara 2010-ben Magyar Örökség díjat kapott.

A XIX. század zenéjében egész Európában fontos szerepet játszott a nemzeti színezet. Erkel életműve olyan fontos helyet tölt be a magyar zenetörténetben, mint az olaszokéban Verdi, az osztrákokéban Schubert, a németekéban Wagner, a lengyelekéban Chopin, a franciákéban Berlioz, a csehekéban Dvorak, az oroszokéban Muszorgszkij, vagy a finnkekéban Sibelius. Zeneszerzői hagyatéka kényelmetlen, nyugtalanító volt nemcsak az egykori sárga-fekete, hanem a vörös diktatúrájának is: tudományos feldolgozását, hanglemez- és kottakiadását 1973-ban Aczél György leállította. Örömünkre szolgálna, ha szellemi jussunkat végre megismerhetnénk.

RADICS ÉVA

KÓSA LÁSZLÓ

„Természete már ez magyar embereknek” ÉLETMÓD, SZOKÁSOK, ÉSZJÁRÁS, LELKÜLET*

Nemzetkarakterológia és vendégszeretet

Az előzőleg felsorolt példák arra is tanítanak, hogy „természetünk”-nek története van, azaz gyorsabban, de inkább lassabban, olykor hosszan állandónak maradvá, változik, változhat. Alakulását természeti környezet, társadalmi és kulturális tényezők befolyásolhatják. Az európai romantikában keletkezett, majd nagy karriert futott be a 20. században is, számos irodalmi és bölcséleti mű íletoje lett az említett néplelék-fogalom. Sokan gondolták és gondolják a népek karaktere legjobb alakítottjának, melynek eredete az őstörténetig vezethető vissza, azaz örök és változatlan. Ez az elképzelés azonban a történetiség próbáján fennakad. Tudományosan még senki sem bizonyította ilyen nagy múltba visszanyúló létezését. Az Arany János által megnevezett természetünknek azonban részei a lelki tulajdonságok. A nemzet- vagy népkarakterológiai ilyen tulajdonságokat szoktak felsorolni: szabadságszerető, szorgalmas, dolgoos, jó munkás, családszerető, vendégszerető, bátor, jó katona stb. Azt hiszem, sokan tudnák ezt a sort folytatni és természetesen mindnyájan elsősorban a magyar emberre gondolunk. Én nem vitatom, hogy sok magyart jellemeznek ezek, de senki sem gondolhat komolyan mindeikre. Másfelől nem kizárt, hogy más népek körében egyik-másik tulajdonság saját magukra vonatkoztatásában kételkednének, de inkább valószínű, hogy önjellemzőként érvényesnek mondanák.

Válasszuk ki, amit ma is méltán vallunk ma-

gunkról, a vendégszeretetet. Mondok négy népet, írek, skótok, finnek, hollandok. Történelmi okokból és természeti adottságok miatt tradicionális gasztronómiájukról (magától értetődő benne a vendéglátás kultúrája is) nemzetközi összehasonlításban nem nevezeteseek, de nem tudom elképzelni, hogy az illető népek tagadnák vendégszerető voltukat. Csaknem egy emberöltővel ezelőtt feleségemmel hivatalosak voltunk egy városi holland családhoz vasárnapi ebédre. Mielőtt helyet foglaltunk az asztalnál, a család fő kulccsal kinyitott egy kis szekrényt, abból kivett egy üveg édes-erős italt és mindenkinék töltött egy pohárával, majd a palackot visszazárta a helyére. Második fogásként egy szép darab egészben sült marhahús került az asztalra. A család fő föllállt és annyi egyenlő darabra szeletelte, ahányan voltunk, majd kiporciózta a táányrunkra. Krumplit ki-ki tetszése szerint szedget hozzá! Képzelmük el ugyanezt Magyarországon! Más példa: Egy dokumentumregényben (Csalog Zsolt: Parasztregeény) egy alföldi parasztasszony csak jó pár évvel a forradalom után látogathatja meg Angliába emigrált fiát. A harmadik napon elpanaszolja neki, hogy kopog a szeme az éhségtől, mert a menyje egyáltalán nem kínálja az étkezésnél. A másik szobában a feleség sírt, hogy kicsoda anyósa van, aki nem eszik, hiába rak elébe minden alkalommal válogatott finomságokat. Az angol asszony vendégszeretetét ezzel mutatta ki, míg a magyar az első kínálást „köszönöm, nem kérek”-kel fogadta és várta az újabbat, annak hiányában pe-

dig csak csipegetett, hiszen saját illeme szerint falánnak számított volna.

Visszatérve a nép vagy nemzetkarakterológiában gyakorta előforduló pozitív lelki tulajdonságokra, emlékeztetnünk kell arra, hogy létezik negatív skála is: lusta, gyáva, alattomos, kicsinyes, fukar stb., amit előszeretettel alkalmaznak egymásra a rossz szomszédok. Mindkét előjelű sornak az a buktatója, hogy egyéni lelki tulajdonságokat általánosítanak csoportokra, sőt tömegekre, ami kizárólagosan nem lehet érvényes. Mégsem tagadhatjuk, hogy voltak és vannak olyan szokások, attitűdök, megnyilvánulások, kulturális javak, amelyek általában és kollektíve jellemezhetnek egy népet vagy annak egy csoportját, társadalmi réteget.

Folytatom a vendégszeretet és a vendéglátás témakörét éppen a Családi körnél, hiszen a versben is találkozunk vele. Természetes módon fogadják be a vándor koldust, mint vendéget. A vendéglátás része a betessékelés (kerüljön beljebb) s minél beljebb hívnak valakit, annál inkább megbecsülik, aztán meghatározott szőfordulattal, az odatolt székre leültetik (üljön le nálunk, ne vigye el az álmunkat). A kínálásnak és az elfogadásnak (azaz szabódásnak), láttuk, rítusa van. Legfőbb kelléke az itallal kínálás, legalább egy pohár pálinkával, hogy kocintva jókívánságokkal is köszönthessék egymást (Isten hozta! Isten éltesse!). Ha éppen étkeznek, a váratlan vendéget illik megkínálni. A Családi körben is így történik, sőt szállást adnak az idegennek, akiről közben derül ki, hogy sebesülés-

be belenyomorodott volt honvéd. Ahogyan a népmesékben, a kilenc gyereket etető szegény-embernél a vándorlegénynek is jut a tálból. Persze, ha valaki nem kíváncsatos, nem invitálják, nem kínálják meg ülőhellyel sem, s ha éppen munkát végeznek, nem hagyják abba.

Az étkezés nélküli vendéglátásnál a magyar ember természetének fontos eleme a beszélgetés. Nem illik a vendégnek kíváncsiskodni, őt meg a háziaknak egy percre sem egyedül hagyni, faggatni vagy siettetni, ellenkezőleg tartóztatni kell. A kikísérés annál nagyobb megtiszteltetés, minél tovább és többen mennek vele. Az utcaajtóban nem búcsúzkodunk azonnal, hanem még egy kicsit beszélgetünk. (Közben jegyzem meg, hogy nem a mindennapos, rövid ideig tartó szomszédolásról van szó.)

Eddig jórészt a paraszti világot idéztük. Azonban a „magyaros vendégszeretet”-nek, amit hajdan annyira kiemelten tartottak számon, hogy „magyar regulá”-nak is emlegették, van (volt) nemesi és polgári vetülete is. Hogy mennyire keleti eredetű, ahogyan szokták minősíteni, arra kevés támpontunk van. Nem kizárt, hogy a honfoglalók is gyakorolták, de - sok száz év róla szóló feljegyzések nélkül - nem bizonyítható. (Most közben azt jegyzem meg, hogy magánháztartásokra kell gondolnunk, nem fogadókra, kocsmákra, netán uralkodók udvarára.)

*) Dr. Kósa László egyetemi tanár, az MTA rendes tagja a 2010. szeptember 4-5-én megrendezett Felsőpulyai „Kufstein” Tanácskozáson megtartott előadásának szerkesztett változata.

Fényképek egy elsüllyedt világról

Amikor nyár elején Budapesten jártunk, barátaink unszoltak, hogy nézzük meg a MUOSz új székházában rendezett fotókiállítást. "Rengeteg ismerős arcot fogtok látni!" – mondták és igazuk is lett. Várkonyi László fényképésznek, a portréfotó mesterének kiállításán feltárult előttünk a múlt század negyvenes-ötvenes éveinek világa, újra láthattunk híres színészeket, művészeket és politikusokat. A magyar közelmúlt kincsebányájába léphettünk be, azt tárta fel ez a kiállítás. Most parádés, nagyalakú könyvben az MTI kiadásában megjelentek Várkonyi fotói „Tiszavárkonytól Montreálig” címmel. A fényképeket kétnyelvű (magyar és angol) szöveg mutatja be, amit Závada Pál író és Szarka Klára fotótörténész írtak.

Várkonyi László nekünk családi barátunk volt, hosszú éveken át ugyanabban a házban laktunk, a Deák tér 3 szám alatt, ahol nevelőapámnak, Medveczky Jenő festőművésznek volt műterme. Várkonyi 12 éves koromban szép fényképet készített rólam, ami hetekig volt kiállítva a stúdió utcai kirakatában. Később Montreálban is lefotózott, tündéri képeket készítve akkor egyéves kislányomról is. De csak most, ebből az albumból látom, milyen kitűnő fotókrónikása volt ő az 1956 előtti évtizedeknek. Ugyanis vitéz Horthy István kormányzó-helyettes eljegyzési képeitől Rákosi Mátyáson át egy kissé idealizált Kodály Zoltánig, Várkonyi minden hírességet lefényképezett az akkori Magyarországon. Csak színészekből van egy remek sorozat: Karády Katalin, Jávor Pál, Bajor Gizi, Kiss Manyi, Uray Tivadar, Szörényi Éva – és még sorolhatnám tovább, hány régi sztárt kapott a Mester lencsévégre.

Írókat is szívesen fényképezett: Karinthy Frigyes, aki mellett ott van fia („Cini”), Ferenc, Kassák

Lajost, Déry Tibort, Heltai Jenőt és Faludy Györgyöt – meg még másokat, akiknek neve kevésbé maradt meg az olvasók fejében, hiszen ez az album csupán válogatás a Keleti Éva által az MTI fotóarchívumában korábban fellelt és Várkonyi László fia, dr. Várkonyi János jóvoltából kiegészített anyagnak. Az operások közül az egyik képen Svéd Sándor látható Osváth Júliával, de itt van Székely Mihály, Harangozó Gyula, Lakatos Gabriella, sőt („Hazám, hazám...”) Simándy József is. A kötetben néhány családi fotót is találunk, magáról Várkonyi Lászlóról és gyerekeiről.

Szarka Klára terjedelmes előszavában utal rá, hogy 1956 végén Várkonyiék elhagyták Magyarországot és Kanadáig meg sem álltak, ahol Montreálban nyitottak népszerű új fotóstúdiót. A kanadai anyagból (Várkonyi itt is fényképezett művészeket, főleg a balett izgatta) viszonylag kevés kép került a jelenlegi albumba. Ez a kitűnő fényképész 1975-ben halt meg Montreálban – korábban többször hazalátogatott és archívumát felajánlotta az akkori magyar államnak, de ajánlatát az illetékesek nem fogadták el. Nagy szerencse, hogy az MTI fotóarchívuma, valamint a művész fia, a Szombathelyen élő Várkonyi János megőrizte munkásságát. (Mind ő, mind az unoka, Várkonyi Gergely támogatták a kötet megjelenését). A 161 lapos albumot hasznos „Ki kicsoda” index zárja, amiből a fiatalabb olvasók tájékozódhatnak nagyapáik kedvelt színészeiről és művészeiről. Külön köszönet illeti az MTI Zrt. igazgatóját Vince Mátyást, aki a Várkonyi családdal együtt lehetővé tette ennek a szép, reprezentatív albumnak a megjelenését.

(Tiszavárkonytól Montreálig-From Tiszavárkony to Montreal, MTI Zrt. Budapest,2010)

GÖMÖRI GYÖRGY

Odaítélték az idei Rotary-díjakat

Harmadik éve minden októberben sor kerül az egyik legrangosabb magyar irodalmi díj, a Rotary-díj kiosztására. A mintegy hárommillió forinttal járó díjat ebben az évben Szilasi László, a szegedi egyetem tanára kapta *Szentek hárfája* c. regényéért, egy „Árpádharagoston” (Bé-késcsabán) játszódó helytörténeti krimiért. A második díj jutalmazottja Ferencz Győző költő, *Szakadás* c. versgyűjteményével, a harmadikat pedig Garaczi László kapta *Archátraarc* c. regényéért, amelynek hőse a hajdani Néphadseregben szerzett élményeit meséli el meglehetősen ironikus formában.

A díjátadást a DunaTV közvetítette egész órás “Kikötő extra” adásában.

Szőke József (1928 – 2010)

2010. október 24-én, 82 éves korában elhunyt Szőke József író, könyvtáros, szerkesztő, bibliográfus, a felvidéki magyarság közéletének jeles képviselője. A Fábry Zoltán-díjas (1984) és Madách-Posonium életmű-díjas (2006) alkotót kívánsága szerint Vajkán a köztemetőben helyezték örök nyugalomra.

Szőke József Nagykéren született 1928. szeptember 16-án, munkája és közéleti tevékenysége az egyetemi évek óta Pozsonyhoz kötötte. A szülőföldjét élete végéig ragaszkodó hűséggel szerette, szülőfaluja díszpolgára volt. A Csemadok alapítója, a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának tagja volt.

Pozsonyból néhány éve költözött családjával a Csallóközbe, Vajka községbe.

TORÓ TIBOR (1931–2010)

Hetvenkilenc éves korában súlyos, de méltósággal viselt betegség után 2010. október 17-én elhunyt Toró Tibor temesvári fizikus, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, a Román Akadémia Tudománytörténeti és Tudományfilozófiai Országos Bizottságának tagja, Bolyai-kutató, az Erdélyi Bolyai Akadémia tiszteletbeli elnöke.

Toró Tibor 1931-ben született az udvarhely-széki Énlakán, 1953-ban a Temesvári Tudományegyetem Matematika–Fizika karán szerzett diplomát, és nyugalmaságig az egyetem elméleti-fizika tanszékvezető professzora volt. Egész életét a tudománynak, a kutatásnak szentelte, de nemcsak az atomfizikában mozgott otthonosan, hanem utolérhetetlen volt az irodalomban, nyelvtudományokban, a történelemben vagy a zenetörténetben is.

Mindeközben csupaszív magyar ember volt, aki

szűkebb és tágabb környezete épüléséért dolgozott. Bolyai János temesvári hagyatékának a kutatója és ápolója, neki köszönhető a temesvári Bolyai-szobor, az ötnyelvű Bolyai-emléktábla és a Magyar Házban 2008-ban avatott Bolyai-emlékszoba. Nem csak Erdélyben, de az anyaországban és szerte a nagyvilágban is tartott feledhetetlen előadásokat, amelyeken mindig zsúfolt termekben várták az érdeklődők.

Hivalkodástól mentesen élt, elismert szaktekinetly volt határon innen és túl, távozásával nemcsak a temesvári vagy erdélyi, hanem az egyetemes magyar tudományos és közművelődési élet lett szegényebb.

Kívánsága szerint testét elhamvasztották, hamvait pedig a család az általa megnevezett, szívéhez közel álló helyeken – Énlakán, Magyarhermányban, Kányádban, Etéden, Székelyudvarhelyen, Nagyváradon és Temesváron – szórta szét.

Nemzetközi Ifjúsági Zongoraverseny Burgenlandban

A TAKÁCS JENŐRŐL (1902-2005) elnevezett Nemzetközi Ifjúsági Zongoraversenyt a Takács Jenő Alapítvány és a Gráci Zeneművészeti Egyetem Oberschützeni Intézete rendezte meg első ízben 2010. október 28. és 31. között a burgenlandi Oberschützenben. Tíz ország 45 versenyzője három kategóriában küzdött meg egymással. Magyarországot 18, Ausztriát 11, Németországot 5 ifjú pianista képviselte, 1-1 versenyző volt a Szlovákiában, Szerbiában és Romániában élő magyar kisebbségből, s üdvözölhettük Csehország, Észtország, Izrael és Lettország fiatal muzikusait is. Minden korosztály kötelező műve egy-egy Takács-zongoradarab volt. A színvonalas versenyt elismert zongoristákból álló nemzetközi zsűri bírálta el: Eugen Jakab (A) elnök, Johannes Kutrowatz (A); Zuzana Niederdorfer-

Paulechova (Sk); az egykori Takács-tanítvány: Jerry Perkins (USA); Elisabeth Schonefeld-Fheodoroff (A); Christoph Sischka (D) és Szokolay Balázs (H). Az A-kategóriában (10-12 évesek) Csanálosi Ilona (H), a B-kategóriában (13-15 évesek) Maximilian Kromer (A) és a C-kategóriában (16-18 évesek) Beatrice Stelzmüller (A) kapta meg az első díjat. A magyarok játéka nagy sikert aratott: a C-kategóriában második lett Gyöngyösi Ivett, s a B-kategória 3. díján Andrejesik Bóbita és Balogh Ádám osztozott. Sokan játszottak igényesen, szívet gyönyörködtetően azok közül is, akik nem kaptak helyezést. A díjazottak a verseny végén a bíráló bizottság által kiválasztott darabokból záróhangversenyt adtak az intézet Takács Jenő termében.

R. É.

MI - HOL - MIKOR? Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria
Sidi Larbi Cherkaoui: Play, modern tánc – St. Pölten, Festspielhaus; 2011. jan. 29.
Nox at Large, hangverseny – St.Pölten, Festspielhaus; dec.11.
Karácsonyi koncert – St.Pölten, Festspielhaus; dec.12.
Szilveszteri koncert – Grafenegg, Schloss, Auditorium; dec. 31.
Új évi koncert – St.Pölten, Festspielhaus; 2011. jan. 8., 9.
Új évi koncert gyermekek részére – Grafenegg, Schloss, Auditorium; 2011. jan. 17.
Szereti Brahms-ot?, hangverseny – St.Pölten, Festspielhaus; 2011. jan. 31.
Th. Bernhard, Verstörung, ösbemutató, színmű – St. Pölten, Landestheater, Grosses Haus; 2011. jan. 14., 15., febr. 4., 19.
Grafeneggi Advent, vegyes program – Grafenegg, Schloss; dec. 8–12.
Alsó-Ausztriai Jászolkiállítás – Göttweig, Stift; dec. 1–9.
Jakob Prandtauer, Barokk élet, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; 2011. febr. 15-ig
„En az egy másik” – az önábrázolás művésze, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; 2011. ápr. 26-ig
Nouveau Réalisme, kiállítás – Krems, Kunsthalle; 2011. febr. 20-ig
Paul Flora, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; 2011. márc. 6-ig

Bécs
W. A. Mozart, Don Giovanni, opera – Staatsoper; dec. 11., 14., 17., 20., 23., 27.
G. Puccini, Tosca, opera – Staatsoper; 2011. jan. 7., 10., 13., ápr. 15.,18., 20.
G. Donizetti, Lucia di Lammermoor, opera – Staatsoper; 2011. jan. 5., 8., 11., 14.
J. Massenet, Werther, opera – Staatsoper; 2011. jan. 17., 21., 24., 28.
E. Humperdinck, Hänsel und Gretel, gyermekopera – Volksoper; dec. 23., 25., 29., 2011. jan. 3.
J. Strauß, A denevér, operett – Volksoper; dec. 11., 31., 2011. jan. 1., febr. 15., 18., 24.
J. Strauß, Roland Petit, A denevér, balett – Staatsoper; dec. 25., 28., 30., 31., 2011. jan. 4., febr. 1., 10., 20.
Marie Antoinette, korabeli zene, balett – Volksoper; dec. 12., 14., márc. 22., 24., 29.
Fiatal tehetségek, balett – Volksoper; 2011. jan. 29., 31., febr. 4.
Hommage à Luciano Berio, hangverseny – Konzerthaus; dec. 16.
Los Otros, hangverseny – Musikvereine; 2011. jan. 31.
Takács-Quartett, hangverseny – Musikvereine; 2011. jan. 26.
L. v. Beethoven, kilencedik szimfónia, hangverseny – Konzerthaus; dec. 30., 31., 2011. jan. 1.
Szilveszteri koncert – Musikvereine; dec. 31.
Freiburger Barockorchester, hangverseny – Musikvereine; 2011. jan. 13.
Accademia Bizantina, hangverseny – Musikvereine; 2011. febr. 14.
Clemencic Consort, hangverseny – Musikvereine; 2011. febr. 21.
J.-Ph. Rameau, Pygmalion, hangverseny – Theater an der Wien; dec. 19.
Álomképek, hangverseny – Konzerthaus; dec. 28., 29., 2011. jan. 1.
Karácsonyi koncert, hangverseny – Volksoper; dec.19.
Jászolkiállítás – Peterskirche; nov. 21. – dec. 15.
Expedíció Biblia. Felfedező út mind az öt érzékszervünkkel, kiállítás – Dommuseum; 2011. máj. 28.

Michelangelo. Egy zseni rajzai, kiállítás – Albertina; 2011. jan. 9-ig
Hieronymus Bosch, kiállítás – Akademie der bildenden Künste; 2011. jan. 31.
Power Up. Female Pop Art, kiállítás – Kunsthalle Wien; 2011. febr. 20-ig
Roy Lichtenstein. The Black-and White Drawings, 1961–1968, kiállítás – Albertina; 2011. jan. 28. – máj. 15.
The Moderns. Revolutions in Art and Science 1890–1935, kiállítás – Museum moderner Kunst; 2011. jan. 23.
2000–2010 Design Bécsben, kiállítás – Wien Museum Karlsplatz; 2011. jan. 9-ig
design> új stratégiák, kiállítás – Österreichisches Museum für angewandte Kunst; dec. 1. – 2011. febr. 6.

Burgenland
Das Geheimnis der Blauen Kugel, mesebalett – Eisenstadt, Kulturzentrum; dec.19.
Lisztomania 2011, fesztivál, hangversenyek – Raiding, Lisztzentrum; 2011. jan. 27–30.
J. Strauß, A denevér, operett – Eisenstadt, Kulturzentrum; dec. 29.
Új évi koncert – Eisenstadt, Kulturzentrum; 2011. jan. 12., Mattersburg, Kulturzentrum; 2011. jan. 14.
Golden Voices of Gospel, hangverseny – Eisenstadt, Kulturzentrum; dec. 3.
M. Weinbauer, Crazy Christmas - Eine ganz verrückte Weihnacht, színmű – Güssing, Kulturzentrum; dec. 3., Mattersburg, Kulturzentrum; dec. 4.
S.Zweig, Schachnovelle, színmű – Güssing, Kulturzentrum; 2011. jan. 7.
Schmuck Art, kiállítás – Mattersburg, Kulturzentrum; dec. 8-ig

Felső-Ausztria
G. Puccini, Madama Butterfly, opera – Linz, Landestheater, Großes Haus; dec. 20.
W. Shakespeare, Der Widerspenstigen Zähmung, színmű – Linz, Landestheater; dec. 10., 16., 17., 22., 23., 2011. jan. 8., 12., 14., febr. 2., 3.
Jászolkiállítás – Linz, Schlossmuseum; 2011. febr. 2-ig
Virág jászol, kiállítás – Linz, Botanischer Garten, Gewächshäuser; 2011. jan. 6-ig

Karintia
C. Millöcker, Der Bettelstudent, operett – Klagenfurt, Stadttheater; dec.19., 22., 29., 31., 2011.jan. 4., 7., 12., 14., 18., 22., 29.
P.Turrini, Silvester, színmű – Klagenfurt, Stadttheater; 2011. jan. 2., 8., 11., 13., 15.,19.
The Christmas Gospel, hangverseny – Villach, Nikolaikirche; dec. 15.
Könyvjelző, kiállítás – Gmünd, Schloss Lodron, Bibliothek; dec. 31-ig

Salzburg
G. Donizetti, Szerelmi bájtal, opera – Salzburg, Landestheater; dec. 5.,9.,15.,18.,22.,26.,30., 2011. jan. 4.,7.,11.,20.
S. Prokofjev, Rómeó és Júlia, balett – Salzburg, Landestheater; dec. 10.,16.,21.,31., 2011. jan. 10., 19., 28.
Szilveszteri koncert – Salzburg, Großes Festspielhaus; dec. 31.
Új évi koncert – Salzburg, Großes Festspielhaus; 2011. jan. 1.
Salzburgi Adventi Szerenádok, klasszikus és népi – Salzburg, Gotischer Saal; dec. 19-ig
Jászolkiállítások – Salzburg, Salzburg Museum, Heimatwerk, Residenzhof; 2011. jan. 5-ig
Körper Codes Bilder aus der Sammlung, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne; 2011. márc. 27-ig

Stájerország
D. Toulon, Messiah, modern tánc – Graz, Opernhaus; dec. 11., 14., 22., 2011. jan. 8., 13., 14., 16.
Advent Mariazell-ben, vegyes program – Mariazell; dec. 19-ig
Advent Leoben-ben, vegyes program – Leoben, Hauptplatz; dec. 23-ig
Christkind oder Weihnachtsmann, karácsonyi kiállítás – Graz, Volkskundemuseum; 2011. jan. 9-ig
Üvegkiállítás – Bärnbach, Stölzle Glas Center; dec. 31-ig

Tirol
U.Giordano, Andrea Chénier, opera – Innsbruck, Landestheater; dec. 3.,15., 2011. jan. 30.
S.Kanyar, Lulu, musical – Innsbruck, Landestheater; dec. 5.,16.,29., 2011. jan. 22.
H. Hirzenberger, Von einem anderen Stern, mese – Innsbruck, Kammerspiele; dec. 7–13., 17., 20., 21., 23., 26–29.
Ladies and Gentlemen: Bolero! Stephan Thoss és az együttes táncszámai; 2011. jan. 8., 13., 14., 17., 23., 27.
Johann Evangelist Holzer – a fény festője, kiállítás – Innsbruck, Landesmuseum; dec. 3. – 2011. márc.13.

Vorarlberg
D. Wood, Der Lebkuchenmann, gyermekmusical – Bregenz, Landestheater; dec. 12., 15., 19., 26., 2011. jan. 2., 6.,
T. McNally, Meisterklasse, próza – Bregenz, Landestheater; dec. 8., 11., 17., 19., 31.
Harun Farocki, Soft Montages – Bregenz, Kunsthaus; 2011. jan. 9-ig
Válogatta Homonnay Lea

A szerkesztő

Az ember ha már elérte, betöltötte a hetven-ötödikét, mögötte sorakoznak hosszabbik létének felmutatható, elemezhető órái, napjai, cselekedeteinek önmagára és környezetére gyakorolt energiája.

Szekér Endre a való világban úgy él mint magyartanár, nyelvész, de a szépirodolammal való több, mint negyvenéves kapcsolata e való világban történő fölülemelkedettség már a lélek birodalmához tartozik vagyis irodalmi folyóirat a kecskeméti Forrás tevékenységének színtere, hol szerkesztők végzik munkájukat, ők forgatják színes kaleidoszkópként mások kigondolt, papírra vetett értékeit s közben maradék idejükben saját dolgaik is megjelenülnek akár “lap-szálen”, szerencsésebb esetben komolyabb, tartalmasabb kiadványokként. Mert a jó redaktőr irodalmár is: költő, esszéista, novellista, kritikus, recenzor s ki tudja, mi még.

Szekér Endre léptei nyomát nem lepte hóval be a dér, gondoljunk akár a közeli múltban megjelent Buda Ferencről írt hosszabb tanulmányára vagy A stílus – az író című, maradan-dó írások elemző anyagára, régebről Erős vá-

S.CSOMA JÁNOS

IRODALMI BARANGOLÁSOK, ÚTI HANGULATOK

A legszerényebb utazóban is van valami a hódítóból. Igaz, hogy nem fegyverrel indul el, nem akar gyarmatot szerezni, de mindig haza akar valamit hozni Moszkvától Londonig. Egy másik ember számára talán jelentéktelen pillanatokat őriz meg a távoli országokból: egy párizsi barát kézfogását, egy moszkvai ház múlt-illatát Csehov névtáblájával, egy londoni félőrült szónoklatát a Hyde Parkban, vagy Picasso szobrát a Vallauris-i piacon.

Gyermekkoromban már szüleimmel bejártam a Bükköt. Később a tihanyi altemplomban tűnődtem a messi századokon, vagy a házsongárdi temetőben Dsida Jenő sírfeliratán. Aztán a távolabbi országok vonzottak: Párizsban a Hotel de Balconon Ady emléktáblája, vagy a baseli székesegyház előtti kis tér hangulata.

Utóbb kétszer jártam Itáliában. Amikor Velencében voltam, eszembe jutott, hogy hány költő járt itt keresve egymás lába nyomát. Például Babits Mihály Zrínyi Miklósét: „Szent Márk dicső terén, amelyet méltán tapostam, / valaha réges-rég egy másik bús magyar, / méltóbb költő mint én és hős mint senki mostan, / tiport hatalmasan, ki tudta mit akar. „, A forró napfényben is teli a tér, rengeteg külföldi turista kavarog az árusok és kirakatok csábításának kitéve. Kalauzok, útikönyvek kerülnek elő, s a látogatók megcsodálják az arany-mozaikokat és Tintoretto-t a Doge-palotában Velence – Kosztolányi rímeivel – szelence, századok lelence. S ezt a „lelenacet” megtalálni mindig izgalmas, hisz bennünk ezernyi „szelencét” nyit fel Thomas Mann Halál Velencében című elbeszélésétől Canaletto régi városkép-festményéig.

Trieszt előtt valamilyen megmagyarázhatatlan varázssal, „bűbájjal” fogad a tenger. A végtelen víz varázsa, az időtlenség és az idő múlásának állandó jelzése, a hullámok és a part örök feleselése – versebe illő. A velencei sétányon üldölgélve alkonyatkor, a halvány napsugárban, a San Giorgio Maggiorevel szemben is ugyanígy elme-reng az ember. Cs. Szabó László írja egyik esszéjében, hogy a svájci Luzern fölött a Rigi rózsaszínű csúcsa vagy a San Giorgio Maggiore harangtornya, szemben a Doge-palotával, felejt-

runk a vers, Érték és írás vagy a Benedek Marcellel foglalkozó dolgozatra. De írt és szerkesztett tankönyvet, nyelvészeti anyagokat publikált.

Akármiről beszél s akármikor, előbukkan az irodalom a magyar nyelv szeretete, tisztelete akkor is, amikor közönséges, alantas testi fájdalmak kínozzák.

Mint főszerkesztő-helyettes – ma már visszavonulóban – arra hivatott, hogy kirostálja a búza közül az ocsút, röpkülő szárnyakon tartsa azt a megfoghatatlan valamit, mely az olvasót magával ragadni képes.

Otthonában könyvek ezrei ölelik körül s eme értékes falak közüli kitekintést – ablakot – az általa írt, szerkesztett művek jelentik.

Szekér tanár úr olyan tartozéka Kecskemétnek mint a Kossuth-szobor, annyi különbséggel: míg a szobrot jeles ünnepeken szónoklatokkal s virágokkal illetik, addig őt úton-útfélen megkalapozzák s megállásra, beszélgetésre készítik ismerősei, volt diákjai, olvasói. Mindazok, akiket valaha átvezetett, túlségített a titkok kapuján.

hetetlen nap élményei közé tartozik Riminél hosszú fővényes a part, végtelennek tűnő kabin-sorral. A lassan mélyülő homokos part a gyerekek paradicsoma. A hajnal és az alkony páráiban más és más arcot ölt. Eszembe jut a francia tengerpart – a nizzai kavicsos, a Cannes-i homokos, az Eze-i sziklás part, mely más hangulattal, de szintén csodás élménnyel várja a látogatókat.

Könyvek között élek, így utazás közben sem tudok megenni könyvek nélkül. Csoóri Sándor figyelte meg, hogy legtöbbször versekkel utazunk. Illyésszel, Szabó Lőrincsel, az Évszakok című versantológiával stb. Nincs szebb nyári, gondtalan pillanat, mint a tengerparton vagy a hegyoldalba verseket olvasni. És az is természetes, hogy az irodalom vonzásában élő ember szívesen áll meg egy Shakespeare-idézet előtt Veronában, vagy egy Goethe-emléktáblánál a Garda-tó mellett. Bolzano főterén ott áll a nagy német költő, Walter von der Vogelweide szobra. ”A hársfaágak csendes árnyán” kezdetű szerelmes verse nálunk is nagyon népszerű. Malcesinében, a Garda-tó partján járt Goethe is. A várban különtermet rendeztek be az emlékére. Kicsit távolabb Catullus emléket őrzik – Sirmione szépségéről a költő ódákat zengett. Veronában pedig kirajzolódik előttünk a közös-mert Shakespeare-tragédia, a Rómeó és Júlia történetének háttere. A legendás erkélyre a kis belső udvaron mindenki felpillant. Az erkély alatt Constantini törekény lányszobra már a mai Júliákat idézi. Rómeó házát ugyanakkor elfelejtették, fala omladozik, ide senki sem zárándokol el.

Nemcsak elutazni jó, hanem hazaérkezni is. Pár hét után az ember még a legszebb olasz városból is hazavágyik. A hódító utas szákmányával, élményeivel útra kel hazafelé. Otthon megmelegszik az anyanyelv fészkeben, a megszokott hazai tájon. Igaza van Veres Péternek, aki hihetetlen erős szálakkal kötődött a hazához: „En nem mehetek el innen sehova. Ide kell hoznunk mindent, ami szép, ami jó, ami nemes és amit érdemes.”

SZEKÉR ENDRE

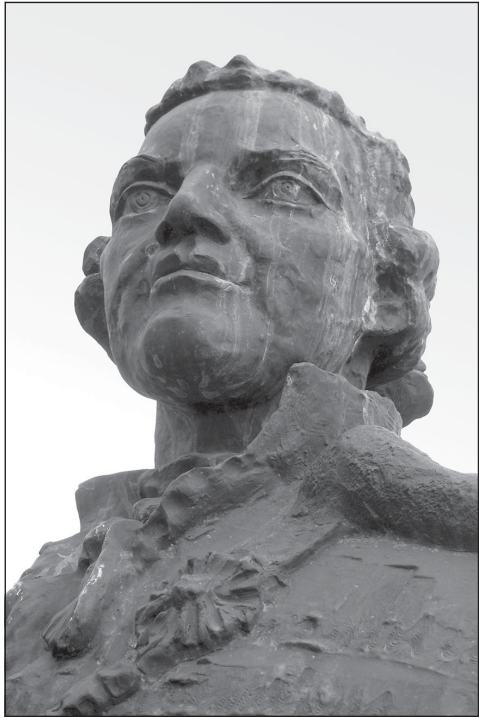
Zsirai László

Glossza

Haza,
ahol közpénzekből
kézen-közön
(lárifári, csóközön)
milliárdokat tapsolnak el,
de könyveimre nem kerül
néhány százezer.

Haza,
ahol az ellenőrzés laza,
bratyi és mutyi hemzsegető halmaza,
s szép gondolatok sora maradhat árva,
fiókok zárdájába zárva.

Haza,
ahol pántlikás remény
a szerencse,
hogy a költészet hitelét
visszamentse.

Bessenyei György mellszobra Bécsben
(fotó: Uzsák Z.)

Böröndi Lajos

karácsony

fehéren friss hóval
jön a karácsony
elkészítve megint
az a jászol

hóban gyalogol Mária
József
láng pislákol ez az
istálló jó lesz

fölsír először
vesz levegőt a magzat
fényesen ragyog a
betlehem-i csillag

nélküle is tudja az utat
a három pásztor
belül az iránytű mutatja
hol a jászol

kétezertiz éve volt vagy
csak tegnap?
Ma este forrón lüktet
a csillag

bárányok melege fűt az
istálló csupa pára
karácsony várása
olvad álmunk falára

Botos Ferenc

Ekhnáton mosolya

(Egy kiállítás margójára)

A kiállításon megszokott kép fogad ideges örök, film, közhelyek elmondása mormolva hömpölygő tömeg szemlél gránit mosolyt, a szikrázó arany körül torlódo becsús tekintetek: – No, igen...! – ekkor felnéztem, és megláttam hirtelen földöntúli kőarcodat fényben ázva reám néztél, mint Dávid szeme Firenzében az Úrban bízva, és talán szánakozva hübrisziől vakult ellenfelén és megérttem: miért tudtad Ekhnáton Góliát-trónod súlyát elviselni az Egyetlenegről, kinél a hatalom rajongó himnuszai szívből énekelni néztelek, a világ eltűnt körülöttem a “Hajnali részegség” utolsó sorait skandáltam magamban, és csak álltam ottan. Másnap reggel a Burgringen bolyongva emlékeztem, hogy járt itt Kosztolányi mikor odafent, mint Aton Fényhegy városában és a költőnek a Várban: hajnali arany almaid újra kibontotta a Nap

nem létezik, s ez jelen helyzetben előny. Nálam előny. Így már, csupán azáltal is igazán élhet, mert én őt tartom a legjobb barátomnak. Szívemben igaz barátom. A barátság élet, s életet. Tudjuk az Írótól, hogy van az élők, valamint a holtak világa, s a kettő között a híd a szeretet. Ha Klaus legalább halott lenne! Vagy élő... Esetleg mindkettő... Bár, ha jobban belegondolok, ez a kijelentés még igaz is. A gondolat a valóságban, valóságomban is létezik.

Az A-terv az Istené. Beír az élők könyvébe (na jó: Élők Könyvébe), életemmel, szabad akaratall ajándékoz (na jó: ver...) meg. Utamra bocsát. Életembe bocsát. Közben pedig s főleg a legvégén – bocsánatot kérek. Én kérek elnézést. Én vagyok a felelős. Sőt, nemcsak magamért, hanem a szereteteimért is felelős vagyok. A barátaimért is felelős vagyok.

Az én tervem a B-terv. A B(arát)-terv. Mit kezdek az életemmel? Mit kezd velem az életem? Megbarátkozunk-e egymással? Szeretnék abban hinni, hogy igen.

A B-terv

gal nehezményezhetne. Nevezetesen: a férj legjobb barátja a feleség. Mármint a férj jobbik fele. Feleségem az én jobbik felem. A feleség. A teljesség-feleség. Ami két ember szerelmében, vagy épp barátságában valósul meg. Feleségemet mindig megnyugtatom, ne haragudjon az én kedves barátomra, mert ő tulajdonképpen nem is létezik. Mínek legyen a Feleségem féltékeny valaki barátságára, aki nem is létezik? Na, ugye. Felesleges. Az én kedves barátom neve Klaus Molotov, de a szerettei csak Kornéliának hívják. Klaus, bár nem létezik, jóval előbb jó néhány létezőnél, élő, hűsvér embernél. Annnyira nem létező, hogy az már jelenvaló. Különben is, az én életemben, szívemben, gondolataimban sok halott jelenlévőbb, hangszílyosabb szereplő, mint rengeteg élő. Mármint rengeteg élő élő. Klaus Molotov (ha talán zavarosan is fejezem ki magam, vagy nem vagyok tiszta, de az én elmém nyilván nem is tabula rasa) azért a legjobb barátom, mert ő

BARNÁS MÁRTON

Nem fárasztanék senkit azzal, hogy egészen pontosan mi a tervem. Csupán annyit jegyeznék meg nagyon halkan s tulajdonképpen a legapróbb betűkkel írva, hogy az abc (merjünk nagyot álmodni: ABC) minden betűjére van tervem. Különben is, van nekem ez a nagyon kedves barátom, akiről senki nem tud semmit, sőt, még én sem, nem találkoztunk soha, nincs is egymáshoz úgy közünk, ahogy a barátoknak szokás. Mégis, a szó valami nagyon fontos értelmében jobb barátom ő a legjobb barátomnál. S ilyenkor végtelenül kedves Feleségem felemeli hangját, nem létező arcomon pedig ekkor csattan először a valóságban valószínűtlen formát öltő pofon. Természetesen egy szavamam se higgyék el, gyakorló férfiként, íróként fenytítésre szorulok, ez tény, de Nejem tenyerével simogat, szavaival cirógat, s csak én büntetem magam önmagamban (esetleg a barátom szívében) jelenlétemmel. Vagy egyáltalán: létemmel, ajjaj.

Szóval. Arról van szó, amit Feleségem jog-

A magyar kultúrpolitika és -diplomácia fénykora

„A jövő Magyarorszáában a tudományos munkának el kell végre foglalnia az öt megillető helyet, mert a saját erejére utalt, ellenségek-től körülvelt Magyarország jövő boldogulásá-nak, kultúránk jövő fejlődésének legfontosabb feltétele a magyar tudomány fejlődőképességé-nek biztosítása”. E sorokat programadó mun-kájában (*A magyar tudományosság jövője*, 1920) Hóman Bálint későbbi kultuszminiszter vetette papírra és ezzel megalapozta a Horthy-korszak-
ként aposztrofált időszak kulturális és tudomá-nyos politikájának, valamint az ezzel összefüg-gésbe hozható külpolitikának és diplomáciának irányát. Eme komplex kérdéskört járja körül számos régebbi tanulmányának újragondolt és átdolgozott fűzérével a Bécshez is számtalan szállal kötődő szerző, Dr. Ujváry Gábor törté-
nész, a Kodolányi János Főiskola tudományos rektorhelyettese, mb. tanszékvezetője.

A két világháború közötti kulturális és tuda-mánypolitika témakörét bemutató dolgozatok mögött komoly hazai és külhoni (elsődlegesen bécsi, berlini, római) kutatások állnak, melyek segítségével a szerző komplex képet rajzol a – Kosáry Domokos szavai szerint – nemzetünk történetében „harmincharmadik nemzedék” két világháború közötti meghatározó személyisége-iről és politikájukról. Ugyanakkor a gyakorló szakember nem tud elrejtőzni a történelem elő-ítéletektől mentes feltárására törekvő kutató mögött: egyes megjegyzésekből, a mára tett uta-lásokból kiviláglik, hogy a bécsi Collegium Hungaricum egykori tudományos igazgatója, valamint a Balassi Bálint Intézet alapító főigaz-gatója mit is gondol napjaink kulturális diplo-máciájáról vagy tudománypolitikájáról.

A kötet összesen tizenegy értekezését három tematikus egységbe sorolta a szerző, melyeket egy rövid felvezetés előz meg a trianoni „Cson-ka-Magyarország” társadalom- és kultúrpoliti-kai helyzetéről, a megváltozott körülményekről. A kötet első nagy gondolati íve („*Korszerű kul-túrpolitika, korszerűtlen társadalomban*”) az 1920-as és 1930-as évek két nagy kultuszminis-terének, Klebelsberg Kunónak és Hóman Bá-lintnak munkásságát mutatja be. Ennek során

a szerző nem csak politikusi mivoltukra világít rá, hanem igyekszik tudományos munkásságu-kat, valamint kultúraszervező szerepüket is ki-domborítani. A személyiségrajzokat egyfelől a Klebelsberghez és Hómanhoz kapcsolódó anek-doták, forrásszövegek, valamint a kortársak tá-mogató vagy kritikai megjegyzései teszik elfo-gulatlanná és kerekké. A fejezet két tanulmá-nyában Ujváry Gábor kitér mindkét személyi-ség későbbi megítélésére és értékelésére is. Célja egyértelmű: előmozdítani az utókor által hol átkozott, hol egekbe magasztalt államférfiak mindennemű felhangoktól mentes, objektív megítélését. Ennek során a sommás megállapí-tásoktól sem riad vissza. Véleménye szerint Klebelsberg nem volt igazán egyedi, eredeti gon-dolkodó, de rátermett és vérbeli politikus, aki roppant elánnal adaptálta és gyúrta szerves egészzé a korszak meghatározó gondolkodói által propagált – később nevével elválaszthatat-lanul összeeső – kulturális programot.

A kötet második nagy tematikai egysége („*A kultúrpolitikai fegyverleletél önkéntes lenne*”) ezt a kérdéskört igyekszik több tanulmányban is körüljárni. Ennek során a szerző elsődlegesen a korabeli magyar kulturális külpolitika világá-ba nyújt betekintést, a Klebelsberg által életre hívott intézmények és ösztöndíjak elemzésével. E fejezeten belül is kiemelkedő helyet kap az 1920-ban alapított Bécsi Magyar Történeti In-tézet és az 1924-ben felállított bécsi Collegium Hungaricum, valamint az említett intézmények otthonául szolgáló Testőrpalota 20. századi tör-ténetének tárgyalása. Külön érdekessége a kö-tetnek, hogy a berlini valamint római intézmé-nyek bemutatása kapcsán Ujváry Gábor az ezek mögött fellelhető személyes életutakat is bemu-tatja. Így külön is értékesé teszi a kötetet a Gragger Róbertről, illetve Gerevich Tiborról, valamint tudományos és politikus-kapcsolataik-ról szóló tanulmányrész.

A szerző munkájának harmadik, záró része („*Történelmi átértékelés*”) az első két fejezettől kissé eltérő jelleget mutat. Eme fejezet, mely elsősorban Hóman Bálintnak Angyal Dávidhoz és Szekfű Gyulához fűződő kapcsolatát, illetve

annak átalakulását mutatja be, különösen a tu-dományos kutatás jövője szempontjából meg-határozó: egy jövőbeni, komplex Hóman- vagy Szekfű-életrajz során megkerülhetetlen lesz Ujváry Gábor e téren végzett kutatása és érté-kelő elemzése, különösen Hóman tudományos munkásságának rehabilitálására tett kísérlete.

A kötetet két olyan tanulmány zárja, melyek a „neobarokk társadalomról” alkotott képet igyekeznek teljessé tenni. A szerző egyfelől fel-dolgozza a két világháború közötti időszak egyik legjelentősebb keresztény ifjúsági egyesületé-nek, a Federatio Americana történetét, másfe-lől pedig betekintést enged a budai királyi pa-lota politikai életében betöltött reprezentációs és legitimációs szerepébe is.

Összességében elmondható, hogy Ujváry Gábor közel félezer oldalas kísérlete a triano-ni Magyarország kulturális és tudományos köz-életének megrajzolására nemcsak rendkívül si-keres, de egyben olvasmányos és magával ra-gadó elemzése is a korabeli eseményeknek, sze-mélyiségeknek és intézményeknek. Az olvasó előtt számos esetben mindeddig csak részben vagy alig ismert összefüggések és események tárulnak fel. A kötet kapcsán csak egyetérthe-tünk a szerző szavaival, mely a két világhábo-rú közötti időszak kulturális kezdeményezése-inek jelentőségét igyekszik tudatosítani a ma élő tudományos-politikus generáció tagjaiban. Reméljük, „hogy végre annyi elpazarolt eszten-dő és elszalasztott lehetőség után visszatérhe-tünk vállalható és követhető hagyományaink-hoz. Hogy (...) a magyar tudományos élet szá-mára Bécs, a Collegium Hungaricum és a 2000-ben újraalapított (bár nemrégiben ismét meg-bénított) Magyar Történeti Intézet az lesz, ami a két világháború közötti időszakban volt: a fiat-al magyar értelmiség elit- és továbbképző köz-pontja, a magyar történettudomány egyik leg-
fontosabb műhelye.”

Ujváry Gábor: A harmincharmadik nemzedék. Po-litika, kultúra és történettudomány a „neobarokk tár-sadalomban”. Ráció Kiadó, Budapest, 2010, 54 p.

ZACHAR PÉTER KRISZTIÁN

HÓMAN BÁLINT (1885–1951)

A történettudós Hóman Bálint 1885. decem-ber 29-én született Budapesten. Nagypapja ügyes gazdatiszt hírében állott; édesapja, Hóman Ottó m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteri ta-nácsos volt. Bálint magas termetű, kitűnő tanu-ló, jó humorral megáldott társasági fiatalember-ként Budapesten végezte egyetemi tanulmánya-it. Egyetemi hallgatói évei alatt az Egyetemi Könyvtárban fizetés nélküli gyakornokként dol-gozott. 1908-ban bölcsészettudományi okleve-let szerzett.

Először az Egyetemi Könyvtárban kapott alkalmazást; 1922-ben a Magyar Nemzeti Múze-um keretében az Országos Széchényi Könyvtár igazgatója, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múze-um főigazgatója lett, amely tisztséget 1932-ig töltötte be. 1916-ban a Pázmány Péter Tuda-mányegyetem habilitált magántanára; 1922-ben ugyanitt a középkori magyar történeti tanszé-ken helyettes, 1925-ben nyilvános rendes tanár. Egyetemi katedráját 1931-ig tartotta meg. Tör-ténészként a materialista-pozitívista irányzattal szemben a szellemtörténetet képviselte. 1932-ben a székesfehérvári választókerület országgyű-lési képviselővé választotta meg. Történelmi műveltsége befolyással volt egész politikai szem-léletére. 1932. október 17-től 1938. május 13-ig,

majd 1939. február 16-tól vallás- és közoktatás-ügyi miniszter. Ebben a tisztségében mélyreha-tó reformokat valósított meg: folytatta elődje, Klebelsberg Kunó nagyszabású kultúrpolitiká-ját. A népoktatási intézmények felügyelete ér-dekében rendszerezette az iskolalátogatók in-tézményét, a középiskolák számára új típusként létesítette a líceumot, újjászervezte a tankerü-leti főigazgatóságokat. Hatalmas összegekkel támogatta a katolikus egyház iskoláit; katolikus egyházi szertartásokon általában ő képviselte a református kormányzót.

Munkássága elismeréseként több magas ma-gyar és külföldi kitüntetésben részesült. A Tuda-mányos Társulat Országos Szövetségének, a Magyar Történeti Társulatnak, a Magyar Numiz-matikai Társaság tiszteletbeli, a Magyar Népraj-zi Társaságnak, a Minerva Szellemtörténetkutató Társaságnak elnöke volt. 1916-ban a Magyar pénztörténet 1000-1325 c. munkájáért az MTA rendes, majd igazgatósági tagjává választotta.

1944-ben a kiugrási előkészületek során a kormányzó egyik bizalmasa volt. A Vörös Had-sereg elől Németországba távozott. 1946-ban az amerikai OSS szervei háborús bűnösként kiad-ták a magyarországi hatóságoknak. A népbíró-ság halálra ítélte, majd életfogytiglani fegyház-

ra változtatta az ítéletet. 1949-ig a pesti gyűjtő-fogházban raboskodott, onnan a váci fegyház-ba szállították. A raboktól elsajátított tolvaj-nyelvből szótárt készített, s közben mesterséget tanult. Egyik tudós zsidó tanítványa juttatott be számára a börtönbe élelmiszercsomagokat, amíg lehetett. Megalázó körülmények között tartot-ták, gyakran megverték, naponta többször fel-súroltatták vele a padlót; rendszeresen éheztet-ték, így 120 kilóról 60-ra lefogyott. Súlyos cu-korbetegségben szenvedett. Amikor rabkórház-ba szállították, a börtönorvos három hét után látogatta meg, ezekkel a szavakkal üdvözlölte: „Na Hóman, még mindig nem döglöttünk meg?” 1951. június 2-án hunyt el; a váci rabte-metőben jeltelen sírba temették.

Több mint száz jelentős műve közül említhe-tők: Magyar városok az Árpádok korában (1908), Társadalmi osztályok Szent István álla-mában (1912), A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Róbert Károly korában-
(1921), A Szent László-kori Gesta Hungarorum és a XII-XIII. századi leszármazói (1925), A magyar-hun hagyomány és hun monda (1925), Szekfű Gyulával közösen a Magyar Történet középkori részeinek feldolgozása stb.

HALÁSZ BÁLINT

A Duna Televízió az összmagyarságé

Az 18 éves Duna Televízió és a 2006 óta su-gárzó Duna II Autonómia csatorna az össz-magyarság televíziója. A Nemzet Televíziójá-nak kezdetek óta vállalt küldetése, hogy hite-les tájékoztatást nyújtson a hazai és külföldi eseményekről, kulturális teret képezzen a Kár-pát-medencében és a diaszpórában élő magya-rok számára. Az összetartozás, a konszenzus, a tolerancia tévéje. Egészként kezeli a magyar-ságot világnézeti és politikai térszonalaktól függetlenül. De szervező erő is egyben, amely nemcsak tükrözi a megtörtént eseményeket, hanem mozgósít, összekapcsol – s ebben hatá-rozottan különbözik más televízióktól.

A Nemzet Televíziója Önökért, Önöknek ké-sztí műsorait. Kérjük, amennyiben nézni sze-retnék csatornáinkat, jelezzék ezt országuk ká-belszolgáltatója felé! Ha testületileg teszik ezt

meg, akkor a kábelszolgáltatók (úgy, mint Franciaországban az Orange) valószínűleg könnyebben felveszik majd kínálatukba a Nem-zet Televízióját. Ha egyesületként jelentkeznek, akkor a szervezést fel tudja sorolni, hogy hány ember van mögöttük, és milyen sokan szeret-nék venni a öt kontinens magyarságának su-gárzó kulturális televízió műsorát. Amennyi-ben igazolásra van szükségük, kérjük, írjanak: a Duna Televízió természetesen szívesen kiál-lít Önöknek erről egy dokumentumot.

A Duna Televízió és a Duna II Autonómia vé-teli lehetőségei:

A Duna Televízió adása a nyugati 1 fokon ta-lálható Thor5 műholdról vehető. Ugyanerről a műholdról érhető el Európában az Autonómia csatorna, ill. a Duna Televízió adásának HD (nagy felbontású) változata is.

A vételi lehetőségekről a Duna Televízió hon-lapján is tájékozódhatnak:

http://www.dunatv.hu/footer/vetelilehetosegek

A Duna Televízió Közönségszolgálat a hétfő-től péntekig 8–21 óráig, hétfévégén pedig 9–19 óráig.

Elérhetőségeink:

Tel.: 00-36-1-489-1398 vagy 00-36-1-489-1661

Fax: 00-36-1-489-1366

E-mail: info@dunatv.hu

Postacím: 1016 Budapest, Mészáros u. 48.

KARÁCSONYRA ajánljuk a Központi Szövetség gondozásában megjelent BENEDEK ELEK meséit tartalmazó CD-t. Szerkesztőségünknel megrendelhető.

ÚJ KÖNYVEK

BARTA György – KERESZTÉLY Krisztina – SIPOS András (szerk.): A „világváros” Buda-pest két századfordulón. Napvilág Kiadó, Bu-dapest 2010, 372 old. ;

BÓSZE Balázs: Felhőkakukkvár tornyai. Berg Glória rajzaival. Soproni Füzetek könyvsorozat, (Sopron) 2010, 56 old.;

CSÁKY Zoltán: A Jóisten politikája. „Arcélek” – beszélgetések a magyar nagyvilágban. Pont Kiadó, Budapest 2010, 233 old.;

HEGEDŰS Attila: Az 1956-os magyar forrada-lom és Jugoszlávia.Vajdasági Magyar Művelő-dési Intézet, Zenta 2010, 214 old.;

HORVÁTH J. András (szerk.): Fővárosi ma-gántörténelem. BudaPesti Negyed, XIII. évf., 2010, 323 old.;

MÁCS József: Bolondok hajóján. Madách-Posonium, Pozsony 2010, 363 old.;

SARRAZIN Thilo: Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen. [Német-ország leépül. Hogyan kockáztatjuk országun-kat]. Deutsche Verlags-Anstalt, München 2010, 461 old.;

VARGA Gabriella – VENCSER László: Én Uram és én Istenem! Hetvenállomásos zarán-dokúton Jakab püspökört. Egy emlékév törté-nete 2009. március 12. – 2010. március 13. Má-sodik, bővített kiadás. Szerzői kiadás, Budapest 2010, 335 old.;

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.becsinaplo.postal.hu

www.fkkk.tvn.hu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Lon-don), Kovács István (Budapest), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszlóy Dező (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Máttyás (London), Sulyok Vince † (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Fetes Kata, Fundarek Anna, Kántás János, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT57201110000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 12,- Euro, Magyarországon 2250,- Ft, Nyugat-Európában 18,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,- Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P.O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyó-számla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: B. Szabó Péter, Magyarház Alapítvány / Ungarnhaus Stiftung Buchmattweg 4, CH-8057 Zürich Bankszámla: UBS AG, 8098 Zürich Konto Nr. 100 100 01F EBAN: CH06 0023 0230 1001 0001F

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skär-holmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A–1140 Wien, Sturzgasse 1a